

Este es un tratado que compuso
el doctor palacios Rucinos uno
del Consejo real en rto del
rey catholico cerca de los yn
dios. el qual los de india ayu
da mucho despues a supo las yrra
mas que se usaban en las yndias
pero mucho error en este tratado
siguiendo los errores de los
mistas en especial la de hostosis.

55

66

Mss.
17641

MSI
17641

A

Ad clementissimum inuictissimum &
semper augustum Ferdinandum quantum his
partibus vtriusque Siciliae Iherosolymis & insularum
nuper in oceano reperiatarum similiter & con-
tinentis Regem catholicum, gloriosum, ac felicis-
simum assiduum acerrimumque ecclesie defensore:
Barbararumque gentium dominorem: Ioannes Lupus
de palatio riuos. Decretorum doctor regiusque
consiliarius.

PASCUAL de GAYANGOS

Cum olim sacra tua maiestas inuictissime princeps
Barbaras illas oceanas insulas (quas imperitum
Vulgus indias appellat) suo dominio & potestati
adiicisset: feraces homines ac gentes
in diuersis insulis habitantes: ad legis euangelice
Veritatem euocauit. Ex qua re huius mundi &
futuri seculi gloriam & felicitatem sibi compara-
uit: & mente quidem cum nullae sint maiores diui-
tiae: nulli thesauri nulli honores nullahuius mundi
maior substantia: quam fides catholica quae peccatores
saluat: dignum quippe est: ut a catholico rege ca-
tholica ecclesia per orbem vniuersum cum plebano
effectu dilatetur & illustretur. qui piissimi princi-
pis omnia refundit in Christum: dicens cum pro-
pheta non nobis dominum non nobis sed nomini tuo
da gloriam. Quare tibi gratissimo & acceptissi-
mo deo regi: triumphantes Victorias & mira-
culosa praemia. praeter humanae opinionis spem con-
cedere dignatus est. quomobrem tota Christiana
religio fidei dilationem considerans: exultat
& letatur: gratias summo deo agens: quod talem tamque
celeberrimum sibi prestiterit afflictam. A tempo-
re enim quo ille angelus sathanae ac scelearum princeps

machometus: legem suam quasi sententiam omnium
heresim publicavit: Sola mater ecclia amulio Christiane
religionis principe. tantam suscepit letitiam: q̄ a te
regum & principum nobilissimos ac famosissimos.
Itaque merito a sede apostolica rex catholicus antho
nomathice vocatus es: eoque catholicam fidem omni
virtute qua potui scilicet: iam pridem dilatasti: & q̄
plurimum magni fecisti. Unde cum dicitur rex
catholicus: vice proprii nominis: significatur perso
na serenissimi regis hispaniarum. ut autem diebus
consuleret: insularum q̄ salutem prospiceret: insulas
illas per viros adoneos expertosq̄ gubernari iussit.
Ex illa tñ gubernatione incommoda plura regum
animum graviter pulsantia paulatim exorta fuerunt.
Quibus preterea tua succurrere volens: & in futurum preveniens:
certior fieri summo opere cupit: quoniam modo insulares
gubernandi: & in fide nra struendi sint. que item sex
uitia & que tributa ab illis exigere: que etiam onera
eis imponere liceat: quatenus populi sibi adeo &
ecclia Romana suprema fide comissi: debitam valeat
reddere rationem. Cuius reversionem mihi sumendam
precepit: & non tam discendi q̄ cognoscendi causa:
litteris comprehendere iussit. Onus quidem grave:
& pro rei novitatem materiq̄ difficultatem: vi
ribus meis valde impar. In cuius primordio certavi
ut sepius devotio cum pudore. Quid enim au
datus: ac temeritate plenus: q̄ ut ego pusillus homo
& parum datus de tanta re tanto tamq̄ supremo
principe disseram. de cuius amplissima dignitate dispu
tare: sacrilegium & temerarium (nisi ipse iussisset)
merito iudicaretur. Et rursus tanti principis non
obedire mandatis: enorme atq̄ periculosum crimen
videbatur: cum solius principis sit iurare: & subdi
torum iussa aspersere. Princeps siquidem est publica
potestas in terris: & diuine maiestatis imago: cui

necessario

2
necessario parendum est. Unde qui eius potestati
resistit: dei ordinationi resistit: ait apostolus. Verus
enim obediens non habet velle nec nosse: quia in
superioris manibus se totum tradidit. Quo fit: ut
obediencia victimis omnino preponatur q̄ per eam
propria voluntas: per victimas vero aliena caro
mactatur: ut Gregorius in moralibus transcribitur
in c. sciendum. §. q. 1. inquit. Verus enim obediens
ut ait Bernardus in libro de consideratione ad Eugenium:
nescit moram nec mandata procrastinat: sed au
res parat auditui: oculos visui: manus operi: pedes
itinari: & sic se totum interius colligit: ut impe
rantis adimpleat exterius voluntatem. hec ille.
Unde merito obediencia non solum virtus: sed virtu
tum mater & custos perhibetur. In hoc igitur tan
duro certamine: cessit tandem devotioni pudor: miro
itaq̄ pudore timore in parendo audax factus sum:
dum melius videri audax si negassem. Ad quam qui
dem audaciam regia humanitas tua me animavit:
& ad inchoandum devicit. & q̄ plura ac peregrina
& propterea legentibus forsam iucundiora sese
dicenda offerendam: Caccidit enim mihi hanc provin
tiam intranti: sicut venatori ad copiosam siluam
accedenti contingere solet: Cui plura diversi ge
neris animalia se simul presentant: & pro eorum
multitudine nullam turbatus insequitur: multis
q̄ tractatus modum excederent vitande prolixita
tis gra ommissis: pauca & rei de qua agitur ac mo
diora assumam: & q̄ melius breviusq̄ poterit
perstringam. Iurebit tñ si mihi concedatur: ad ex
tranea aliquando diuertere: que ad regni huius gu
bernationem necessaria visa sunt: ut libellus iste
non modo q̄ insularis sed etiam aliis utilis reddatur.
Accipiat ergo regalis clementia tua libellum nrum

imo suum suq; maiestati sacratum: & rei sue
auctoritatem imponat: necessariumq; favorem con-
cedat. Nihil enim recte aliquid in humanis agitur:
nisi post deum rex aliquomodo faciat. Sumas
autem & veluti capita eorum que explicantur pre-
posui omnium: ut qñ sua maiestas per suas occupa-
tiones minus plura legere valeat: paucis que libellus
continet: intelligere possit: & que legere placuerit:
facile sine vlla temporis iactura inveniatis.

Libellus de insulis oceanis quas vulgus ^{indias} ap-
pellat per Joannem lopez de palacios ruuios. Decretorum
Doctorem Regiumq; consiliarium editus.

Tractaturus de insulis novis: per Christophoru colon no-
uiter adiuuentis: ut eorum que (deo proprio) dicere consti-
tuit / aequalis habeatur notitia: pauca de illarum situ gen-
te & moribus necessario pretermittenda sunt. Regio illa
vel provincia in qua insule istę de quibus loquuntur sumus
continentur in oceano mari consistit. Quapropter insule
occidentales merito dici possunt quoniam usq; ad ipsos oc-
ceani recessus extenduntur: ut dicit Imperator in aucto-
ritate & ecclesia Romana centu annorū gaudeat prescriptione
& qđ igitur nostra collatione. z. Has Insulas vulgus in-
dias inepte appellat: Indię tamen non sunt. Nam ut his-
toriographi & cosmographi asserunt: tres solummodo indię
reperiuntur. Prima que ad Ethiopiam mittit: Secunda
ad medos: tertia finem facit. Hanc ingressus est Bar-
tholomeus Apostolus. De his facit mentionem sacra scrip-
tura hester. cap. i. in principio et cap. 8. Job. c. 2. &
dicebat beatus Thomas sic ut ex actibus eius legitur: do-
mine mitte me quo vis: preterq; ad indos. De his etiam
loquitur textus in l. i. ff. de censibus. & Hieronimus in
c. legimus ad finem. 93. di. cum dicit: pulegium apud
indos: pipere preciosius est. Vbi etiam de india in alio
proposito mencionem facit. Alij vero ut Pomponius Mel-
la altius exordientes dicunt qđ india est regio occiden-
talis asie: tertiamq; omnium terrarum partem continens:
& tantu littoris spacium occupare: quantum per sexagin-
ta dies noctesq; velificantibus cursus est. Tradunt in
ea fuisse quinq; millia opudor. hec a meridie mari in-
cipiens: ad usq; solis occasum porrigitur: & a septentrio-
nibus usq; ad curuisum montem provenit: gemis
abundat: Capricanes & elephantes procreat: arbores
habet semper frondentes: tellus bis fruget in anno.

ad maturitatem perducit: piper calami aromaticum & cina-
ma ad nos mittit. Illic vine states: lenes aures temperies
celi: ubertas soli: aquarum abundantia: que omnia faciunt
ut maiora animalia in india quam in ceteris regionibus
cantur. Ab Indo flumine appellata est: in quem ab oc-
cidente plaga desinit. qui in cibiratarum iugis oritur. Sex-
aginta perennes fluvios / torrentes vero supra centum
recipiens: ferens crocodilos ut nilus. ut ista & multo plu-
ra de india Tomponius Mela scribit. & latius prosequitur.
Pogius florentinus Pape secretarius in eo libro quem ad
Eugenium papam scripsit de varietate et mutatione fortu-
ne libro 2. in fine transcribit magister Bodericus de san-
ta ella in libello quem de cosmographia Marci patulii in
nostra lingua traduxit ad finem. aliqua etiam de india
comemorat Diodorus siculus in 3. libro. Ex quibus facile
deprehendi potest has de quibus loquimur ^{insulas} non esse
cum in illis nihil fere horum reperitur: Immo potius con-
trarium. De quibus nullus Geographus nec Cosmographus
hactenus mentionem fecit. Et propterea insule noue: seu
nouiter inuente merito dici possunt. Insule dicuntur
quod ibi terra est mari circumdata: quasi in sale sita. Dicitur
autem salum id est mare: a sale quia salum est et ama-
rum. Vel dicitur insula ab insilio insilis: eo quod in eam
insiliunt undique fluctus maris secundum Isidorum et hu-
ic. 2. l. insula. Et l. adeo. d. insula. ff. de rerum. di. et iust.
eo. 9. insula. ibi glo. Aliqua tamen pars terre nunc in-
uenta non existimatur insula sed potius continens. No-
uas autem appello quia nouiter his temporibus inuente
sunt: ut impleveretur illud quod vaticinando Seneca tra-
gicus predixerat trage. septima que de Medea. coro. 2.
incipiente aridax minimum in fine dicens. Veniunt
annis / secula seris: quibus oceanus vincula rerum
laxet: & ingens pateat tellus: tiphisq; novos detegat
orbis: nec sit terris ultima thule. hoc est dicere: post
multos annos mare oceanum terminos suos laxabit
aperiet vel remittet: & tunc insula thule appellata:
que consistit in oceano inter septentrionem & occiden-
tem ultra britanniam: a ceteris insulis separata: non
erit ultima: quia nauta quidam famosus tipheri similis /

ultra

Ultra eam: alias detegat nouas. Tiphis fuit quidam faber
lignarius Excelens: qui prius adminicula gubernandi
naues instituit: fuitq; argonautarum gubernator ut Se-
neca dixit: auisus leges novas scribere ventis. Voluit
ergo dicere Seneca quod aliquis famosus nauta tipheri simi-
lis esset harum insularum detector. quarum habitatores
(ut aliqui opinantur): sunt nobis antipodes: id est terram
nostram oppositam habitantes: & pedes suos nostris pedibus
aduersus habentes: & contraria terre parte: ubi sol ori-
tur quando occidit nobis: aduersa pedibus nostris cal-
cant vestigia. Quamuis beatus Augustinus libro. 16. de
cruitate dei cap. 9. de Antipodibus loquens contrari-
um sentiat

§. 1.

In his vero insulis: ut ex fide digno relato didici: homi-
nes rationales mansueti: pacifici: & fidei nostre capaces
reperiuntur: nihil proprium sed quosdam terre terminos
sibi notos in comuni habentes: in quibus quasdam her-
barum radices plantabant: quibus panis vice utebantur.
Piscibus: non carne nisi quibusdam paruis animalibus
luporibus similibus vesciebantur. Aneque autem & anima-
lia domi nutrita: quasi filios amabant: eaque non mandu-
cabant: ne filios edere viderentur. Et quia proprium non
habebant: nec erant cupidi: nec auari: nudi inuere
eunde incedebant: in una eademq; domo multi simul
habitabant: unam & plures in figura matrimonij uxores
habentes / presertim eorum maiores ac potentiores quos ca-
rigues appellabant: antea vero quam ad simul habitandum
adducerentur: permittebant se carnaliter cognoscere
a quibuscuq; uolentibus: si tamen dum apud eos erant ali-
is comestebantur: grauiter ferebant: super hoc autem &
super terminorum defensionem: plura inter se bella gere-
bant: in ipsas tamen uxores non seriebant: Illas tamen
ad libitum repudiabant. Uxores uero ipse potiores ma-
xime & alie mulieres: omnibus uiris carnales ample-
xus et quicquid aliud ab eis poscentibus: statim et spon-
te redabant: nephas existimantes si negassent. Quonia
vero propter adulteria & multorum concubitus / certa

parentū proles haberi non poterat: non per mares:
sed per feminas successio deferrebat: maxime in su-
cessione illorū qui super alios potestatem et iurisdic-
tionem habebant.

Ex quibus omnibus aperte colligitur nullū inter
eos fore matrimonium: quia ibi non erat maris
& femine in singulari coniunctio. Pluralitas n.
Vxorū in matrimonio: nisi ex divina dispensatione
omni tempore reprobata est: quia nec unus mag
plures feminas: nec una femina plures mares ducere
debet: c. haudemus. §. quia vero de divorcijs traditur
per magistrū 4. li. sent. di. 27. Ad hoc significandū
ab initio non fuerunt creati duo homines vel duo mu-
lieres: sed primo unus homo: postea una mulier 33.
q. 5. c. muliere §. ultimo. Nec erat inter eos indivi-
ditas quae similiter in matrimonio requiritur: quia
nō erant eius propositi: ut nunquā dividerentur un-
tatis enim conjugalis compago: dirumpi non debet
3. q. 5. c. femine 30. q. fi. in fine, notatur per glo.
& doctores in c. de infidelibus de consangu. & affi-
nita. Quandiu ergo conjuges vivunt: matrimonium
est individuum: cum per solam dividatur mortem. c. fi.
de secundis nuptijs. Mors enim omnia solvit auctē de
nuptijs §. deinceps collatione 4. Oportebat igitur q
isti insulari postq̄ fuissent in fide nostra instructi &
in forma ecclesie baptizati matrimonium de novo con-
traherent: ne sui contubernium matrimonium arbi-
trantes: in peccato mortali persistant: & in eo ignora-
tes decedant: sicut hactenus propter gubernatorū
negligentiam & imperitiam factum est: quod non
nisi dolenter & cū cordis amaritudine referimus quapropter
Infinitę anime damnate creduntur.

§. 2.

Aliqui eorū a demonibus seducti: ipsum adorabant co-
llabantq̄ demonē quem cerni appellabant & infi-
gura satelli se illis aliquando ostendebat. Alij vero
ociosi: viciosi: luxui & gula omnino intendebant:
hoc sibi licere arbitrantur. Alij tamen & pauci legis

naturę

naturę precepta servabant: & unū colentes vere-
rantesq̄ deum / quodam rationis lumine illustrati /
naturaliter cognoscebant bonum esse faciendum ma-
lum vero vitandum. Unde alijs faciebant: quod
sibi fieri optabant: Nullū bonū remuneratū: nul-
lumq̄ malū impunitū credentes: naturaliter faciebant
& constituiebant sibi legem. Juxta verbum Apostoli ad Ro-
manos scribentis ac dicentis in. c. 2. gentes enim qui
legem non habent: naturaliter ea quę legis sunt fa-
ciunt: ejusmodi legem non habentes: ipsi sibi sunt
lex: Quasi dicat gentiles qui legem divinam non ha-
bebant: nam lex moysaica solis iudeis data extitit: quę gen-
tiles nō artabat: nisi se illi subderent: ut colligitur Exo-
di. 12. c. in fine cum dicit: q̄ si quis peregrinorū in vestra
voluerit transire coloniam & facere fas domini: circum-
cidetur prius: circumcidetur prius omne masculinum ejus
& tunc rite celebrabit. Erunt sicut indigena terre. Si
ergo ad legem Moysaica gentiles tūc temporis nō transi-
rent: vel nunc legem nostram ignorantes absq̄ eorū cul-
pa: naturalia custodientes precepta / salvi facti sunt.
Cum ex illo observantia: resultaret credentia saltem
implicita fidei mediatoris seu incarnationis christi. qui
enim credit unū deum remuneratōre inquirentium
se: credit similiter eum habere providentiam de ho-
minū salute: licet providentię modū non cognoscat.
Juxta illud Apostoli ad hebreos scribentis in. c. 11. cre-
dere (inquit) oportet accedentem ad deum: quia est
unus. §. eternus: & inquirentibus se remunerator
sit: Modus autem per quem deus hominum saluti pro-
videt: est per incarnationis mysterium. Et quo pa-
tet q̄ incarnationis fides in predicta gentiliū cre-
duntate: implicite continebatur: Et consequenter
per eam sine baptismo nondū cognito salvari potuerunt.
Ut inquit Dionysius in 9. c. celestis hierarchie &
gregorius moralium lib. 7. c. 3. Alexan. de hales. 3.
parte. q. 82. & 4. parte. q. sandus Tho. 2. sen. dist.
39. q. 1. ar. 2. in solutione. 3. argu. & 2. q. 2. ar.
7. in fi. & q. 106. arti. ultimo in fine. ar. 4. in res-
poncione ad 7. & 6. quodlibet. q. 4. in corpore. Ray-
nerius

nerius in summa de baptismo c. 4. p. quarto
quero de quibus in sequenti d. dicemus. Archiepis
copius florentinus 1. parte. ti. 15. co. 2. spūs ebulen.
Mathei. 3. q. 27. & c. 23. q. 35. & c. 25. q. 262. & 280.
credere enim est salutis fundamentū v̄ supra dictum
est & colligitur v̄ ~~ultimo~~ Marci ultimo. qui crediderit &
baptizatus fuerit: saluus erit. qui vero non crediderit
condemnabitur. Vbi notatur dignū est q̄ necessaria sit fi
des ad vitam eternam. Nam dū christus copulatim dixi
bet de fide & baptismo / ad salutem necessarijs: in negativo
solum defectum fidei assignat pro causa condemnationis.
ita profunde ponderauit hunc textum Divus Bernardus.
Nam cū hugo de sancto victore dubitavit de eo qui vult
baptizari / & nō baptizatur: an sit saluus? consulens super
hoc beatū Bernardum: tale accepit responsum. Adultus
qui vult baptizari & nō pot habere aquam vel ministrū:
sic discēdens est saluatus. Ad verba christi: qui crediderit
& baptizatus fuerit: saluus erit: respondet concedendo.
sed ex his nō habetur / neminem posse saluari nisi baptiza
tum. quod comynat ex verbis chri sequentibus. qui vero
non crediderit: condemnabitur. non ait. qui nō baptiza
tus fuerit. ita dicit iohannes chris in tractatu de predes
tinatione centuria quarta p. 18 quod tene menti / Eūde
ratione idem videtur dicendum de istis insularijs de qui
bus loquimur: qm̄ in illis insulis nati: nunq̄ fidem au
dierunt / vel quia nunq̄ ibi euangelij fuit predicatum: nec
sacramenta cognita: vel si aliquando illuc accessit: tot iam fue
runt tempora transacta q̄ non est aliqua illius predicatio
nis memoria: Unde circa istos: illa predicatio habetur
ac si non fuisset. qua propter si secundū precepta legis na
turę predicta vivebant: abstinentes a malo: & facien
tes bonū: sperantes inde penam v̄ premiū etiam
si absq̄ fluminis baptismo decedant: saluari possunt
baptismo fluminis baptizati vt statim dicemus: quoniam
ex quo sibi fides predicata vel annūciata non est: nec
per eos stetit quo minus nūciaretur: non est quid
sibi imputari possit: quia licet oporteat accedentem
credere vt paulo ante dicebamus: nō potest quis cre
dere nisi veritas ei proponatur vt colligitur ex apostolo
ad hebreos

ad hebreos. 10. vbi dicit quomodo Inuocabunt in quem
nō crediderunt: aut quomodo credent ei quem non
audierunt. quomodo autē audient sine predicatione.
Ita dicit beatus Thomas 22. q. 1. cap. 9. in solutione q.
satis ergo erit istis insularijs implicite credere fidem nostram
eo modo quo diximus: nec tenebuntur ad explicitam
credentiam articuloꝝ fidei nostre ad quā nos christianij
tenemur prout tradit beatus thomas. 22. q. 2. ar. 5. &
scotus. 3. sententiar. di. 25. & plenius tradit ep̄ Malue
ensis in suo eleganti tractatu de religione christiana par.
2. c. 2. Vbi plenissime diserit quis tenetur explicite
credere ea que in fide nostra continentur & quis dicitur
explicitate et implicite credere. satis sit ad propositū nos
tūm quod isti insularij quibus nunq̄ fides nostra nūcio
ta est: nec articuli fidei expressi: non tenebuntur
explicitate credere: satisficient ergo implicite creden
do. Si quis autem duce naturali lumine rationis:
quod nulli deest: ad cōeꝝ omnium parentem et opificem /
in quo nullus error: nullusq̄ defectus reperiri potest:
quicq̄ nulli rei in necessarijs deest: recta intentio
ne & puro corde conuerterit: veritatis ostensionem
imploreuerit: suo non fraudabitur voto: sed aut per
Internam inspirationem vt iob: sine per angelos: vt
Cornelius centurio actū. 10. aut per apostolicū vi
rum: vt per philipū eumichus actū. 8. Augustinus
a beato Gregorio missus fuit Anglis vt eis fidei forma
traderet vt inquit sanctus Bernardus de considera
tione ad Eugēnum lib. 3. cō. 2. & guilielmus bene
dictus in rep. c. raimundus de testa folio 146 cō. 1.
vel alios sibi placitos modos necessariū ad salutē
lumen impetrabit / iuxta illud psal. 4. multitudine
quis ostendit nobis bona signatu est super nos lume
vultus tui dne: quāuis illa autoritas de lumine
naturalis loquatur: pot̄ tñ intelligi de lumine super
naturali id est diuinitus reuelabatur quid agendū
vel credendum sit. Unde sine baptismo aque salua
buntur: quia baptizari dicuntur baptismo flumi
nis: vt per s. Tho. 3. par. q. 66. ar. 11. per totum
& 4. di. 4. q. 3. ar. 3. per totū & 3. sent. di. 25.

Ar. 1. q. 1. ad. 1. et 2. In 3. argu. & Ro. 2. lectio
ne 3. colu. sic contigit in beata barbara virgine
& martyre: quæ inclusa a patre in turri: Illuminatus
est. beata etiam christiana a domino miraculose baptiza
ta est ut in eius hystoria continetur prout refert
gabriel in expositione canonis misse lectione 24. f.
Deus enim qui essentialiter bonus est: & omnium
curam habet: omnem hominem venientem in hunc mun
dum: Illuminare non desinit: sed omnes homines
ad bonum movet: cuius motionem seu inspirationem
si illi sequantur: proculdubio ad gratiam & gloriam
pervenient: ut ex iam dictis satis patet & infra osten
demus. Concluditur quod isti saluantur mediante gratia
sibi a deo data: Interueniente baptismo fluminis: qui an
te christi aduentum non erat necessarius. In hoc est diffe
rentia salutis illorum et hystoria. hoc idem in effectu conclu
dit Joanes major 4. sen. di. 3. in fine qui latius loqui
tur: licet de predictis non meminerit: reprehendens &
reprobans baptistam Mantuanum de paciencia libro 3.
c. 11. qui de his insularis. loquens dicebat quod si secundum
legem nature vixerunt: etiam si aliquando peccarent:
si postea penitentiam egerint: putat eos post mortem
aliquod felicitatis genus habituros & loca aliqua dei
dono sortituros uti melius vel saltem minus male sint
habituari: quod hi qui sordide & flagitiose vixerunt ad
hoc dicendum mouetur iustitiam & clementiam diuinam
contemplatione & dauid auctoritate dicentis quia
tu reddes unicuique secundum opera sua. hec ille. contra
quæ impugnat Joannes predictus ponens in hac re quinque
propositiones huius determinationi contrarias quas
quisque faciliter videre potest. prima est quod sunt aliqui
homines in insulis ad quos verbum christi non peruenit.
2. quod ipsi vel eorum antecessores habuerunt sacrame
ta legis nature. 3. quod iudei ibi degentes seruantes
precepta legis scripte saluari possunt. Idem de gentili
bus seruantibus precepta legis nature. 4. paruu
li in insulis nullum sacramentum habentes contra
originale. damnantur. quinta adulti ad quos fano
Euangelij non peruenit: nec habens aliquod sacra
mentum

mentum contra originale: si faciant quod in eis est:
deus eos illuminabit & baptismo fluminis baptizati
ibi latius pemy. paucissimis itaque donatum est: ut nul
lo sibi homine predicante per ipsum dominum per vel per
angelos celorum doctrinam salutis acciperent: multis id
est dinatum: ut deo per homines credant. Ita dicit augus
tinus de bono perseverantie libro 2. c. 14. in principio. Ad
de predictis Joanne eclum in tractatu de predestinatione
centuria quarta. p. 19. ubi refert has dubitationes deci
dise in quoddam solenni principio quod fecit. concludens
eos certo modo saluari sine baptismo aque ex quo fidem veri
tatem saltem simpliciter tenent. Idem concludit fr. Joanes
bunaldus ordinis predicatorum in suo eleganti tractatu de duode
cim persecutionibus ecclesie in fine. ubi dicit quod tempore nos
tro regnante felicissimo rege fernando Inueniente sunt que
dam insule magne admirande in quibus sunt gentes mul
te & regiones mirabiles. quarum memoria non extat quod
antea lex euangelica fuerit eis aliquando annuntiata. sic
agente deo: qui occulte serpit in mirabilibus suis: & qui
omnes homines vult saluos fieri: & ad agnitionem veri
tatis venire: ut dicitur 1. ad thimoteum 2. c. puto & nullatenus
dubito iam iam aduenisse illa tempora que per occulto
iudicia misericordie dei sic disponuntur ad diuulgationem
legis euangelice per orbem vniuersum. ut nulla gens
tan inhumana sic nulla religio tam remota: cui notitia
christiane legis cum plenario effectu non debeat publicari.
Vere prodigia & admiranda multa diebus nostris adimple
ta sunt: & contumace archana celestia referantur: que apud
heues animas transeunt incognitas: & rectius dixeram:
non cogitata pretereunt. De quibus scriptum est: nolite
fieri sicut equus & mulus quibus non est intellectus.

§. 3.

Nec his obstant quedam authoritates sacre scripture que
videntur dicere quod fides christi omni genti & omni cre
ature erat notificanda: & per consequens nemo potest
Iustam habere ignorantiam: que ipsum valeat excusa
re. In hoc enim conueniunt prophetarum vaticinia. eu
angelistarum oracula & apostolorum testimonia. Primo qui
dem illud quod scribitur genesis. 17. ubi deus ad Abraham
dixit

dixit. Exis pater multarum gentium. sentiens per hoc christi
aduentum usque fidei publicatione publicatione & dilata
tionem. Ad idem Genesis 22. ubi fidelis Abraham diuini
nunc accepit oraculum. In semine tuo benedicentur omnes
gentes. quamquam ipse natione seu gente caldeus: qui patri
parentumque superstitionibus relictis: unum verum colunt
deum: cui hoc promittenti credidit. Christi ergo fides ad
omnes gentes & nationes accedere debuit. Cum his con
sonant ea que David Rex & propheta scripta reliquit
in psalmis. nam psal. 2. dicitur postula a me & dabo tibi
gentes hereditatem tuam: & possessionem tuam terminos
terre. Item psal. 18. predixit de apostolis christi sentiens.
In omnem terram exiit sonus eorum: & in fines orbis
terre verba eorum. s. apostolorum christianam fidem predicatum.
ut nomine omnis terre: Asiam Africam Europamque Intel
ligamus & per fines orbis terre: Insule etiam remotissime
significentur. que verba pertractant Apostolus ad Ro
manos scribens. c. 10. volens per hoc nullam esse ignora
tie excusationem de fide christi non predicata: cum ad om
nes gentes & nationes apostolorum predicatio: vel saltem
predicationis fama perueniret. non solum ad Iudeos:
sed etiam apud gentes. Intra illud Job. 28. perditio & mors
dixerunt auribus nostris. Audiuimus famam eius.
s. sapientie per apostolos predicatę. Ad idem Psal. 21.
dicitur. conuertentur ad dominum uniuersi fines terre
& adorabunt in conspectu eius uniuersę familie gen
tium. & iterum Psal. 66. Deus miseretur nostri
& benedicat nobis Illumine vultum suum super nos
& miseretur nostri: ut cognoscamus in terra viam su
am: in omnibus gentibus salutare tuum. Item Psal.
71. laudaturus David christum Jesum sub typo salomo
nis: Eundem verum deum & hominem futurum erro
rat dicens. & permanebit eum sole & ante lunam
in generatione & generationem. & adorabunt eum
omnes reges. omnes gentes seruient ei. & benedi
centur in eos omnes tribus terre. omnes gentes mag
nificabunt eum. Ad idem Psal. 81. omnes gentes
grasculam fecisti: venient & adorabunt coram te
domine. Preterea Esaias. c. 1. dixit. Et erit in

novissimis

8
novissimis diebus: preparatus mons domus domini in
Vertice montium. & fluent ad eum omnes gentes
& dicent venite ascendamus ad montem domini & ad
domum Dei Jacob & docebit nos vias suas & ambula
bimus in sententiis eius: quia de sion exhibit lex & ver
bum domini de hierusalem. hec Ibi: Via ergo ista non
erit unius gentis: sed uniuersarum gentium. & lex p
bum domini non in sion et hierusalem remansit:
sed inde processit: ut se per omnia diffunderet. Itaque
Augustinus de ciuitate dei libro 10. c. fi. co. 2. Item Esaias.
24. dicitur. A finibus terre laudes auoluimus gloriam
Iusti. Ad omnes ergo gentes & nationes christi fides acce
dere debuit: ut eius gloria omnibus Innotesceret. Ad idem
Esaias 49. parum est inquit ut sis mihi seruus ad suste
tandas tribus Jacob & feces Israel conuertendas. de
dite in lucem gentium: ut sis salus mea usque ad extre
mum terre. christi ergo fides usque ad extremum terre
est dilatanda & predicanda: ut per eam homines salui
fiant. Ad idem Esaias. c. 62. videbunt gentes iustitiam
tuam: & cuncti reges inelyti tuum id est filium dei que
Abraham futurum credidit. & credendo fidei oculis vidit
secundum illud Job. 8. Abraham exultauit ut videret
diem meum. vidit et gauisus est. Ad idem Esaias. c.
fi. Mittam eis qui saluati fuerint ad gentes in mare
in Africam & lidiam tenentes sagittam. In Italiam &
gretiam. ad insulas longe. ad eos qui non aridi erunt
de me & non viderunt gloriam meam. & annuncia
bunt gloriam meam gentibus. & quoniam oportebat
impleri predicta que de christo per prophetas scripta erant
ut scribitur luce 24. ad finem. propterea christus Ma
thei 24. dixit. & predicabitur hoc Euangelium reg
ni in uniuerso orbe in testimonium omnibus gentibus:
& tunc veniet consummatio. quod quidem discipulis fa
cere mandauit Mathei ultimo dicens. data est mihi
omnis potestas in celo & in terra. Euntes ergo docete
omnes gentes & s. docentes eos seruare omnia quecu
que mandavi vobis. Matheus enim predicauit in ethio
pia & Marci ultimo christus apostolis dixit. Euntes in uniu
ersum predicare Euangelium omni creature.
qui crediderit & baptizatus fuerit: saluus erit. ipsi

autem id fecerunt exiuntes a hierusalem que est in me-
dio climate terre habitabilis ad predicandam euange-
lium per totum orbem. Matheus enim predicauit in
ethiopia. Thomas in India. Petrus & Paulus in occiden-
te. Petrus & iohannes in samaria & uiuente beato petro
apostolo: predicatum fuit euangelium procedendo uersus
occidentem usque ad mare oceanum ubi est terminus
terre habitabilis secundum cosmographos sanctus enim fa-
bianus in ciuitate senensi que tunc erat Metropolis fra-
cie / edificauit ecclesiam beati Petri quem audierat sam-
pasum. sed cognito postea cum adhuc uiuebat: nomina-
uit illam ecclesiam beati Petri & uini. & alij qui cum beato
fabiano uenerunt in frantiam: in alijs locis predicane-
runt usque ad oceanum. Eadem ratione euangelium fuit
predicatum ad orientem meridiem & aquilonem respec-
tu hierusalem: quia christi discipuli exierunt circum-
quaque ad predicandum secundum nicholan Psal. 18. & Re.
10. Unde Jo. 5. dicitur. si non uenissem: & locutus eis
non fuisset: peccatum non haberent. nunc autem excu-
sationem non habent de peccato suo. hoc idem uult apos-
tolus Ro. 10. cuius supra meminimus. Item actuum
1. c. Christus dicit. & exitis mihi testes in omni iudea &
samaria usque ad ultimum terre. Ad idem actuum 2. ubi
de paucis & medijs & pluribus alijs de quibus etiam per
Ambrosium libro 2. c. 6. de uocatione omnium gentium.
Ex quibus omnibus concluditur quod lex euangelica uel
saltem eius fama ad omnes gentes regna prouintias
& nationes uniuersi orbis per apostolos uel eorum dis-
cipulos peruenit: ut expresse dicunt. Jo. Chrysostomus
Hieronymus sanctus Tho. & alij super Matheum in
dicto capitulo 24. Nam Hieronymus ibi supra. Na-
m Hieronymus super illud & predicabitur hoc euangeli-
um regni in uniuerso orbe et dicit signum domini
ei aduentus est euangelium in toto orbe predicari
ut nullus sit excusabilis qui aut iam completum aut in-
breui cernimus esse complendum. non enim puto ali-
quam remansisse gentem: qui christi nomen ignoret.
Et quod non habuerit predicationem: tamen ex uicinis na-
tionibus opinionem fide non potest ignorare. hec ille. Et idem
ad Euanthum scribens dicit quod post gallias & britani-
am atque persidem & orientem & indiam omnemque

9
Barbariem: unum christum adorare. & Gregorius gra-
tulari quod sua etate ecclesia tota addiderit. Et secun-
du hoc intelligit parabolam Mathei 13. de Gehena id est
ecclesia & omni natione missa in mare & de omni
genere piscium congreganti id est ecclesia & omni nato-
ne & tribu homines congregante. Athanasius simili-
ter ad Iuuenianum Augustinum scribens dicit. In hanc vo-
tam christi religionem sine temporibus concordasse omnes
ecclesias: non solum in hispania / Britania / Gallia / Italia
Sardinia Creta & Dalmatia constitutas: sed in capa
Iberia etiam & Alissia & Macedonia & uniuersa simul
Trelladia: Insuper & uniuersa Africa Pamphilia hira-
phuria & ponto totoque oriente preter paucos Arrijsi
tatores. Denique Ambrosius sententia 2. uocationis
omnium gentium libro 16. post eum Augustinus Psal.
95. Christiane fidei latiores quam Romani Imperij fines potuit
nec peruenire potuisse Ingu populi ferro regnantis: quo
regnantis aliquo perueniret fides christi. Item Augustinus
in libro de uera religione sic ait. per omnes terras
partes quas homines incedunt: sacra christiana tradu-
ntur. Eiusdem sententia uidetur Augustinus de ciuitate
dei libro 10. c. 27. tractans de uniuersali uia anime
liberande. hec est inquit anime liberande uniuersalis
uia id est uniuersis gentibus diuina miseratione conce-
ssa. Cuius profecto notitia ad quoscuque iam uenit: & ad quos
cuique uentura est. nec debuit nec debet dici quare mo-
do: quare sero: quo tiam mittentis consilium: non est
humano ingenio penetrabile. Uide plenius Augustinum
ubi supra qui putare loquitur. propter quod nimis
sunt increpandi summus pontifex Imperator & cete-
ri principes christiani nostre tempestatis: qui tan segniter
se habent in dilatione immo in conseruatione patri-
monij christiani: de quo uide Ab Petriarcham late disere-
tem de uita solitaria libro 2. tractatu 3. per totum.
Cum predictis uidetur sentire hugo de sancto victore
dicens ueritati & rationi consentaneum
esse: probatur ex eo unumquemque obligari cepisse ad
baptismum: ex quo post institutionem consilium cepit bap-
tizandi. qui enim prius contemptor consilij: nec post
preuaricator precepti extitit: culpandus non fuit.

nisi forte quis aut prius: aut postea ita ignorans fuisse:
dicatur: ad quem diuinae institutionis notitia peruenisset:
nisi eius culpa obstetisse. & subdit. Ego neminem puto tutum
ad quem non peruenierit de baptismo suscipiendo mandatum:
vel si forte est talis: puto eum audire & scire potuisse &
debuisset si eius culpa non obstetisset maxime cum scriptura
evidenter acclamet in omnem terram exiit sonus eorum
& ideo talis si decederet non baptizatus: damnaretur tan-
quam preuaricator precepti. hec hugo uti supra. recitat Ale-
xander de hales. 4. parte cum agit de tempore institutio-
nis & obligationis baptismi ar. 2. in corpore questionis.
Sanctus Thomas quodlibet. 6. q. 4. in corpore questionis. Ray-
nerius in summa cum tractat de baptismo i. 4. v. tertium
est & p. quarto pro: sed quauis fama christi vel notitia
legis gratie per totum orbem sit divulgata per apostolos
vel eius discipulos vel per alios qui eos audierunt eo
modo quo diximus: non tamen cum pleno effectu: ita
ut in qualibet gente sit fundata ecclesia & ad singulos
homines talis notitia peruenierit: immo quotidie illud
fit & fiet usque ad ultimum diem vniuersalis iudicij.
Et tunc implebuntur prophetie & auctoritates predic-
te. quanta utuntur verbo preteriti temporis signanter
Illud psal. 18. in omnem terram exiit sonus eorum: que
verba resumat apostolus Ro. 10. non quidem ex eo quod
iam essent completa: quia nondum erat divulgatum
euangelium: sed preuidebat ea esse implenda propter
certitudinem diuine predicationis: Itaque prophetico more
positum est verbum preteriti temporis pro futuro ut vult glosa
ordinaria in d. c. 20. & ibi. 5. Tho. lectioe 3. idem vult
Augustinus in epistola ad Ezechium salomitane urbis episcopi
cuius epistolae titulus est de fine mundi & assentit origenes
super Matheum. c. 24. quos refert beatus Tho. ibi in
athena. aurea co. 5. & in prealegata lectione 3. & 1. 2. q.
106. ar. 4. ad 4. hoc ideo dixit Augustinus: quia adhuc
tempore suo erat fuisse quasdam gentes in Africa: quibus
non erat fides christi predicata similiter dicimus in istis
Insulis & continentibus in quibus imprimis nec usque ad
nostra tempora fides christi non fuit annuntiata: ne pre-
dicatar: ut colligitur ex prealegata tragedia sene. &
re ipsa patet. Unde non inconuenit dicere quod nunc
implentur

10
implentur in partibus: verba prophetarum de quibus supra
Ad hoc benefacit quod scribit idem Augustinus Donato
Presbitero: ut habetur in c. displicet 23. q. 4. ubi Inter
cetera dicit: quod dominus primo ecclesia diuino germine pulula-
bat: nondumque completa fuerat illa prophetia: & adora-
bunt eum omnes gentes terre: omnes gentes seruient
ei psal. 71. quod utique quanto magis impletur: tanto
maiore ecclesia datur potestate. hec ibi Idem sentit ille
de predestinatione sanctorum lib. 1. c. 9. ad finem dicens quod
salus religionis huius per quam solam veram: salus vera
circiter promittitur: nulli unquam defuit: qui dignus fuit
& ab exordio propagationis humane usque in finem quibus-
dam ad premium: quibusdam ad iudicium predicatur. de
per hoc & quibus omnino nunciata non est: non creditur
prescribantur. & quibus non creditur: tamen annuntiata
est: in illorum exemplis demonstrantur. quibus autem
creditur annuntiantur: in regno celorum & sanctorum an-
gelorum societati preparantur. hec ille. Idem sentit lib. 2.
c. 9. dicens his temporibus & his locis quibus euange-
lium eius non est predicatum: tales omnes in eius predica-
tione futuros esse prescribat: quales multi in eius corpora-
li presentia fuerunt: qui in eum nec suscitatis ab eo
mortuis credere voluerunt. hec ibi ex quibus patet
quod non ad omnes & singulos homines particulariter eu-
angelij predicatio peruenit. Alioquin iam esset mundi finis iux-
ta illud Mathei 24. cum dicit & predicabitur hoc euange-
lium regni in vniuerso orbe: & tunc veniet confirma-
tio & ibi hieronimus sic dicit. signum dominici aduentus
est: euangelium in toto orbe predicari. Sed nondum aduenit
confirmatio mundi: immo aliqua signa huius confirmationis
futura: puta aduentus ante christi filij & epocha adhuc
non apparuerunt: Ergo euangelium christi non est divulgatum
per orbem vniuersum: ut efficiantur omnes homines christi
fidei: & sit vnus ovile & vnus pastor: ut scribitur Jo. 10.
c. 1.

Conclusio.

Ex istis inferitur necessarioq. concluditur quod isti insulares
& continentis habitatores ad quos euangelij predicationis
notitia nunquam peruenit: & aliquando forsitan perueni-
set per longissimam desertitudinem ab eorum memoria disce-
psit: excusationem habere videntur de peccato infideli-
tatis iuxta illud Jo. 15. de quo supra. si non venissem:

Locutus non fuisset eis: peccatum non haberent, nunc
autem excusationem non habent de peccato suo: Illi ergo
qui loquentem dominum per se: vel apostolos suos: vel eorum
discipulos: vel per alios conuincinos eo modo quo diximus:
non audierunt: excusationem habent de peccato infidelita-
tis. non tamen beneficium dei consequenter: ut saluetur
Iustificentur ab alijs peccatis que vel nascendo contraxe-
runt: vel male viuendo addiderunt, & pro his merito
damnantur. Si qui tamen eorum quod in se est fecerint: do-
minus secundum suam misericordiam eis prouidebit: mit-
tendo eis predicatorem fidei: sicut petrus cornelio actum
10. & Paulus Maccedonibus actum 16. Augustinus Anglis:
Ut diximus super proximo §. hoc enim ipso quod aliqui faci-
unt quod in se est: conuertendo se ad deum deus conuer-
tit eorum corda ad bonum: tunc §. Conuerte nos domine
ad te: & conuertemur secundum Beatum Thomam in prelat-
gata lectione 3. diximus super §. 2. ad finem. quibus
addo eundem Beatum Thomam 2. 2. q. 10. ar. 1. & 4. ubi di-
cit quod infideles ad quos nunquam fides nostra peruenit: vel
si aliquando peruenit: tunc tamen non est in eorum me-
moriam: habent duntaxat infidelitatem priuatiuam que
non est dei peccatum: sed potius pena peccati. Intellige
quod in talibus non est peccatum commisionis contra fidem
quam probabiliter ignorant: sicut dicimus de pueris chri-
stianorum ante baptismum in quibus non cadit peccatum actua-
le infidelitatis: & in alijs infidelium pueris ante ratio-
nis usum. peccatum vero omissionis bene cadit in infi-
delibus: si postquam ad annos discretionis peruenierint: non
faciunt quod in se est eo modo quo diximus. facienti
autem quod in se est: nunquam deus negauit salutis viam
ut late dictum est in precedentibus: & tradit beatus
Thomas in questionibus de veritate. q. 14. ar. 1. ad 1.
Alexander de Ales parte 2. q. 119. membro 8. §. 1. &
Aristoteles in summa ti. 55. ar. 3. & lib. 5. ti. 9. quem rogori-
de. hoc idem tenet Armitanus hibernie primas & Jo-
Gerson cancellarius parisiensis cum plerisque alijs quos se-
quuntur gabriel in canone misse lectione 23. f. Idem
tenet Jo. maior & sent. dist. 3. cap. paulo ante me-
minimus. Idem sequitur se Jo. Vitalis in suo ele-
ganti tractatu de duodecim persecutionibus ecclesie
in fine. Facere autem quod in se est: dicitur quis:

quando remouet

11
Quando remouet obicem & impedimentum gratie obi-
dem quidem peccati: non quoad reatum: quoniam
solus deus remittit peccata. sed intelligitur remoue-
re obicem peccati: quo ad actum interiore vel exte-
riorem subtractum: qui est consensus vel complacentia
in peccatum de quo doctores in 17. di. li. 2. sententiarum:
ubi singulariter gabriel post Gersonem dicit. facere quod
in se est: nihil est aliud quam tentare viam rationis natu-
ralis prudentie & artis quantum scierit. & hoc pla-
cet Joanni de ho in suo christo passio predestinationis cen-
turia 3. §. 99. hec sunt satis de primo capitulo fran-
seamus ad secundum.

Capit. 2.

Secundo loco videndum est de illius gentis ingenuitate
ac libertate. Ad cuius investigationem premitte quod que-
dam est naturalis seruitus & dominatio: ut philosophus
ingit in politicis libro 2. et 3. & beatus Thomas in
tractatu de regimine principum libro 2. c. 10. & 2. d. 19
Pa. de regi. prin. libro 2. parte 3. c. 8. 190 scripsi ple-
nius in mea politica c. 1. §. de ciuitatis aut institutio-
ne. id est ex naturitate veniens secundum quam
aliquis est natura seruus & aliquis natura doming
hoc est aliquis est natus ad seruiendum: & alius
ad dominandum. Videmus quidem quod Imperare
& parere: dominari & seruire: necessarium est
& utile. in necessarijs autem natura non defecit.
Videmus preterea quosdam tantum alios excellere
ingenio & prudentia: ut ad nihil aliud nati esse
videantur: quam ad ceteris Imperandum & domina-
dum. alios vero ita rudes et hebetes natura pro-
duxit: ut nati ad parendum & seruiendum esse vi-
deantur: unde patet quod statim a generatione qui-
dam sunt domini alij serui. Ex qua ratione principanti-
um & subsectorum multe sunt species. Aliter enim do-
minus Imperat seruis: aliter Maritus uxori: aliter
pater filijs naturaliter. Meliorum autem parentum:
melius est Imperium: nam melius est Imperare ho-
mini quam bestie / & homini quam mulieri / masculo quam
femine

femine: nam in specie humana: masculus propter
splendorem rois natura Imperat & dominatur: femi-
na vero que ratione & prudentia deficit: naturali-
ter obedit & parit. Pari ratione Inter masculos is natura
dominus est: qui ceteros rone excelsit & is natura
seruus est: qui ratione & prudentia deficit. Et si de
hac seruitute loqui velimus: multi sunt Ita Imbeciles
& Inepti quod nedum alios Immo nec se ipsos regere sciunt
Vnde natura serui nati sunt: id est ad seruiendum alijs ap-
ti. De hac in seruitute in presentiarum non agimus
de qua per plurimum ubi supra & in c. 3. ubi per magistrum
de roa pe. co & plenius in repetitione de domino & ser-
uo in principio. Nec sicut intelligitur de seruitute pec-
cati quam quis peccando incurrit ut per apostolum ad
Galathas 4. per Augustinum 20. de ciuitate dei. c. 20. per
Joan. valens in communi loquia 2. parte in principio. &
2. q. 6. §. quia ergo. 12. q. 2. c. cum redemptur. Nec de
alijs seruitutibus quas iura & doctores in pluribus locis
comemorant: ut late prosequitur Bartholomeus Cepola
in tractatu de seruitutibus in principio, sed de ea
seruitute agimus que legalis est quia a lege vel iure
introdueta est ut statim dicemus. Erat quidem huic
genti ingenuitas & libertas illa que a principio secu-
li Inualuit / quo omnes homines liberi nascebantur
& legitimi & seruitus erat incognita: ut de in. l.
manumissiones ff. de iustitia & iure & in anteq. qui-
bus modis naturales effi. legi. §. si quis igitur. coll. 66. &
Ibi notat Angelus ad idem iusti de libertinis in principio
& tradit azo in summa de naturalibus liberis 1. co. &
Sciendum. Ita n. deus hominem condidit: ut dominaretur
Volucris celi, piscibus maris & animalibus terre ut
habetur Genesis 1. c. quia s. hominem rationalem ad
imaginem suam factum: non nisi Irrationabilibus vo-
luit dominari non hominem homini: sed hominem
peccori. Inde primi iusti: pastores pecorum magis q. re-
ges hominum constituti sunt. ut Genesis 4. 4. c. Ita
dicunt Augustinus Genesis 4. c. Itaq. omnes homines
natura quodammodo equales genuit ac liberos. Nec
n. a principio quo sola natura saniebat homines
anteq. scriptas pronenirent leges fuit quedam

differentia

vis. de
legali ser-
uitute

12
differentia naturalis & legitimi: sed antiquis parentibus
antiqui filij mox ut procedebant: fiebant legitimi ipsa
creatura. & sicut in liberis hominibus natura facit liberos
omnes: bella vero seruitutes adinueniunt: sic & na-
tura legitimas produxit soboles. At diuersio ad concupiscen-
tias vel castitatis casus: naturaliter Immiscuit legitimis. &
sicut in seruitute adinuentu est beneficium manumissionis:
Ita necessarium fuit naturalibus medella qua fiant legi-
tims. & sui: ut d. anteq. quibus modis naturali effician-
tur legitimi. §. nonimus & quibus mod. efficiantur sui. 1. co.
Ita dicit Azo ubi supra. Vnde contra naturam est ab equali
velle timeri: scicco dicitur homini ut ab animalibus non
ab hominibus timeatur Genesis. 9. Terror vestre & tremor
sit super cuncta animalia terre. & super omnes volucres
celi cum vniuersis que mouentur in terra. omnes pisces ma-
ris manus vestre traditi sunt preter nature rationem
effertur quippe ac timeat homo qui sibi aduersus equalem
depascit Imperium Ita dicit Gregorius ibi. proinde inquit
antiqui patres non reges hominum: sed pecorum sibi pasto-
res memorantur. homines quidem vniuersos & equales
produxit natura: sed promeritorum ratione alios alijs Iusta
vltiq. dei dispensatio: s. occulta preponit: ut humana fir-
midine peccare metu aut qui diuino minus extorretur
Iudicio. Vtrius timoris huius nomine inflati haud quaquam
adderet in quo non propria est affectanda gloria sed sub-
ditorum quadam iustitia. Data est igitur omnibus hominibus
libertas deo / qui super omnes solem suum oriri facit:
ut in sequenti c. dicemus. Ex iure autem gentium Intro-
ducta sunt bella / discrete gentes / regna condita / dominia
distincta ut l. de hoc iure. ff. de iusti & iure. fuit etiam
iure introduetum quod capta in bello captiuitatem effi-
cerentur. & victi in premium victorie: essent eorum
qui vicerunt serui: ut homines ad patrie defensionem
incitarentur et ut victi viuere seruarietentur et
non occiderentur. homines enim contra alios
pugnantes promiores essent ad homicidium si cog-
noscerent se ex illis nullam vtilitatem consequutu-
ros: sed cum cognoscunt ex superatis in bello hu-
ius legis vigore se posse vtilitatem consequi eorum
vitas saluas conseruant et inde serui a seruan-
do dicuntur: q. tales a suis victoribus obseruan-
tur et non occiduntur. Ita dicit Macrobius si.

1. saturnalia et Augustus de ciuitate dei libro 19.
et 1. hostes ff. de captiuis instituta de iure personarum
in principio. §. serui. Isidorus etymologia. 9. c. 4 et
libro. ii. c. 2. Ex hoc igitur iure seruitus libertatem
inuasit / et cum vno comuni nomine omnes homines
appellarentur / iure gentium tria genera esse homi-
num ceperunt / liberi et his contrarium serui / et
tertium genus libertini instituta de libertinis in
prin. Quomuis igitur seruitus naturali repugnat
libertati initium tamen eius antiquissimum esse con-
stat. quod indicant captum a grecis tum a barbaro be-
llo geste - Memorie autem proditum est solitos in
saturnaliis a dominis seruos discurrere Saturno
regi neminem seruerit in latio. contra declarat
apud preseres latinos et eos qui ab origine dicitur
tatum nullam fuisse seruitutem quando hodie
quoque neque in ciuilibus neque in traspadanis
uenis. Apud germanos quoque et Britanos seruit-
uius nemo. Dicitur autem sunt ab initio serui qui
in pretio seruati essent et qui in pugna non acci-
disset: is iure belli sui erat victoris ^{nomenque}
ipsum ignominie causa in dicitur: grece
a nobis captiuus dicitur et E. Est autem seruus qui
dominio alieno contra naturam iure institutionis sub-
iicitur vt. l. 4. §. 1. ff. de statu hominum in d. fi.
de iure personarum. §. i. 4. parti. tit. 21. l. 1. Serui-
tus ergo inducta est de iure gentium non quidem
in uentione / inuenta est enim de iure diuino gen-
9. c. nam cum noe vineam primus plantaret
vinumque primus ex ea bibisset inebriatus est cumque
Cam patris pudibunda uideret: non cooperuit
imo uocatis fratribus deridendo patrem ea ipsis
ostendit. Cum uero noe hoc postea intellexisset:
eum maledixit dicens. Maledictus Canaham pu-
er / seruus erit fratribus suis. hec ibi et in. §. isita
§. 5. item Cahin. 1. q. 4. et ibi glo. et in. c. qualis
§. in. c. snia. 2. q. 1. Ad idem. c. conuincit in fine
§. q. 5. §. 35. di. c. Sexto die per glo. in. c. ius
gentium. 1. di. §. in. c. ita quorundam de iudeis

in Verbo

13
in Verbo seruos. Fuit ergo seruitus inducta a iure
naturali quod incepit a noe propter ebrietatem vt
patet ex iam dictis et tenet glo. in. l. manumissio-
nes ff. de iustitia et iure. Alii tamen dicunt quod
seruitus incepit sub pharaone in egypto / quando
fames totam operit terram per septennium et ho-
mines cogebantur vendere pecunia res mouiles
pecora iumenta agros posesiones et se ipsos in serui-
tutem regiam ne fame perirent. gen. 47. c. Alii
vero dicunt quod a prescriptione septennis: Nam si
quis emebat hebreum qui ante seruus non fuit:
sex annis debebat seruire / septimo anno effite-
batur liber: vt habetur exo. 21. et per glo. 7. dis-
in suma. Vt cumque sit / seruitus fuit approbata vel
confirmata de iure gentium vel ciuili et canonico
insti. de his qui sunt sui vel alieni iuris. §. finali
et de iure perso. §. 1. per glo. 15. q. vlt. c. cum mul-
ta glo. in d. c. quorundam et in d. c. ius gentium
Et plene per archiepiscopum florentinum. 3. p. 4. 3. c. 6.
per totum. Quomuis autem apud istos insulares
bella cognita forent vt in precedenti. c. diximus in
quibus aliquando capiebantur: non tamen propterea
effitebantur capientium serui: unde apud eos ius pri-
meum libertatem et ingenuitatem hominibus con-
cedens non dum fuit immutatum: immo semper
durauit: Quod enim non mutatur: stare non pro-
hibetur. l. sancimus. C. de testamentis. l. precipi-
mus. C. de appella. vel saltem si capientium effiteban-
tur serui: quando in bello capiebantur: illi tamen
qui capti non erant: liberi reputabantur et ingenui.
Quam si quidem ingenuitatem siue libertatem: si-
cut et aliarum rerum dominium: si quod habebant:
sibi post sacrum baptismum retinuerunt: vt est
textus valde notandus in. c. iudei siue sarraceni
de iudeis: nec illam aliquomodo perdidit: quando
capti sunt a serenissima maiestate uestra: quia
euntibus Christianis et illuc accedentibus fidei quoque

nosteam et aduentus sui causam narrantibus: statim
 et sponte adhererunt et crediderunt et quatenus in
 eis fuit: se disposuerunt. Unde ad eorum subiectio
 nem: bello armis vel insidiis opus non fuit: Con
 sequenter pristinam non perdidierunt libertatem:
 imo illam indubitanter retinuerunt secundum co
 munem doctorum sententiam Immo hosti. 10. an. et
 alioz in. c. q. super his de voto. Quos sequitur
 pe. ancha. in regula peccatum de re. iuris li. 6. co.
 29. Ps. sed hic quero et Archiepiscopus florentinus
 3. p. 4. c. 2. co. 4. in principio. Ex quibus
 potest vnum attentari memoratu dignissimum
 q. si aliqui ex istis in sularis aite q. officiantur
 Christiani exant nobiles secundum comunem eorum
 opinionem et consuetudinem: postea Christiani
 ac baptizati: eandem retinent nobilitatem. nam si
 pristinam retinent libertatem et ingenuitatem. Et
 supra dictum est: retinent etiam rez dominium:
 patriam potestatem et alia de quibus in sequenti
 capitulo dicemus: multo fortius retinere debent no
 bilitatem quam antea habebant ita notanter colligo
 ex his que dicit so. de pla. in. l. 1. co. 4. Ps. et ex his
 inferitur: ubi dicit q. sarracenus nobilis in terra sua
 a nobis captus erit nobilis idem dicit de nobili Chris
 tiano capto ab infidelibus: et loquitur ille de istis
 qui in bello capiuntur: de quibus non dubitamus
 quin officiantur captivum serui: ut paulo ante
 dicebamus: si tamen non sunt capti in bello: nec
 aliter et perclunt libertatem et ingenuitatem pris
 tinam: imo eam retinent pari ratione pariq. iure
 et nobilitatem sibi retinebunt. Consequent ex illi
 qui ratione nobilitatis excusabantur a tributis et
 seruitis personalibus vel realibus ante baptismum
 postea baptizati similiter excusabuntur: ut satis
 forsam dicitur infra in septimo capitulo. quo d.
 quidem in iudeis baptizatis mihi non esset sine
 scrupulo: cum iudei ex propria culpa serui facti
 sunt.

no. inter
 indos de offe
 nobites.

sunt ut dicit textus non in. c. etsi iudeos de iude
 is et sarracenis. Ex quo dicebat colectanus post
 alios in. c. i. in fine de ~~hanc~~ causa. q. iudeus tanq.
 seruis non potest accusare etiam si suam vel suorum
 prosequatur iniuriam. quod est notatu dignum de
 cuius veritate ibidem et. Quamuis enim iudei in
 multis casibus haberent immunitatem anteq. Christus
 veniret in virginem hodie tamen reuocata est: ut
 1. iusio et ibi glo. C. de iudeis. ideo compelluntur
 ad munera soluenda: ut 1. quocumq. co. ti. et 1.
 aurales. C. de hereticis. Et 1. omnis qui quolibet
 C. de decurionibus li. 10. Et ibi so. de pla. quem
 videas. sed in aliis barbaris infidelibus dubium non
 est quin apud eas sint maxime dignitates illustres
 ac regie. habent enim reges suos ut probatur in. l.
 maximis. C. de et ibi notat bal. q. retinere
 debent facti Christiani ut supra dictum est.

.S. Prmero:~

Quonimo etiam si a principio restitissent liberta
 tem et bona sua defendentes anteq. gentem nrām
 et sui aduentus causam cognouissent: non prop
 terea libertatem perdidierunt. Quoniam defensio a
 iure naturali permittitur. 1. ut vim ff. de iusti. et
 iure. 1. 1. C. unde vi. Et in. c. olim el primerode
 restitu. spoli. et in. c. dilecto de snra exco. li. 6.
 Et sentiunt doctores preallegati. Non enim sta
 tim q. Christiani ad insulas aceserunt teneban
 tur se illis tradere: quos merito inimicos putabant.
 Sed tunc demum: re ipsa detecta et cognita: q.
 non debet quis suis inimicis statim credere. ut
 c. accedens ut site non contestata. c. de cetero. c.
 quis de sen. exco. etiam cum literis de saluo con
 ducto ut probatur in dicto. c. accedens. Tamen enim

possunt nō
 se defende
 re.

cautio fragilis est. ac. c. literas de restitu. spolia.
in fine etiam reconciliatis de presenti vt. c. 2. 3.
q. 5. glo. no. in c. per tuas in verbo inimicitias in
fine de simonia: presertim cum antea fidem Christi
non audierint. Et si forsam aliquando ad eos per
uenit ex predicatione petri vel pauli vel sequatorum
qui in occidente predicauerunt: iam non erat fidei
nre aliqua memoria. Interim ergo q. ipsi insu
lares certiorabantur de proposito et intentione Chris
tianoꝝ eos expugnantium: bellum ex parte sua
erat iustum: et consequenter capti in bello non
erant capientium serui. iuxta nota in l. hostes. ff.
de captiuis et in. c. dicat aliquis. 23. q. 5. et in. c.
sicut el. tercero de iure iurando et. 2. parti. ff. 29.
l. 1. ubi dicitur q. si bellum est iustum ex parte
capientium: et iniustum ex parte capientium:
et iniustum ex parte captioꝝ: is qui capitur est
capientium seruus: et peccat a dno fugiens. 17. q.
4. c. si quis seruum: sed ubi bellum non est ius
tum: licet ei fugere. l. 3. ff. de captiuis. glo. in. c.
ius gentium. 1. dis. et facit. l. 1. §. finali cum. l.
sequenti. ff. de iust. et iu. insti. eodem §. ius aut
gentium cum sequenti. hodie tamen ex consue
tudine approbata inter Christianos non seruantur
iura captiuitatis et postliminii. et capti non effi
ciuntur capientium serui. sed quantum ad bona
bene seruantur. Cui consuetudini standum est:
vt. d. l. postliminium. ff. de captiuis som. Bar.
in d. l. hostes eo ff. quem alii ibi referunt Et
sequuntur. Abb. in d. c. sicut de iure iurando. co.
ff. 85. sed clarius Et in. c. 1. de conuer. in fide
Angelus fide perusio in disputatione incipiente:
reuocata guerra in prin. Ange. de azatio in §
serui insti. de iure perso. in §. rursus co. 2.
insti. de actio. De hoc habemus legem regni. 2.
parti. ff. 29. l. 1. que dicit: q. tunc capti in bello

efficiuntur

quibus mirandis
hyspani proba
bunt illi verita
tem si veritas
est.

quomodo rige fiet
ista gerit
tio.

falsus est.

Efficiuntur capientium serui: quando bellum est in
ter homines diuersę fidei. postq. vero fuerunt cer
ti de fide nra et de subiectione qua tenebantur ecclie
ac maiestati vre obedientiam prestare ratione do
nationis sibi factę: debuerunt statim asua opinione
recedere: Et veritati adherere. quia veritate ma
nifesta: cedit opinio veritati: vt inquit Augus.
de unico baptismo ff. 2. Et habetur in. c. veri
tate. §. dis. ad idem bonus tex. in. c. quicumq. 71.
di. Et c. significantibus de purga. vulgaru. Quomq.
ergo ignorantia fidei nre, eos non excusaret quoad
deum: q. ignorans ignorabitur. vt inquit apostolus
1. corin. 14. Et habetur. dis. 32. §. vlt. et di. 38.
c. qui iea: nisi fecerint quod in se est: vt sepe dixi
mus: Bene tamen excusat quo ad homines: vt
tales insulares se possent iuste defendere a Chri
stianis: eos inuadentibus quousq. veritas esset sibi
detecta: declarando eis quomodo totius mundi cu
ra Et potestas residet penes papam: qui istius pro
uincie maiestati vre donationem et concessionem fe
cit: cui tam diuino et ecclie donatario tenentur obe
dire ac fidei nre predicatorum admittere qui ista et
fidei nre misteria vberius sibi declarent: quod si
facere noluerint: dato sibi termino ad deliberandu
competenti tunc bello vi et armis inuadi et expug
nari possunt: bona capi et personę seruituti dona
ri: quia bellum ex parte Christianoꝝ est iustifi
catum. ista est comunis et indubitata doctoꝝ in pre
allegato. c. q. super his de voto vt dictum est supra
isto. c. in fine principii quicquid dixerit doming
Cardi. in d. c. q. super his ff. co. Ad cuius confirma
tionem facit illud quod habetur deuterono. c. 20.
ubi dicitur: si quando accesseris ad opugnandam
ciuitatem: offeres ei primum pacem: si receperit
Et aperierit tibi portas: cunctus populus qui in
ea est saluabitur: Et seruiet tibi sub feudo.

iniqui si
ne fide christi
tenetur credere
dicunt hyspanis
linguam curra
et potestas esse
apud papam.

ergo no est
pignus mundi
bellus

Si autem fedus inire noluerint: & ceperunt con-
tra te bellum opugnabis eam etc. Primo igitur pax
mittenda & offerenda est: hoc est qd dominus di-
xit ad discipulos suos quando misit eos predica-
re dicens. in quancumq; domum intraueritis pri-
mum dicite pax huic domui etc. & quicumq; non
receperit vos: neq; audi erit sermones vros: exe-
untes foras de domo vel ciuitate: excutite pulue-
rem de pedibus vris Amen dico vobis tolerabilius
erit terre sodomoz & gomorreoz in die iudicii qm
illi ciuitati: vt habetur math. 10. marc. 6. lu. 9.
& 10. ecce quomodo voluit Chrs nos instruere quando
eundem erat ad infideles: per prius erant
salutandi: deinde erat eis predicandum euangeli-
um. Si autem predicatorum non fuissent admissi
res illi cogere vt satis colligitur ex verbis
predictis. si igitur infideles noluisent predica-
tores fidei admittere: licite perueniretur ad arma
& bellum contra eos: donec predicatorum ipsos ad-
mittant. fateor tamen qd licet isti insulares ex
hac causa principium non amiserint libertatem: cum
non resisterint apncipio postq; veritas fuit sibi
detecta: statim predicatorum fidei admitterunt: ni-
hilominus tamen aliqui eoz ita sunt inepti et im-
becilles: qd se nullo modo quernare sciunt. quapro-
pter largo modo possunt dici serui: quasi nati ad
seruiendum non autem ad imperandum vt tradit
philosophus politicoz. 1. & hoc modo insipientes
seruire debent prudentibus: vel subditi dominis.
Isti tamen liberi sunt & ingenui vt 1. fi. C. de
seruis fugitiuis. dicuntur tamen serui. 1. ser-
uientes. & ista seruitus largo modo sumpta in-
troducitur de iure gentium. qd vtile est homi-
ni imperito: a sapiente & perito regi. & scdm hoc:
habita ratione ad utilitatem: potest dici qd fue-
rit introducta a iure naturali: vt dicit dominicus

hoc no est vique
quod dicitur sed
falsus

falsus testimo-
nium a tyrannis
ad inueniunt

in Prelegato

in preallegato. c. sus gentium. 1. dis. et de ista ser-
uitute intellexit philosophus vbi supra. de quo
per solum thio. in tractatu de regi. prim. li. 2. c. 10.
& latius per magistrum de roa in tractatu de do-
mino & seruo in principio cuius supra facta est
oportuna mentio & so. maioris. 2. sen. dis. 44. q. 3.
circa finem. S. cum autem liberi sint: non cogun-
tur aliis seruire: nec seruilia exercitia facere: quz
comunem libertatem excludant cum nihil sit liber-
tate pretiosius. non enim (vt Catoni placet) bene
pro toto libertas venditur auro. nihil est serui-
tute vilius ac grauius. quid enim habet cui in
vita esse velit cui libertas sublata est. Videmus
profecto animantia omnia hanc per maxima ex-
petere quod si cum in vinculis & cauea esse con-
sigerit: vnde possit libertatem prodere et erumpere
anni conatu experitur et tentat. hoc vero si-
tanq; minus diuinum bruta mentis & ingenij
expertes tantopere expetunt. Idem non faties
homo cui ob dignitatem excellentie cuncta anima
ha parent et obsequuntur. etc. Hec sint de secundo
capitulo Veniamus ad tertium.

Capitulum Tertium.

Tertio discernendum est de rerum possessionumq;
dominio quod insulares anteq; Christiani efficien-
tur et maiestati v're subderentur habebant: an postea
sibi retineant. In quo articulo arbitror sic fore di-
cendum: qd isti insulares (vt in primo capitulo
diximus) nihil proprium habebant: nisi quosdam
terminos ab aliis diuisos in quibus radicem her-
barum plantabant: quibus pro pane utebantur.
Hos vero terminos ita accurate custodiebant: qd
alios homines extraneos ibi intrare: vel eos occu-
pare: nullo modo sinebant: imo viriliter defendebant.

in In his ergo & aliis rebus ac possessionibus: in quibus illi anteq̄ conuenerentur & dominio v̄ro subderentur: dominium in comuni vel in particulari habebant: licite ac iuste tenebant: & hodie similiter tenent. Quia Christiani iam facti: & manifestati v̄re subiecti: non perdidit: sicut de ingenuitate & libertate in precedenti. c. diximus. Infideles enim sunt dominij reze ac possessionum capaces. Domini enim est terra & plenitudo eius orbis terraz est: testante psalmista ps. 23. transumptiue in. c. quo iure. 3. dis. & in. c. sua de decimis. omnia quidem fecit deus & creauit propter rationalem creaturam: cui illa omnino subiecit: vt habetur gene. 1. & ff. de usuris l. in peccandum: terram autem dedit filiis hominum ps. 113. ista quidem a principio omnibus hominibus communia fuere: & ab initio rationalis creature non erant in bonis alii cuius: ideo occupanti concedebantur vt habetur deuterono. c. 11. vbi dicitur omnis locus quem caluerit pes vester vester est: quia quod in nullius bonis est: primo occupanti conceditur: vt l. 3. ff. de acqui. rez. dominio. in §. fere iusti de rez. diuisione. & pro. 22. c. transumptiue. 25. q. 1. c. que ad perpetuam dicitur: ne transgrediatis terminos ~~terre~~ antiquos: quos possiderunt patres v̄ri: quasi non liceret alteri occupare: postq̄ ab altero occupatum est: vnde lege naturali prohibitum est: ne quis alteri faceret quod sibi fieri non vellet: vt traditur in principio decretor. 7. Iure etiam diuino prohibitum erat q̄ vnus ab alio non caperet: per id quod dicebatur ne furtum fieret: per quod omnis violentia & rapina prohibetur. Exo. 20. c. et. 14. q. 5. c. penale. & 32. q. 4. c. meretrices. Hoc similiter iure gentium fuit inductum: quo rez. dominia & regna diuisa fuere. l. ex hoc iure. ff. de iusti. et iure. c. ius

gentium

17
gentium. i. di. legimus etiam primos parentes spetia
lia dominia habuisse per diuisiones inter eos factas:
vt apparet in abraham & lothi: quoz vnus acceperat vnam partem ad dextram: alius aliam ad sinistram vt habetur gene. 13. c. Ex tunc semper rerum dominia fuerunt diuisa & agnita. & merito quidem: quia naturale est res comunes neghgi. vt l. 2. c. quando et quibus quarta pars heredi. debeat. li. x. Communio etiam discordiam parit. l. cum pater. §. dulcissimis de lega. 3. Itaq̄ his tribus iuribus rez. dominia quodammodo induta videntur: efficacius tamen a iure posituo vt colligitur ex his que dicit Augus. super isa. et habetur in d. c. quo iure. 3. dis. vbi inter cetera dicitur que iure regum possidentur possessiones: Vnde si tollantur iura imperatorum: quis dicit hec villa mea est? hanc opinionem sequitur archi. flv. 3. p. 4. §. c. 2. §. 2. adde glo. in l. q̄ principes in verbo constituerunt. ff. de aqua pluua arcenda que dicit q̄ Augusti temporibus orbis Romanus agris diuisus est: vt possessio sua nulli habeatur incognita: qua per tributorum qualitatem suscepit soluenda commendat illam glo. so. de pla. in l. quicumq̄. c. de fundis limitophis. li. ii. c. Hec aut omnia non solum ad fideles sed etiam ad infideles referuntur: nam pro omni rationali creatura deus cuncta creauit: qui solem oriri facit: non solum super bonos: sed etiam super malos & omnia volatilia pascit. Math. 5. & dat escam omni arui: vt psalmista inquit ps. 132. infideles ergo sicut fideles licite possident ac tenent rez. dominia: quod aperte firmat innocentijs quem ceteri omnes sequuntur in preallegato. c. quod super his de voto. Ancharanus in re. potum de re. iuris. ff. 6. co. 29. Iso. sed hic quero. & in regula siue possessione eo ff. co. 2. archi. in. c. an est illata. ii. q. 3.

Archi. flo. 3. p. ff. 3. c. 2. in prin. videtur mi
 hi textus clarus in c. iudei siue sarraceni de iudeis.
 Et c. sicut eo. ff. de mulatoz. Et in l. nullus
 C. eo ubi iudeis permittitur bonoz comertium.
 Probatur etiam in capitulo post miserabilem Et in c.
 c. quanto de vsuris per locum especiali. Et prop
 terea quando ad fidem conuertuntur: permittun
 tur habere bona iuste acquisita. Et coguntur dimi
 ttere bona ex usuraria prauitate habita vt dicit
 glo. no. in c. iudei. de consecratione. di. 3. Item
 iudei perscribunt contra Christianos vt. l. si fur. S.
 .i. iuncta glo. in ps. usu capere Et ibi expresse
 notat Ioa. de Imo. ad hoc ff. de vsuca. sequitur Iaso.
 in rubrica. ff. de iusti. et iure. 2. co. melior tex
 tus est cum glo. in c. porro. 16. q. 3. Et consequē
 ter dominium acquirant. hodie habemus nota
 bilem extrauagantem Jo. 22. que incipit dignū
 cuius verba referam infra in 6. c. S. 14. ps.
 Et sicut ista. Ex quibus omnibus concluditur
 q. infideles rerū suarū dominium obtinent: si
 biq. post conuersionem retinent. Et non est
 sibi aliquo modo sine culpa vel causa iusta au
 ferendum: Vt patet ex preallegatis viribus sig
 nanter ex d. c. iudei: ibi a possessionibus suis
 nullatenus excludantur. Vide iacobum de scto
 Georgio in tractatu feudoz ubi ponit iuxta
 species iusti belli folio. 30. Et ibi dicit q. est ius
 tum bellum contra infideles: ~

§. Primo: ~

Ex istis primo inferitur q. propter solam infidelium
 infidelitatem absq. alia iusta causa non debent
 sibi bona auferri: nec bellum contra eos moue
 ri: Vt eoz bona capiant Christiani. Principes
 ergo infideles pacifice Et quiete venientes non
 sunt a papa vel aliis principibus Christianis

Iuste infideles
 tenent regna

De suis

Oldradus

De suis terris vel sedibus aliquomodo expellendi: cum
 terrarum ac sedium suarū sint domini: Vt supra
 ostensum est. ita expresse concludit glo. no. in c.
 si de rebus. 23. q. 7. Oldradus consilio. 87. incipi
 ente queritur an princeps. Et Iofan. in speculo
 ff. de iudeis Et sarracenis. co. 2. ps. an liceat
 inuadere. Idem firmat Aug. de anthona in libro
 de potestate ecclie. q. 23. ar. 3. dicens q. infideles
 tenentur amittere potestatem Et libertatem grē
 non autem potestatem naturę: Nam cum utroq.
 iure naturali gentium Et positiuo rerū dominia
 eis querantur: vt paulo ante dicebamus: satis vi
 detur iniquum contra illa iura eos suis dominiis
 sine causa spoliari. iure enim nature nobis par
 ticipant vt. c. charitas de pnis chs. 3. ante fine.
 Et item nonnulli vsq. ad ps. illi vero plus. Ex
 eodem iure nature Et ex charitate illis inCESSI
 tate subuenire tenemur: vt colligitur ex his que
 dicit Ioa. Cris. in epla ad hebreos transumpti
 ue in c. quiescamus. 72. chs. Et Ambros. in
 ff. de offitiis Et habetur in c. non satis. 76. chs.
 Nam vt inquit Augus. macedonio scribens
 Et habetur in c. prodest. 23. q. 5. Sicut dilec
 tionem iusi sunt timentibus debere qui timent:
 ita dilectionem iusi sunt timentibus debere qui
 terrent. Quod autem ex charitate agendum est:
 non ex furore Vt ait Gregorius scribens augus
 tino anglorū epō Et habetur in c. fraternitas
 .12. q. 2. contra infideles ergo tanq. contra proxi
 mos: Et oues petro Et successoribus comendatas:
 papa vel qui ius aliis pugnare non debet: nec
 bona eis auferre. quia dicente apostolo. i. ad Thes.
 4. honeste oportet ambulare ad eos qui foris sunt:
 vt nullius aliquid desideretur. Et loquitur
 de iudeis infidelibus: ne nomen dñi blaspheme

tux ab eis in nobis. Ideo provide statuit ecclia ut
non exactiones in iudeos non fiant nec coacta ser-
uitia ab eis exigantur propter tria. primo prop-
ter scandali vitiationem. scribitur. 1. ad Corin.
10. sine offensione Iudeis & gentibus &
ecclie dei. sicut ego non querens qd mihi utile est:
sed quod multis ut salui fiant. secundo propter
ecclie prohibitionem. ex quo cum pax eccliam pro-
hibita est: non fieri debet. Tertio propter pe-
riculi vitiationem nam cum eorum pecunia & in
pluribus sit usuraria & talem homo non possit
in proprium commodum conuertere: periculo ta-
men homo se exponit: aliquid ab eis accipiendo
ita dicit Aug. de anachona. in libro de potestate ecclie
q. 34. ar. 1. Quippe Christus & redemptor
noster ab hoc mundo discessurus oues suas pas-
cendas petro comisit. Ioa. 21. Et c. significas
ti de Rec. pasce inquit oues meas non distin-
guens has vel illas ut comprehenderet vniuersas:
& sic ipsos infideles: de quibus intellexit cum
per. Ioa. in c. 10. dixit alias oues habeo que non
sunt ex hoc ovili. Successor ergo petri habet illas
pascere & defendere: non autem impugpare vel
ledere permittere: ut. c. vno de nativitate ex libero ven-
tre: maxime si quiete & secure viuant ut de Iu-
deis dicit Iex. in. c. 1. & 2. de iudeis & sarra-
cenis. Ad idem facit qd notanter scribit augus.
ad Bonifatium dicens. Itaq; hostem pugnantem
necessitas deprimat non voluntas. Sicut bellan-
ti & resistenti violentia redditur: ita victori
capto misericordia iam debetur maxime in quo pacis per-
turbatio non timeatur. hec ille. & habentur in c.
nulli existimare in fi. 23. q. 1. hoc est dicere
sicut de bellanti & resistenti violentia debetur: sic
a victore venia conceditur capto: maxime in quo
pacis perturbatio non timeatur. Exponit ibi hugo.
& Archi. maxime idest tantum. Et ferunt qd

per illam

per illam expositionem Carolus rex sicilie ampu-
tari fecit caput Coradino Coradi filio qui preten-
debat habere Ius ad regnum Sicilie: quem victum
& captum iugulari fecit: ut illius temporis ana-
lia refert Ioa. de signiano in tractatu de bello.
& Archi. flo. 3. p. 4. c. 2. §. 3. si. co. si qui-
dem aduersarium victum & captum in quo pacis
perturbatio non timeatur dimittere debemus: a
fortiore ipsum quiete viuentem & nemini no-
centem. Ex merito ergo sue infidelitatis infide-
les quiete viuentes: non debent reze suaz domi-
nio priuari quamuis de iurisdictione aliud sit di-
cendum ut dicemus infra. c. 4. §. 7. ad finem.
Vnde si Christiani principes aduersus infideles
bellum moueant: ut eos a sedibus suis expellant
eorum bona & personas capiant ex hoc solo quod
infideles sunt: licite poterunt se defendere &
bellum ex parte sua iustum: ex parte vero Chris-
tianorum: iniustum. & si ab infidelibus capiuntur:
erunt capientium serui: ut est Iex. valde no.
in. c. si epus de supp. ne. pre. li. 6. & ibi glo.
in verbo libertati. nec licebit taliter captis fugere
vel recedere nec infidelium bona furari: nec
alios eosdem captos vel capientium bona capere
potest: alioquin tenentur restituere in foro
conscience sicut hosti. in suma. de sem. et remiss.
§. quibus & qualiter co. 12. vs. quid ergo si
treuga sequitur Ancharranus in preallegata
regula peccatum. co. 23. ver. existis infero qd
reputo valde notandum. li. 1. ff. 33. c. 3. ver.
quid si aliquis Christianus. ad hoc bonus textus
in. c. ius militum in fi. 2. di. et ibi glo. & in c.
dicat aliquis. 23. q. 5. & in. l. naturale. §. fi.
ff. de acqui. rez. dominio: bene facit. l. regum. 2.
part. ff. 22. l. 7. §. 7. par. ff. 14. l. 13. que dis-
ponunt de Christianis captis & captiuis ab in-

no. quater
fuit sui chri-
stiani infidelium

no. istos leges

hoc intelligit
de sarracenis
qui sunt presu-
muntur pman
ad ingruendum
christianis in
et alijs.

fidehibus (et ff. aliqui tamen volunt qd dato qd
infideles non impugnent Christianos: bellum
sit licitum contra eos: quia verisimile est qd quo
modo possint impugnabunt et persequentur Chris-
tianos quasi hoc naturaliter eis misit. Unde di-
cit magister in his ff. scolastica. c. de fuga agror:
q illud quod scribitur gene. 16. de patre eoz
ysmael a quo descenderunt: vt. c. et si iudeos
de iudeis s. manus eius contra omnes. Et manus
eoz contra eum. in regione fratrum suoz figit
tentoria: verificatur in sarracenis Et qui de
genere suo descendunt: nam ipsi pugnant con-
tra omnes. Et omnes contra eos. Et ideo licet
modo sint in pace quia non vident se posse na-
re: quia tamen verisimile est qd in futurum
pacem perturbabunt: non est eis in indulgendum
et q. 1. c. noli in fi. ita dicit oldra. consilio.
72. incipiente an contra sarracenos Et Albe-
ricus in rubrica. C. de paganis. de quo per
Arch. flo. 3. p. 4. c. 2. §. 3. in fine.

§. Secundus.

Secundo inferitur ex predictis qd infideles sig-
nanter iudei habent dominium super filios quos
in potestate tenent: Vt est textus et ibi not. abb.
in. c. 2. de conversione infidelium probat textus.
Et ibi notat bal. in. l. nam Et iurium Et in
l. item in potestate. ff. de his qui sunt sui vel
ali. iuris Tenet Prepositus Alexandrinus in
c. qui sincera co. 2. 45. dis. nam inter iude-
os est matrimonium. c. gaudemus. c. quanto de
diuortis. c. de infidelibus de consanguini. et affi.
ergo Et patria potestas est inter eos in sti. de patri
apo. l. post hmi. §. filius ff. de captiuis Et post hmi.
et q. Et propterea tenentur filios alimentare Et

dotare

20
dotare. vt. l. cognouimus. C. de heredi. Tenent An-
gelus Arctinus Et saso. in. d. fuerat ante ins-
tituta de acti. dixi in. c. per vestras de dona.
inter virum Et uxorem co. 76. §. Et proce-
dit hoc Et si legitima non sufficit ad dotandum:
possunt ob hoc fidei commissum diminueri. Vt
notanter voluit bal. in aucto. res que. C. comu-
nia de legibus. in fi. fateor q. son. an. Et aliqui
ahi tenent qd iudei non habent filios in potestate:
quia cum ipsi sint serui vt. c. Et si iudeos Et
consequenter in Christianoz potestate: non possunt
filios in potestate habere. l. sic eueniet. ff. de
adul. sed quod prius dixi videtur de iure Verius.
nec est mirandum de hoc nam iudei ligantur
legibus Et eoz privilegio gaudent: vt. l. iudei
C. de iudeis. l. spadonem. d. nam autem. ff. de
excu. tu. vbi per illum textum dicebat not.
bal. qd iudeus potest esse procurator Christiani.
Potest etiam esse tutor Christiani vel curator vt
sentit ibi Bar. sed ipsemet Bar. voluit contra-
rium in rubrica. ff. de iusti. Et su. nam cum ipsi
Iudei sint Christianoz serui: Et ab eis posside-
antur: vt. d. c. et si iudeos. s. am aliquos doc-
tores non leuis auctoritatis: Et consequen-
ter non possunt esse alioz tutores: vt. l. fi. C. de legi.
tu. bene facit. l. sic eueniet. ff. de adul. prealle-
gata Et l. liber homo. ff. de acqui. rez. dmi. Et
in. d. est autem in sti. de tutel. super quo tamen
videndus est Iudo. Ro. in l. pactum. C. de collat.
Item uxor iudei habet privilegium tacite ysteece
sicut Christiana Vt notabiliter voluit hosti.
quem alii sequuntur in. d. c. gaudemus de duor.
ego dixi latius in preallegato. c. per vestras. co.
139. §. amplia. l. Siquidem gaudent privile-
giis legum Et habent filios in potestate: non sunt

eis inuitis auferendi etiam ut christiani essent
tur: ut est glo. no. m. c. iudeoz 23. q. 1. quom
sequitur domi. cardina. abb. so. de anania mati
anus & fe. m. c. sicut iudei de iudeis & Calde
rinus eadem 4. consilio. 3. Card. in ele. 1. co. 11.
in fine. hanc opinionem ante eos tenuit beatus
Thomas 22. q. 10. ar. ult. & 3. p. q. 68. ar. 10.
& quodli. 2. ar. 7. & sequitur Durandus Ri
cardus & petrus de palu. 4. sententiarum di. 4. &
Card. sancti sixti m. c. de iudeis. 45. di. &
Prepositus Alexan. m. c. qui sincera. eadem di. &
Archi. flo. 3. p. 112. c. 2. §. 4. & 3. p. 114.
c. 13. §. 9. Idem tenet Augus. de anho. in li.
de potestate ecclie 24. q. ar. 3. Qui omnes tenent
& firmiter q. rex vel princeps vel quouis alius
christianus non potest capere filios paruulos in
fidelium inuitis parentibus quoz cura natura
liter subiacent filii rationis usum non habentes:
vnde videtur hoc repugnare preceptis legis natu
re: quia de lege naturali est non solum filioz
pro creatio: Verum etiam nutritio & educatio ut
insti. de iure naturali in principio nam scdm glo.
ibi hoc iure naturali mouentur parentes ad edu
cationem filioz suoz potius q. alienoz ut ff. in
de hberi. l. scripto. quousq. ad usum rationis
perueniant ut. c. 2. de conuersione infidelium &
galathaz 4. ubi dicitur quanto tempore heres par
uulus est: nihil difert a seruo cum sit dominus
omnium: sed sub tutoribus & auctoribus est
vsq. ad prescriptum tempus a patre: vnde nec
papa posset legem naturalem instituire nec de
ponere ita dicit Aug. de anho. Vbi sup. idem
sentiant doctores preallegati. Si pater & mater
mortui sunt ut pluries contingit quia pater

relieta

21
relieta vxore pregnante mortuus est / mater
statim post partum similiter moritur vel aliter
moriuntur parentes anteq. puer habeat rationis
usum / tunc propinquiores de genere sunt tuto
res legitimi loco parentum. vnde ipsis inuitis
baptizari non debent. Quod si forsam de facto
baptizentur: non recipiunt sacramentum ut sen
tiant doctores preallegati petrus de Palude & Car
dinalis sancti sixti vbi supra quos sequitur alexan
derinus m. d. c. qui sincera. Quia ad baptismum
non sufficit q. in recipiente non sit obiectum con
trarie voluntatis: sed requiritur voluntas direc
ta vel interpretatiua: nam si adultus nutritus
in nemore qui nunq. aliquid audiuit de fide vel
baptismo: est in solo originali: si talis baptiza
retur dormiendo: nihil omnino esset factum: &
tamen in eo non est obiectum voluntatis con
trarie: ergo propter carentiam directi requiritur
sui actus voluntas vel proprie in adulto: vel
interpretatiue ut in paruulo. paruulus enim
nullam habet voluntatem interpretatiuam nisi
solum parentum: propter quod consuevit dici q.
antiquitus ante datam circumcisionem: salua
bantur in fide parentum: non autem alioz nisi
quatenus gerebant vicem parentis: ergo si in
uitis parentibus baptizaretur paruulus nihil
videtur ibi fieri: cum desit voluntas eoz directa
vel interpretatiua. Preterea in recipiente bap
tismum necessario requiritur fides ecclie propria sicut
in adulto: vel aliena sicut in paruulo: scdm Aug.
Sed nulla fides aliena sufficit in paruulo nisi
fides parentum: tum q. alii a parentibus nullum
ius habent in eo: tum q. ipse non pertinet ad
eccliam nisi ratione suz originis: ergo ad hoc bap
tisma necessaria est fides parentum. vnde Aug.

libro de peccatorum remissione: Mater ecclia os mater
num parvulis prebet: ut sacris mysteriis imbu
antur: qz non dum possunt ore proprio credere ad
salutem. Sed ista nullo modo pertinent ad fidem
ecclie: nisi in christiantibus parentibus: cum alii sup
ipsos nihil fidei habeant: ergo deficiente fide &
Voluntate parentum nihil omnino recipiunt. Sed
Btus Tho. & alii de quibus supra videntur te
nere contrarium dicentes qz licet parvuli infide
lum multos parentibus non sint baptizandi: ta
men si de facto baptizentur sunt Vere bapti
zati: & cogendi sunt fidem servare. hanc opi
nionem sequitur archi. flo. ubi supra ubi inter
cetera dicit quill. dicere qz licet nutricibus uide
oz parvuloz eos multis parentibus baptizare non
liceat: sed si in articulo mortis hoc facerent: cre
dit qz non peccarent. Sed si alter parentum con
sentit cuiuscunqz etatis parvulus ~~apparet~~ in fa
vorem fidei: videretur baptizatus sam pe. de pa.
& alios ad hoc bonus tex. & quod ibi no. in c.
2. de conversionibus. in si. ubi si alter infide
lum conjugum venit ad fidem altero in infide
litate errore manente: communis proles assignatur con
verso. Pari ratione idem videtur dicendum si
ex pluribus consanguineis vel tubribus parvuli:
mortuis parentibus infidelibus: parvuli baptismo
consentiat: prevaleret talis consensus ahoz dissen
sui vel contradictioni fidei favore qz est bene no
tandum. & per ista videtur de curis subtilitate
respicenda opinio contraria que asserit infidelium
filios multis parentibus a principibus christianis capi
& baptizari posse. quam tenuerunt graves & non
levis auctoritatis doctores Jo. de deo. archi. &
domintous in preallegato. c. qui sincera. 4. di. Jo.
an. & alique alii in d. c. sicut de iudeis scotus

4 smazz

22
4 smazz di. 4. in fine. quem sequit ibi Gabriel
ad finem recitatis omnium opinionibus eozqz
fundamentis Durandus fomen ibi inititur con
cordare opiniones distinguendo ut ibi per eum
quem refert dominus iacobus de villascusa eps
Masa. in suo eleganti opere de religione christi
ana. ff. 2. et. ii. cuius articuli veritatem sapi
entioribus dicendum relinquos. Sed ut cunqz sit:
si parvulis infidelium volentibus vel multispu
rentibus baptizetur: esto qz baptismum recipiat
nunquid erit educandus inter Christianos an apud
Iudeos? Calderinus in preallegato consilio. 3. in ff.
de iudeis & sarracenis concludit qz apud paren
tes Iudeos vel infideles: qui eum in paterna ha
bent potestate & eum repetere possunt per inter
dictum de liberis exhibendis ut. l. i. ff. de liberis
exhibendis: dum tamen parentes idoneam pres
sent cautionem qz eum ad etatem maturam per
venientem: in libertatem ponent & permittent
eum quocunqz voluerit ire quando scilicet
fuerit debi capax: nec amplius in sua habitatione
tenebunt. Item qz ^{eundem} interim non seducent:
nec ad infidelitatem deducent. Sed si hanc cau
tionem idoneam dicti parentes prestare nollunt:
vel non possent: nullatenus est eis restituendus.
ita concludit Calderinus ubi supra quem refert
& sequitur fe. in d. c. sicut in principio repu
tans hoc valde notandum. Sed mea sententia contra
rium videtur verius per tex. singularem cum
glo. in preallegato. c. Iudeoz. 23. q. 1. & hoc
tenet archi. flo. in. 2. p. ff. 12. c. 2. in fine.
periculosa enim esset & non sufficiens talis infi
delium parentum cautio. An autem baptismus
p. melum assumptus valeat & teneat vide in c.
maiores de baptismo & in c. contra christianos de

hereti. li. 6. In preallegato. c. de iudeis 45.
ch. dixi plene in c. ad dilectum de his que vi
metus ue causa fiunt in meis recollectis.

.S. Tertius:~

Tertio inferitur q. Christiani transeuntes per ter
ram sarracenoꝝ vel alioꝝ infidelium: tenentur
illis soluere pedagia. Dum tamen sarraceni vel
infideles ipsos transeuntes defendunt secundum
Raymundum in 2. p. summe. ff. de raptoribus
S. cum pedagia 35. sed quid de christianis?
quem refert Et sequitur hosti. in summa ff. de
censibus. S. ex quibus causis in fine. Pedagia
quidem ideo a transeuntibus prestantur ut trans
euntes securi transeant: ut sentit hosti. vbi
sup. Et sicutus Tho. Ro. 13. c. lectione. 2. in fi.
Et propterea colligentes pedagia: debent tenere
itinera tuta Et secura: ideo si fiat aliqua roba
ria in eoz curia vel territorio seu districtu ab
eis possesso: vbi exigunt a transeuntibus pedagia:
tenentur ea que subtracta sunt restituere vel
malefactorem exhibere. ff. de incendio. xvi. nau
fragia. l. ne quid. sam. Archidiaconum qui ita
not. in c. si quis Romipetas. 24. q. 3. quem re
fert Et sequitur bal. in c. i. S. conuenticulas
co. 2. 35. sed istud est valde notandum de pa
ce iuxta. fix. Et in c. 1. S. marchio. co. 3. 35.
extra quero de his qui feu. dare po. cuius memi
nit Bartholomeus cepola in tractatu de serui
tu. sub tit. de seruitute aquę ductus. Et plures
alii de quibus per felinum in c. postulasti de fo
ro compe. co. 3. Et in c. licet de proba. co. 3.
Ad hoc bonus tex in c. dñus noster 23. q. 2.
Et in c. preterea. 23. q. 3. Et per Bar. in l.

pretor

no.
s. ryo.

pretor ait in principio ff. de his qui eiecerunt
vel effuderunt. dixi latius in c. per vestras
de dona. inter virum & uxorem co. 466. 35.
ex quo inferit: quibus addo Andream de fuserna
in c. i. S. nauigia super verbo prouintia de
statu. et consue. contra liber. libro feudoz vbi
idem tenet q. predicti de quo latius per Paridem
in tractatu sui dicatus in parte robaria addo
etiam btum Tho. 22. q. 72. ar. 7. vbi dicit q.
si propter defectum principum qui tenentur cus
todire iustitiam in terra latrones increscunt &
prede agunt: ipsi tenentur restituere damnum
passis: quia redditus quos habent: sunt quasi sti
pendia ad hoc instituta: ut iustitiam conseruet
in terra. hec btus Tho. vbi supra Et in tracta
tu de regimine principum li. 2. cap. 12. in prin.
quem refert Et sequitur luchas de pe. in l. an
nouas. C. de exogatione militaris annoue in prin.
li. 12. Et Paris de Putco in tractatu sindicatus in
parte salarium. c. 4. in prin. idem hñsonit lex
regni S. pax. ff. 7. l. 4. in fine. Et facit l. fi. C.
de re militari in fi. li. 12. Et vbi notat Jo. de pla.
in finalibus verbis de quo etiam pulchre per hosti.
in summa ff. de incendiariis. S. contra quem Ver.
illud autem Et nota dignum cum sequentibus.
Si autem infideles pedagia a transeuntibus colligen
tes: transeuntes ipsos defendunt: Et itinera secura
tenent: merito pedagia ipsa hñte percipiunt: Et
ea fraudantes: tenebantur in foro conscie resti
tuere: quia cum hoc ius colligendi pedagia infi
delibus pertineat: Et ipsi parati sunt facere Et
faciunt id propter quod pedagia sibi prestantur:
non licet eos suo iure fraudare: immo in foro aie
debent sibi restitui: quia non dimittitur petum
nisi restituatur ablatum. regla petum de re. tu. li. 6.

sicut dicitur de gabellis iuste impositis: nam non possunt fraudari quominus debeant restitui ut per bar. & alios in l. vectigalia ff. de publi. per bal. in l. veluti. ff. de iusti. et iure. & in l. cum preponas. C. de nau. feno. & in l. z. C. de iure auro. anu. & in l. vna in prin. C. de cadu. toll. & in l. fr. C. de vectigalibus & in rubrica ff. de rerum diu. c. 7. per innocentium & alios in c. mouamus de censibus per abb. in c. 1. de consi. & ibi per fe. c. 20. B. ex quibus verbis, ubi refert alios doctores quibus addo bal. in c. 1. que sunt regalia. & firmatum in tracta. gabellarum par. q. 1. ubi de aliis. in quibus locis doctores communiter tenent quod dixi. Quod per iam dicta potest ampliari: ut procedat non solum quomodo gabella debetur christiano: sed etiam si debeatur infidelibus: iure proprio: vel ex conductione: prout cotidie gabellarii infideles conducunt gabellas a principibus: nam cum presupponamus in eis tale ius cadere: non potest ab eis sine causa auferri: si aut nec potuisset a fidelibus: ~

S. quartus: ~

CSubsistente autem causa iusta bene potest ab infidelibus eorum suorum dominium auferri: & super hoc si opus fuerit contra eos bellum moueri: ut puta si moniti eorum dominam & superiorem recognoscere & fidei nostre predicatores admittere noluerint ut tenentur: sicut dictum est supra. c. 2. in fi. quoniam & si illi a longissimis retro temporibus per viam successionis maiorum suorum tales habuerint terras sicut gentilibus titulis hoc est titulis quos gentilis philosophus iustos appellat:

causa vult esse iusta & posse ab infidelibus tolli dicitur. absurdum absolute si dicitur. opz distinguere

Si in

falsus

si in requisiti ex parte eorum cam dominam & superiorem non recognoscant: & fidei predicatores non admittant: assumunt sibi viam qua discedunt ab eorum vera domina & superiore: a qua totam dominandi superioritatem & auctoritatem habent ut in superioribus dictum est: & consequenter abutuntur potestate & auctoritate sibi concessa: quapropter eam hortentur amittere: c. ut per uilegia de preuilegiis cum circumstantiis. Pretertim quia taliter repugnando eorum domine: videntur crimem lese maiestatis committere ut patet per totum titulum ff. c. ad legem iustam maiestatis. & per consequens perdunt ius quod in bonis habent. l. quisquis. C. co. Quinimo non solum repugnant eo modo quo diximus: verum etiam quantum in eis est conantur fidem euertere christianam & omnes christianos ad suum trahere errorem & hostiliter quantum in eis est: christum & eius membra inquietant & in eum blasphemant paruulos & senes & quoscumque alios christianos capiunt & in furore trucidant lese maiestatis crimem committendo: merito debentur & a propriis sedibus deici merentur a regibus & principibus christianis quorum interst cultum diuini nominis procurare & ipsum auereri. quod potissimum fit in fidelium terras capiendo & christianos in eis ponendo: ut vult Ioa. maioris. 2. smax di. 44. q. 3. si christianos apud infideles habitantes: male tractarent: maxime in his que fidei sunt: eos ad infidelitatem vel heresim vel eorum prauos ritus & ceremonias deducentes: nam tunc ipsi christiani apud eos commorantes tanquam liberi vel serui quod forte capti in bello: possunt ab infidelibus fugere: & ab eis discedere vel papa seu eius mandati principes secu

lares Christiani possunt tales infideles debellare:
ut fideles a tanto liberent periculo istud est de men-
te sumo. quem alii comuniter sequuntur in d. c. cum
super his de voto. Et videtur textus no. in c. dis-
par. 23. q. 3. Et ibi glo. idem sequitur archi. flo.
3. p. 11. 3. c. 2. co. 3. fatumt que dicuntur in c. 4.
§. 9. tunc enim vim vi repellere licet. ff. de iust.
et iure. l. 1. v. 1. cum similibus. Si ergo iudei vel
infideles sunt scandalo christianis: potest rex eis
bona auferre: ut l. nullus. C. de iudeis. not. Al-
bericus in r. 1. C. eo. unde archi. i. in c. fraternitas
§. 4. d. Et Martinus in tractatu de principibus p. 101.
vide infra. c. 4. §. 9. in prin. 1.

§. quintus: ~

Quinimo non solum hoc procedit qm infide-
les iam processerunt ad actum: fatiendū fore sam
christianos preuaricare infide: eo modo quo dixi-
mus: sed etiam quando re integra: vehementer
presumitur q infideles in futurum fideles
preuaricare fatient in fide: nam Et tunc poterūt
fideles apud infideles commorantes ab eis rece-
dere: vel alii christiani bello insidiis vel dolo eos
inde extrahere. Et si forte infideles ipsi talia fa-
tientes vel suspecti q illa fatient: apud nos christi-
anos commorantur: possumus iure licito eos a nobis
etiam violenter expellere. ut a colli. go. ex dictis sumo.
Et aliorū in d. c. q. super his: dum loquuntur de
domino infidelis qui subditos habet fideles: quos de-
preuat: vel depreuare presumitur in his que fidei
sunt: nam tunc cogitur ab eis discedere propter
periculam communionis. Et hac de causa (ut opinor)
expulsi fuerunt iudei a regnis istis per maiesta-
tem vram una cum dulcissima coniuge helisabethi.

Seta

sancta regina: iudaica enim perfidia: peruersa vo-
luntate: libera contumacia atq pertrito odio Chris-
tianam insequabantur religionem. Cuius conuer-
satio multiplici ratione periculosa erat fidelibus: a
quia reuera comperit fuit iudeos ipsos quam plu-
res Christianos ad eorum prauissimos mores ritus Et
ceremonias de duxisse: Et vehemens erat suspitio
q in futurum idem facerent: unde merito expul-
si fuerunt. l. 2. C. de suma trinitate: vbi heretici
de ciuitate expelluntur: quia alios infitunt. vbi
cunq est enim timor infectionis aliorū: potest quis
a ciuitate expelli sam Guill. bal. pau. Et alios vbi.
Ad hoc bonus textus in auct. iurandam quod
prestatur ab his in fine. col. 6. Et in auct. de le-
nonibus circa finem col. 3. vbi senones Et alig in
honeste persone que alios inficere posunt: a ciui-
tate sunt expellendi. Et inde est q si aliqua in-
honesti mulier veniat ad habitandum in vicinia:
possunt alii vicini illam expellere. idem de leprosis
qui similiter possunt de ciuitate expelli sam pau.
de cas. in d. l. 2. idem de aliis personis que possunt
alios corrumpere vel de preuare. ut. c. fi. de con-
uersione in fidelium. Concluditur ergo ex pre-
dictis q subsistente legitima causa Et non alias pos-
sunt infideles reꝝ suarū dominio priuari Et
a suis habitationibus expelli ita consubuit ol. dia.
cons. 72. 37. quem refert Et sequitur albericus
in r. 1. C. de iudeis. iacobing. in tractatu feudoꝝ in
parte dux in fine. Ad confirmationem predictoꝝ
facit illud Hieronimi. resecunde sunt inquit putri
de carnes Et scabiose oues ab ouili pellende sunt est.
que habentur in c. resecunde 1.

§. Sextus: ~

Huc est q si aliqua regio prouincia vel regnum

olim fuit a christianis possessum: Et postea ab in-
fidelibus vi occupatum vel usurpatum: poterunt chris-
tiani propria auctoritate illud recuperare. Ista est comu-
nis sententia Innocentii. Et aliorum in d. c. q. super his de voto
abb. in c. 4. n. 3. Et l. 1. Et Theobaldorum. 2.
stu. di. 44. ubi pulchre lo. maioris in prin. q. 3.
ad hoc bene facit textus n. in c. 1. ps. et si conti-
gerit. de nova forma fidelitatis. ubi vasalli tenentur
dominum suum ad deferendam vel recuperandam
patriam si esset amissa: quatenus cunctis esset in loco re-
moto: quia dominus iure legitimo potest illum defende-
re: eamque perditam recuperare. per quam quidem
recuperationem: recuperans non perdit suum
quod non facit vim vassalis: sed inuasori ut notat in l.
1. d. interdum. ff. de legi. tu. per dy. et Curium
in additionibus sm bal. in l. 1. d. initio co. 3. p. ex-
tra not. ff. de off. prefeti vrbis. Ex predictis inferitur
quod omnium provinciarum conquesta quas infideles pos-
sident Et aliquando fuerunt hispanie: ad regem
hispanie ut vniuersalem principatus hispanie successio-
nem pertinet: nemine infitiantem. Sicut regnum gra-
natum Et omnes insule in oceano sitae que vocantur
insule herculis Et fortunata atque canarie quarum
aliquas rex Castellae possidet: ita dicit Rodericus
episcopus palentinus in sua chronica hispanie parte c.
17. Et plenus Alfonsus episcopus burgensis in sua allegatione
famosa quam fecit super conquesta illarum insularum
incipit ut hec materia, qui pulchre loquitur poterit
ergo res hispanie sua auctoritate illas a possessoribus
etiam vi Et armis capere quoniam eas tenent invito domino
Et non est aliquis superior apud quem possit super illis
iusta peti. unde propter defectum iustitie poterit ius
sibi dicere bello vi Et armis iuxta not. in l. 1. ut vim. ff.
de iusti. Et pre. in l. 1. et. 2. C. ne quis in causa ius
sibi dicat in c. ius naturale. 1. d. c. olim. 1. de iusticia.

rest. spo.

26
rest. spo. Nec poterunt se tueri possessores longam vel
longissimi temporis prescriptione: quod cum sint male fidei
possessores: nullo tempore prescribere possunt. c. vigi-
lanti. c. fi. de prescrip. regula possessor de reg. iuris
l. 6. nec est mirandum de hoc: quoniam regulare est
quod re sua spoliatus: in continenti illam recuperare
potest ut. c. olim el. 1. de rest. spo. ff. de acqui. per.
1. quod in eo. d. fi. ff. de vi Et vi armata. Et in ar.
1. idem. d. cum igitur cum similibus. In continenti
autem dicitur fieri: quam cito potuerint christia-
ni rem perditam recuperare ut traditur in prelati
galis iuribus. Est bonus textus in l. 2. d. Et con-
festim. ff. ad tercu. ad hoc bonam glo. in d. c. olim
in verbo statim Et in c. ansit de feri. Et in ps.
in continenti de appe. que dicit quod relinquatur ar-
bitrio iudicis quoniam dicitur aliquid in continenti fi-
eri: unde sineptum est tale quod non potest in bre-
ui ex petiri propter rei difficultatem: sicutum erit
recuperare quatenus cunctis facultas se obtulerit presertim
si superiorem non habent: ista est not. Et peregrina
decisio. hu. in sua glo. antiqua in c. ius male
1. d. quem refert Et sequitur bal. in l. 1. ff. C. de his
que anon de manu. dicens hoc mente tenendum.
de quo moderni doctores in plerisque locis solemne
faciunt festum: quos ego alias retuli in c. signi-
ficavit de prius Et remis. co. 59. in meis recollectis
ubi latius prosequor.

S. Septimus:

Et hac de causa Vra Regalis maiestas Ina cum
regina scilicet Elisabetha dulcissima coniuge grauiter
tallerunt: attendentes quod regnum granate olim fuit
possessum a regibus hispanie antecessoribus vris: ut
analia illorum tempore referunt: ubique Christi nomen

a fidelibus collebatur vsq; ad tempora Roderici
ultimi Gothoz regis infelicissimi qñ. propter eiꝝ
& Chriani populi peccata: mauri regnum illud &
fere totam hispaniam inuaserunt: Vbiq; enim
per omnes hispanias sarrazenoz gladius pasim
in Chrianos seuebat: vt habetur in .c. sigens
angloꝝ 46. d. & longe melius in chroni
cis: tunc enim (vt aliqui opinantur) impletum
est illud q; de ysmaele scriptum est in genesi.
.c. 16. qñ (vt habetur in hebreo) vocatus est
a domino anager: quia futurum erat: q; qui de
gente sua descenderet: omnem bestiaz rabiem
super egredere tur: & mansuetaz numerus
comprehenderetur ab eis. In sacris etenim lo
cis: interficient sacerdotes ibidem cum mulierib;
dormient: ad setoz sepulchra reliq;abunt sime
ta. & hoc pro nequitia Chrianoꝝ qui tunc erant:
vt ista narreat petrus Comestor in scolastica hist.
gene. c. 47. & resumat Osvaldus consilio 72.
incipiente an contra sarrazenos co. 2. & alveri
cus in xii. l. de paganis. Que omnia in hispania
contingerunt: vt chronice referunt. Anno dñi
octingentesimo decimo quarto ab illo vero tem
pore vsq; ad annum millesimum quadringessi
mum nonagesimum secundum / mauri regnum
illud granate violenter & iniuste detinuerunt:
quo anno vos reges catholici ac felicissimi .i. perfidis
illos chriane religionis hostes: truculentumq;
rabiem: nostris totis acerbis terrum phantem
vberes euope fines tot annis non sine magno Chris
tianoꝝ (ob imperij propinquitatem) incomodo ocu
pantem: & animi corporisq; viribus potentem: tot
laboribus: tot periculis profligatis: & oppida ci
uitatesq; natura artificiq; munitas / ferro igneq;
solo adqueastis: & machumeticam illam rabiem:

ferrea

27
ferrea animi durezza rigentem: ita extur
batis vt neq; quidem nunc ulla maneat. seuis
sime pestis vestigia & ubi prius resonabat
lex machumetica: nunc extollitur laudatur
& predicatur lex euangelica: ciuitatis autem
& regni granate custodiam ac gubernationem
domino Tuaco lopez. de Mendoga tendille co
miti tradidistis. in qua quidem regni recupera
tione: iustum & scilicet ^{excusatis} bellum: &
debitum summo deo prestistis famulatum .i.

S. Olaus:

no.

Idem (vt spero) maiestas v̄ra efficit circa
recuperationem regni Iherusalem: quod olim
papa Carolo regi eiusq; successoribus conces
sit: vt dicit bar. in .l. liber homo. ff. de
verbo. o. In .i. id quod apud hostes delega.
.i. hodie vero serenitati v̄re iustissime debe
tur: eo q; ~~hinc~~ Ioanes Iherosolimitanus rex
filiam ex sole vxore susceptam federico se
cundo imperatori & sicilie regi in matri
monium locauit: eiq; sus illud con donat dotis
nomine: quod sibi hereditario iure in regno
Iherosolimitano competebat hinc est q; omnes
seculi neapolitaniq; reges titulum Iherosolimi
tani regni verbis non autem armis sibi vindi
cant ita dicit platina in vita moentii tertii.
Sacra tñ v̄ra maiestas non solum illo. Verum
etiam aliis iustis modis regni titulum habent.
Quod terra sancta vocatur propter Christi
sanguinem ibi effusum: eiusq; passionem
ibi consummatam: nec non propter dominicum
sepulchrum ibi existens: nam post Christi passio
nem apostolorum predicatione & imperatoris

bello: infideles eam tyrannice possidentes victi fu-
ere & inde eieci: & aliquando christianeam
possiderunt. demum violenter occupata est ab
infidelibus: qui eam nunc tyrannice possident:
quam a maiestate v^{ra} recuperandam restitutum
damq; omnia vaticinia prenuuntiant. Ad quam
rem summo opere affectam serenitatem v^{ram} cognosco:
& in ea seta expeditione residuum vite consu-
mere satagit: sicut a proprio ore pluries ac-
cepi: & merito quidem. Quid enim prentius?
quid gloriosius quam christianos in miserri-
ma barbarorum seruitute seruientes libertati res-
tituere: & religionem nomemq; Christianum pro-
viri bus ampliare? quid sanctius quidque equius
quam saluatoris n^{ri} patriam ex infidelium ma-
nibus eripere? sepulchrumq; illius sanctissimum
a comibus diutius occupatum nostris longo post-
hinc redde. Nihil enim proli dolor / tur-
pius / nihil fedius nihil crudelius quam perpe-
ti hec a suis comibus possideri: plures enim
pro recuperatione terre sete plurimum labora-
runt. Quorum primus fuit urbanus secundus:
qui omnes fere occidentales principes tam proph-
anos: tum ecclesos ad Iherosolimam recuperationem
arxavit. Quam tandem Gothi fredi & Boc
mundi virtute precipua in christianorum po-
testatem redactam / una cum multis insignibus
Asie urbibus / septem Reges per annos duo de-
nonaginta magnanimiter tenuerunt. Eugenius
tertius Iodovicum francoz regem contra infide-
les & ipse animavit. Clemens Tertius post
occupatam a Saladina Iherosolimam Anthio-
chiamq; novam: & ipse expeditionem para-
vit. Quia Federicus barbarosa / Philippus fran-
cie / Ricardusq; Anglie reges / dux quoq; Burgun-
die una cum pluribus baronibus & epes comitibus

auspitiis

28
auspitiis arma susceperunt: qui capta p^halo-
maide Iherosolimam cum iam iam recuperatu-
ri essent a Saladino: urbis tutelam despera-
ta: orta simultate atq; omnia in patriam re-
dierunt. Asiam Innocentius tertius & ipse
expeditionem paravit: cuius vestigia principa-
tus illius successor Honorius Tertius novas
copias in Asiam destinavit. Quem sequutus
Gregorius nonus magnam armodum manum
illuc transmisit: qui exitum infelicem sortiti
fuere ob ducum ignaviam. Iodovicus rex francoz
Innocentii quartⁱ persuasione contra infideles pro-
fectus licet in initio aliquotiens prospere pugna-
verit: ad extremam in hostiles manus deveniens
pecunia redemptus re infecta in patriam rediit:
Novissimus omnium pius secundus missus per
universum orbem variis munitis omnes christi-
anas nationes ad turcoz excidium animavit /
nihilq; aliudq; Iherosolimam recuperationem intendens /
cuncta ad bellum oportuna magnificentissime
preparavit. Verum cum paratis omnibus Ancho-
nam petisset / in greciam transsectaturus: mor-
te immatura preceptus est: rem ceptam tam san-
ctam nequirit ad finem perducere / deo (ut rex)
sceleribus nostris iam tum infenso. Hec autem
ita evenisse credendum est: quia deus omnipo-
tens (cuius causa agitur) tibi christianissime rex
huius sanctissime expeditionis victoriam ab eterno
reservavit. Te ergo invictissime rex decet rem hanc
tam iustam / tam piam / tam setam egregie audac-
ter & in ea ad finem usq; constantissime per-
ducere. Te quidem expectat: tibi reservata
est: ut apud posteros famam perennem & apud
deum premium perpetuum consequaris. Sed hec
fieri nequeunt nisi inter principes Christianos

pax inuicem habeatur. Pacificanda est in primis
Italia: si uis omnia tibi ad nutum succedere:
Sicut eam pacauit Rius secundus priusq[ue] con-
tra infideles expiationem pararet. Alias omnia
in arsum redirent. De regno etiam Nauarre
quod nunc ratione scismatis titulis suis uide
accesit ut late in tractatu super hoc ad d[omi]no scrip-
simus: curam habere oportet: vel taliter de eo
disponere q[uo]d huic set[er]e expeditioni impediens non sit.

§. Nonus.

Similiter de Africa dicendum aliqui censent que
tempore augustini y ponensis Epi a christianis his-
paniarum regibus olim fuit possessa: Poluni quidem
qui & bandali a bandalo polome fluuio appellati
sunt: postq[ue] partem hispanie que ab eor[um] nomi-
ne Bandalia usq[ue] ad ista tempora nominantur:
adepti fuerunt ante gothor[um] aduentum: Aphri-
cani similiter acquisierunt regnante apud eos
armero quem alij Honorium Geserici filium ap-
pellant. Hunc latitantem gothi a finibus Hispa-
nie expulerunt. Regnauit in africa annis octo:
& arriana heresi infectus per totam Asiam
eclesiam persequitur: & tollit sacerdotes & cun-
cti ordinis clericos: ^{exilio mittit clericos} & laicos circiter quatuor milia:
martires fecit: confessoribus linguas abscidit: qui
linguis abscissis usq[ue] in finem locuti sunt. Et q[uo]d
etiam dei grauiter persecutus est: scatens uex-
mibus cunctis effusis uisceribus: miserabiliter ui-
tam finiuit. & post eum guntabundus & trisi-
mundus frater eius Galdexius & Gihner regna-
uerunt anno 105. Vt omnia illor[um] t[em]por[um] reserunt.
Colligitur etiam ex his que imperator Iustinia-
nus dicit in l. unica in prin. C. de off. prefet. precoris

aphrice

Aphric[us]. Ex quibus manifeste patet q[uo]d reges Emi-
dahi (que est prouincia hispanie) olim africanis sub-
iugarunt: qui erant christiani q[ui]s arriana essent
sabe infecti. Quam ob rem iustianus imperator
eos fortiter debellauit zelo fidei ductus: & breui
tempore africanam libertati restituit. Propter quod
gr[ati]as egit deo immensas ut habetur in d[omi]ni-
cis antiquis & in preallegata. l. unica. Postea
vero ab infidelibus usq[ue] ad tempora n[ost]ra occupa-
ta est: & prole regia subiuganda: Libica Sibilla
satis aperte pronuntiat sic dicens:

Sibilla.

Semper erit preceps discordia semper in affros:
non habitura fidem: nunq[ue] caritura procella:
surgit in hispanis Catulus leo / pulsus ab illis:
fide dei plenus: dauid alter: qui sibi terram
subiugat affrorum: post se bona multa relinquens.
In quibus Verbis: Ut mihi videtur: clare dicit
Sibilla: Africam a prole regia hispanie subiugan-
dam: quam sic intelligo // semper erit discordia
preceps in affros ides africani semper erunt dis-
cordes & precipitantes & sine consideratione pro-
nentes / & in agendis inconsiderate se habebunt.
Dicit subsequenter q[uo]d non obseruabunt nec imple-
bunt prouisa & propterea semper erunt in pe-
riculo constituti. Surgit in hispanis Catulus leo:
idest aliquis proueniens de domo regis hispanie:
nam q[ui] sibilla loquitur de ipso hispanie rege:
eum leonem appellat: q[ui] vero de eo qui non est
hispanie rex: appellat eum catulum leonem:
Vnde sunt qui putant hoc a maiestate v[est]ra dictum:
quamuis enim regia v[est]ra serenitas / uiuente Ihsa-
beth Regina sancta / maiestatis v[est]re dulcissi-
ma consuge: cui regnum hispanie iure licite debe-
batur: propter matrimonium cum ea contractum:
Verus hispanie rex fuerit: Ut lex regni aperte disponit

2. parti. ff. 1. l. 9. ea tñ defuncta: regnum trans
latum est in serenissimam Regiam Joannam domi
nam meam utriusq; vrum primogenitam: philippo
regi matrimonio copulatam unde amodo non leo:
sed catulus leonis appellatur: quatenus regna plura
teneat. Rex enim hispanie solummodo appellatur ille
qui est rex Castellę & legionis: quia ista est prin
cipalis hispanie pars. De excellentia igitur vram
& eius posteritate (ut arbitror) intelligenda sunt
verba Sibille qñ. dicit surget in hispanis Catulus
leo: nam & si antea rex hispanie fuerit: ut pre
dixi qñ tñ ista futura sunt non erit hispanie rex:
sed ille regia hispanie domo recta linea descendens:
vel de rege legionis: Es namq; filius regis Joannis:
qui erat filius infantis fernandis: qui fuit filius
Joannis huius nominis primi Castellę & legionis
Regis. & ita descendit per rectam lineam a rege
legionis. & propterea Catulus leo a sibilla est
appellatus. Vel appellatur catulus leo pro ut sacra
scriptura appellavit iudam filium Jacob Genesis
19. c. qui inter frēs suos fortior erat tanq; leo
& constantior: quibus non fuerit primo gentis
Maiores enim erant Ruben Simeon & leui: sed
ipse solum solus appellatus est Catulus leonis: idem
dicimus de dauid qui fuit fortis ut catulus leonis
qui vocatus est catulus leonis & non leo simpliciter:
q; cum dauid minor esset inter fratres suos ut
patet. 1. reg. 16. c. pugnavit cum Goliath philis
tinoq; fortissimo: & prevaluit adversus eum. p. reg.
17. Sic enim dixerat ipse dauid regi Sauli cum
pugnare vellet: pascebat seruus tui patris mei gregem:
& veniebat leo vel ursus collebatq; arietem de medio
gregis: & sequebar eos: & percutiebam exuebamq;
de medio eorum: & illi consurgebant adversum me:
& apprehendebam mentum eorum suffocabam interfectiebamq;

30
eos. nam & leonem & ursum interfeci ego seruus
tuus. erit igitur incircuncissus philisteus hic quasi
Unus ex eis. tunc autem de victo Goliath. gētico:
possitus fuit dux super viros belli: ut patet. 1. reg.
17. c. sicut ergo isti cum non essent reges: appellati
sunt catuli leonis: sic & maiestas vram catulus leo
dicitur q; tum ista erunt implenda: regnum legio
nis non habebit. Sed istis similis in fortitudine &
vi imperii: ista que sequuntur facere debent. Iste autem
catulus leonis expellendus erit ab hispanis. Nonne
hoc in regia vram persona iam contingit. quando
helisabethi scilicet Regina ad superos deducta: ad reg
ista capessenda prenominate rex philippus
Regine nostre maritus properaret: regnandi for
sam aviditate: vel aliquorum malivoloz consilio
& suassione: maiestatem vram amplius regna ista
gubernare nullomodo permittit: imo ab his regnis
expulit iccirco aliqui putant de vram maiestate in
telligenda verba Sibille cum dicit: pulsus ab illis.
quoniam alii viri a Rege legionis descendentes
expulsi fuerant a regno isto: ut contingit in pre
vestro eorum q; fratribus: in illis tamen non fuerit
verificata verba sibille que postea dicentur: unde
oportet vaticinium ad maiestatem vram referri
vel ad aliquem ab eo descendentem. Sequitur in
litera: fide dei plenus: magna equidem est fides
vram: ut omnes qui apud vram personam regiam
conversati sunt optime noverunt: ego quidem simi
liter novi. & subdit: dauid alter. i. similis erit
dauid in fide & in operibus suis. sequitur. Qui
sibi terram adiungat affrorum. hoc est iste catu
lus leonis: subjugabit sibi affricam. Quod mea
sma iam regia vram maiestas fecisset nisi lamen

tabile ecclie Romane scisma his temporibus inua
lisset. de quo in tractatu scismatis plene dicimus.
Preparauerat quidem cuncta ad bellum necessaria:
Et ad ciuitatem hispalim profectus: ut trans fretaret:
superuenit scisma predictum: cui uolens occurrere:
a proposito necessarie discessit. Sed forte deus in
ulterius prorogat tempus: ut potentia sua: suo
non fraudetur voto finaliter dicit Sibilla: post
se bona multa relinquens. sunt enim multa &
pene infinita bona que nostris temporibus sereni
tas vna gessit. que (ut opinor) posteris nostris erunt
incredibilia: cum re vera tanta sint tanq[ue] strenua:
que nec verbis nec litteris exprimi possint ideo hu
ius etatis historiis texentibus scribenda relinquo.
Hec sint de tertio articulo: in quo amplius quam
putarum moratus sum. Ex quibus aperte colligi
tur an & q[ua]nto bella contra infideles geri potest a Chris
tianiis. Vnum finaliter non omitto q[ue] capta ab ini
micis fidei efficiuntur occupantis: nisi locus vel cas
us sit: que acquiruntur regi: ita disponit. l.
regni. in. 2. parti. ff. 1. 19. quam tene menti.
aliud adhuc non est silentio pretereundum q[ue] Chris
tiani principes non debent a deo esse auidi circa
riguorem & terrar[um] infidelium occupationem: q[ue]
regna propria destruant cum non minoris sit ponde
ris parca tueri regna: q[ue] alia de nouo acquirere
quod no[n] inquit dominus Card. in. c. quod super
his de voto & facit. l. regni. 2. parti. ff. 3. l. 3. que
dicit non minus est t[er]ra acquisita tueri: q[ue] ipsam
de nouo acquirere: pro acquirendo igitur nouo reg
no vel potentatu: non debet quis regnum acqui
situm perdere. vel subditis in personis & bonis
fatigare. Unde Antonius pius Romano[rum] impera
tor: malo inquit scyponis exemplo Vnum ciuem
sex uare: q[ue] mille hostes occidere. & Marcus antonia

Verus

31
Verus similiter imperator: tante fuit humilitatis
ut quadam vice cum iam e[ss]et fructo exarior nil haberet
quod militibus daret: nulli uolens esse molestus: magis
elegit vassa aurea & vestimenta uxoris & aliam
supellectilem vendere q[ue] destruere prouincias sed vic
toria habita et illa temperauit et I.

Quartum Capitulum:

Quarto loco dicendum est de potestate Juris
ditio ne quam insulores domini (quos caciques
appellant) in suos inferiores subditos habebant:
utrum hodie post baptismum eandem sibi retine
ant: ea q[ue] uti valent. ad quod salua decisione
cuiuslibet sentientis respondetur: q[ue] domini &
caciques illi ante q[ue] Christiani efficiuntur: nullam
penitus potestatem prelationem vel iurisdictionem
habebant iure proprio: sed ex quadam ecclie per
missione precaria: Nec similiter hodie eam ha
bent: nec ubi ea possunt: maiestate vna vetante
ut dicemus infra §. 7. & 8. Ad huius conclusio
nis elucidationem: necessario inchoandum est
a potestatis sue iurisdictionis origine et processu.
ut per noc. in. c. licet ex suscepto de foro competen
ti in lib. 6. imperio & in. c. quod super his de
voto. ubiq[ue] per alios doctores per Albericum in. l.
cunctos populos. C. de suma trinitate per archi.
flo. 3. p. ff. 3. c. 2. in prin. per durandum in
libello de origine iurisdictionis. A principio
quidem creauit deus celum & terram: & omnia
que in eis sunt: angelicam & humanam naturam:
spiritualia & temporalia: ipsaq[ue] per se ipsum rexit
sicut factor rem suam gubernat. videns aut in ce
lo angelos ingratos & superuentes: pena debita
punit: eosq[ue] a celo proiecit. ut habetur Isa. 14.

absurdus val
de

Iste fuit primus actus iurisdictionis. Secundus
 fuit: quando primos parentes eius mandata preua
 riantes a paradiso terrestri deiecit. Et penas illis im
 posuit gene. 3. c. semetipso per seipsum puniuit Saimch
 Cain Et quosdam alios ut habetur gene. 4. Et. 5. c.
 Deus ergo rexit mundum per se ipsum vsq; ad
 tempora noe: tunc vero propter hominum peccata
 diluuium permisit gene. c. 6. et. 7. Et. 28. c.
 Ex tempore vero noe: cepit deus creaturas suas
 regere per ministros: quorum primus ipse Noe qui
 fuit rector populi quod apparet ex eo q; dominus
 archie gubernationem sibi comisit. gene. 9. et. 6. c.
 per quam archam etiam significatur. Constat etiam
 eum esse rectorem ex eo q; sibi Et filijs eius recto
 riam Et legem dedit gene. 9. Et quamuis de noe
 non legitur sacerdotem fuisse: sacerdotis tñ
 officium exercuit: post archie ingressum anteq;
 leges populo daret: ut colligitur ex Gene. c. 8.
 Vbi dicitur Edificauit autem noe Altare dño:
 Et tollens de cunctis peccoribus Et volucribus mun
 dis: obtulit holocaustum super altare: odoratusq;
 est dominus odorem suauitatis. hoc autem sacer
 dotis officium: Abel Et Cain simul primo antea fe
 cerunt. ut habetur gene. c. 4. idem fecerunt eoz pos
 teri vsq; ad diluuium quo vniuersi homines peri
 ere: excepto noe cum vxore sua tribusq; filijs suis:
 Sem / Cham Et Japhet: cum vxoribus suis gene. 6. c.
 quarum vxorum nomina verius commemorat. f. tifthea
 magna: pandora: noela Et noegla. Hi octo homines
 in archa liberati sunt in armenia saga. ab his om
 ne hominum genus in terris seminatum est: atq;
 ob id scythie recte noam appellauerunt: idest omnium
 deoz maiorz et minorz patrem: Et humane gentis
 auctorem: Et chaos Et semem mundi. Tiftheam vero
 aretiam: idest terram in quam semem chaos possuit
 ex qua

ex qua tanq; ex terra cuncti prodierant. nam
 excicata humo Et terre facta terra: noa cum fami
 lia de monte gordio: ut pax erat: descendit. Congre
 si vero coniugibus perpetuo geminos edebant: matrem
 Et feminam: qui adulti Et coniuges effecti: Et ipsi
 viuos partu liberos semper edebant. neq; enim deus
 vnq; vel natura defuit rerum necessitati: que
 vniuersi orbis spectat opulentiam. hoc pacto bre
 ui in immersum adducto humano genere omniq;
 armenia completa: opus erat eos inde recedere: atq;
 nouas sibi sedes conquirere. vnde profectus est
 noa ad regendum hitim: quam nunc itaham no
 minant. multiplicato autem in inensum genere
 humano: ad comparandas nouas sedes necessitas
 compellebat. Tunc noa pater adhortatus est om
 nes principes adquirendas nouas sedes: Et com
 munem cesum inter homines agendum Et vrbes
 edificandas. designauit itaq; illas tres partes orbis:
 Assiam: africam Et Europam: Ut ante diluuium
 viderat singulis autem his principibus singulas
 partes ad quas vent partitus: ipse per totum or
 bem Colomas se traducturum periclitus est: quas
 maxima gentium multitudine repleuit: Et in
 hispaniam venit: eamq; primus inhabitauit:
 Et in africam transmeauit nepotemq; suam
 Tubal vel Tubal in hispania gouernatorem relin
 quit. demum ad hispaniam rediit: Et duas famo
 sas ciuitates construxit: quas a nomine suo vel a
 nominiibus vxorum filiorum suorum (ut antiqui
 historio graphi testantur) nominauit. Noelam in
 regno Galetie sic dictam propter vxorem Japhet.
 Noegiam in asfuriis sic appellatam propter vxorem
 cham. itaq; noas dum in humanis ageret: vni
 versas rexit gentes.

S. Primus:

In hac autem rectoria vel vicaria successerunt patri
archie / iudices / reges / sacerdotes. Et alii qui pro spore
fuerunt in regimine populi iudeorum: Nam videns deus
populum illum dispersum: quem electum et pre
alio dilectum habebat: absque gubernatore et duce miserere
precepit moysi ut educeret populum suum de terra
egypti: qui eum usque ad iordanem eduxit: cui annis
presuit quadraginta in iurisdictione spirituali et temporalis
ipse quidem sacrificia domino obtulit: et Aaron et filii
eius consecravit in sacerdotes: fuit etiam princeps
populi: habens plenitudinem iurisdictionis in populo dei:
quantum ad temporalia. ipse enim solus et. 70. Viri de
quibus legitur nume. ii. et alii de quibus legitur exo. 18.
iurisdictionem universalem exercebant. ab illo igitur
tempore fuit iurisdictio in populo dei que per iudices
sacerdotes et duces exercebatur: quousque populus
israel sibi regem elegit saulem: qui fuit primus
rex israel. ut habetur. i. reg. 12. et quando a prim.
ex consensu populi et auctoritate domini fuerit elec
tus postea tamen propter eius inobedientiam fuit re
probatus et david oleo eius loco subrogatus et per
samuelem unctus: ut habetur. i. reg. 16. et filii eius
successerunt in regnum ex ordinatione dei. et duravit
hoc regnum usque ad natiuitatem Christi: ubi finem fecit.
Et ita regnum israel fuit legitime introductum:
unde merito in populo israel derivata est iuris
dictio: a quo omnes nationes originem traxere: ut
pulchre ostendit iosephus in primo antiquitatum lib.
alia vero regna quatuor. scilicet caldeorum et assiriorum qua
tum ad primum medorum et persarum quantum ad se
cundum: grecorum quantum ad tertium: Romanorum
quantum ad quartum: Regnum suis queque temporibus
habuere quorum vices sors temporum ita volauit.

Ut alterum ab altero solueretur. Inter omnia in
regna terrarum: duo ceteris gloriosiora traduntur:
assiriorum primo: deinde romanorum: ~~primo~~ ut tempo
ribus et locis inter se ordinata atque distincta sunt.
nam sicut illud prius: et hoc posterius: ita illud
in oriente: hoc in occidente exortum est. denique
in illius fine: huius initium confestim fuit. Regna ce
tera ceteraque reges: velut a pendices arborum habentur
secundum Isidorum in etymologia. libro. 6. c. 3. Ita
quidem regna temporalia ex usurpatione initium
acceperunt ex ^{Christo} ~~Christo~~ qui primus ante diluuium con
didit civitatem in qua regnare cepit: vocans eam
nomine filii sui enoch. ut dicit Augustinus. 18. de
civitate dei et sic omnes ex eo usurpationem domini
habuerunt. Unde non fuerunt a principio introducta:
sed per violentiam usurpata. ut singulariter ostendit
magister durandus in libello de iurisdictione athena
co. 4. et subdit quod in signum huius: hec quatuor
imperia seu regna ostensa sunt danieli in visione
in similitudine non hominum: sed bestiarum et non
in surrexerunt per viam rationis: sed impetu sensu
alutatis quantum ad primam sui originem ut dicemus infra.
§. 3. Si autem processu temporis hec regna hec regna
reducta sunt ad statum legitimum: oportet quod hoc fue
rit accedente consensu populi expresso vel interpre
tativo secundum durandum ubi sup. Nam cum iurisdictio
a primo fuerit in populo: in quo omnes de equalita
te contententes: quod natura eos quodammodo equaliter
produxerat: ut in. c. 2. in principio diximus: raro
vel nunquam conveniebant in his que populo erant neces
saria: quia cum quilibet propriam querebat utilita
tem: de utilitate rei publice nemo curabat. Unde ratio
naturalis et necessitas populum induxit ad designandum
aliquem vel aliquos qui principaliter dominarentur

Isidorus.

super alios & Reipublice curam gereret. ob hoc
populus Romanus sibi constituit aliquas personas
qui populo preessent. plebs enim difficile conuenire
cepit: populus certe multo difficilior: quapropter in
tanta hominum turba: necessitas ipsa curam Rei
publice ad senatum deduxit: & ita cepit Senatus
se interponere: & quicquid constituisset: obser
uabatur: idque ius appellatur senatus consultum. Eodem
tempore magistratus id est pretores iura reddebant.
Notissime sicut ad pauiores viros iuris constituendi
via transisse ipsis rebus dictantibus videbatur per
partes: euenit ut necesse esset reipublice per unum
consuli. Nam senatus non perinde omnes provin
cias prouide rege poterat: igitur constituto principe:
datum est ei ius: ut quod constituisset ratum esset
ut ff. de origine iuris l. 2. §. deinde & sequenti.
Itaque populus imperatori omne suum imperium &
potestatem concessit. i. honorem & onus: ut habetur
in l. 1. ff. de constitu. prin. & in l. 1. §. hoc etiam. C.
de veteri iure emicte. & in auct. quomodo oportet
epos in prin. glo. i. in c. 2. de translatione prela
torum 93. di. c. legimus. Ut late per Alexan. &
Jason. in l. 1. in fine ff. de iuri. o. iu. idem tenet Ioa.
fa. in d. §. sed et quod in verbo populus dicens per
hoc q. princeps habet iurisdictionem a populo q. populus
ei & in eum ipsam transtulit: ut ibi dicitur que ver
ba plus sonant q. si diceret ei tantum ut ibi per eum
dicimus in c. 5. §. 10. & hinc est q. imperator in
imperio habet intertionem suam fundatam a iure
optum ad iurisdictionem & protectionem: ut vult glo.
in p. hemo. forum. & ibi bar. & alii in l. bene
a Terone C. de quadrienali prescriptione. ange. de pe.
& alii in l. de precatio. ff. ad legem Ro. de iactu. so. de
pla. in l. vnica C. de conducto & procu. rerum fista. l. ii.

Idem dicimus de Rege vel alio domino tempora
li s. m. hosti. & so. an. in c. nimis de iure iurari. hosti.
henrvi. & alii in c. si diligenti de prescriptionibus
est. l. regni li. 2. ff. u. l. q. in compilatione montalui.
Ratio est q. sola iurisditio & protectio a populo fuit
imperatoris comissa: ut predicti. & hoc solum ha
bere debent reges & alii domini temporales qui impe
ratoris loco habentur ut plenius dicemus infra. c. 5.
§. 9. Ex quo multa possent inferri contra dominos te
porales qui non contenti seruitutis antiquis: que for
sam ob publicam ~~utilitatem~~ utilitatem imposita
non fuere: sed per violentiam vsurpata: ut presumer
dum est in casu dubio. s. m. noc. & alios in d. c.
si diligenti de prescrip. cum aliis de quibus infra. exi
gunt a subditis seruitia insolita: quid facere non
debent. ut l. cum satis. §. auent de agrico. &
censitis li. ii. latius infra in vlt. cap. dicemus
quia non est iste locus acomodatus.

§. Secundus

Redeundo ad propositum a quo digressi sumus:
Quis populus transtulit iurisdictionem in imperatorem:
ipsa tamen a sumo deo prouenit ut sup. ostensum est:
& ab ipso deriuatur in quancunq. eam habentem: ut
inquit apostolus ad Romanos scribens in c. 17. tran
sumptiue in c. qui resistit. ii. q. 3. 23. q. 1. c. quid
locupletatur. & q. 4. c. quesitum. Vbi dicit non est
enim potestas nisi a deo. itaq. qui resistit potestati: dei
ordinationi resistit: deus enim potestatem non abicit:
cum ipse sit potens. Job. 36. humana ergo potestas vel
iurisditio a deo est dani. q. dominabitur excelsus in
regno hominum: & cuiuscunq. aduerit dabit illud. Jo. 9.
non haberes potestatem aduersus me ullam: nisi
datum esset tibi desuper. Maxima quidem in omni

bus sunt dona dei a superna collata clementia: sa-
cerdotium Imperium. Illud quidem diuinis mi-
nistans hoc autem humanis presidens ac diligen-
tiam exhibens: vno eodemque principio vtraque pro-
cedentia: humanam exornant vitam: ita dicit
textus. in cuius quomodo oportet episcopos in primis colla. i.
Vnde per ipsum deum iusti reges regnant Imperis di-
tationem ac potestatem exercent. Iustus intelligo eos
qui ordinate potestatem adipiscuntur sicut illud hebre-
s. Nemo sibi honorem assumit: sed qui vocatur a
deo tanquam aaron: dico etiam eos iustos: qui iuste
vtuntur potestate vel iurisdictione sibi concessa. puta
cum sicut precepta diuine iustitie hoc faciunt de istis
loquitur Salomon in prou. c. 3. cum dicit. per me
reges regnant. Quod de regia vestra maiestate dictum
intelligo: qui regna sua iusta acquisiuit: et pen-
denter ea quauerant: ita ut merito de ipso dicere
possim illud quod regina Sabba Salomoni dicebat. Be-
nigne viri tui: et benigne serui tui qui hic stant coram te
semper: et audiant sapientiam tuam. Sit dominus
deus tuus benedictus: cui complacuit: et posuit
te super thronum israel: eoque dilexerit dominus
israel in seipsum sempiternum. et constituit te regem:
ut faceres iudicium et iustitiam. ut habetur 3. reg. 10.
et 2. paraly. 9. de ahis vero regibus qui regna iniuste vel
turpiter acquisierunt vel non recte gouernant: dicitur
illud osee. 3. ipsi regnauerunt: et non ex me: princi-
pes extiterunt et non agnouit. Patet ergo ex iam
dictis quod potestas et iurisdictione est a deo per quem
reges regnant: asecutio tamen potestatis domini
sive iurisdictionis: et vsus non semper est a deo. Vide
habet quod modus perueniendi ad potestatem sive iu-
risdictionem: vel vsus potestatis vel iurisdictionis
iam adeptus: est malus vel illicitus: ut puta qui
ex peruerso hominis appetitu procedit: qui per
ambitionem vel quocumque alio illicito modo potestatem
adipiscitur

quattuor mo-
dis iuste perue-
nitur ad re-
gnum.

adipiscitur: iuxta illud Amos. 6. nunquid non
in fortitudine nostra assumpsimus nobis cornua.
Vel si potestate sibi data: utitur contra diuinam
iustitiam: sicut illud ps. 2. Astiterunt reges: et
principes conuenerunt in unum aduersus domi-
num et aduersus Christum eius. Modus autem
debitus perueniendi ad regnum dominium potesta-
tem vel iurisdictionem est quadruplex. Primo
per regni electionem deservientibus regis desfuncti
consanguineis: ut in regibus gothis hispanie usque
ad Rodericum infelicissimum obscuratum est: sicut
plene dixi in tractatu regum nauarre parte sexta.
Secundo per hereditariam successionem: ut primo
genitus filius regis aut alius proximior consangui-
neus: prout in regno nostro factum est post mise-
ram et calamitosam hispaniarum cladem Truianam
qui eiusdem Roderici temporibus propter homi-
num peccata euenit ut late in predicto tracta-
tu diximus. Tertio per matrimonium cum
regina
regni domina contractum: ut diximus supra. c. 3. §. 7.
Quarto per pape aut imperatoris concessionem in
terris ubi habet potestatem regem constituendi. Ita
disponit lex regni 2. par. ff. 1. l. 9. istis quidem
modis maiestas vestra regnum ^{sua} acquisiuit: nam
regnum aragonum et sicilie per hereditariam succe-
sionem obtinuit tanquam primogenitus regis joannis
patris vestri. Regna vero castelle et legionis habuit
propter matrimonium cum hehsabeth. seta et catholica
Regina contractum: cuius per rectam ac legitimam suc-
cessionem erant regna ipsa vnde quamuis regnum non tran-
sedit in duocem ut vult bal. in. c. significauit de res-
criptis in primis: inferens ex hoc quod si regina Apulie
nubit cuidam simplici militi: non facit eum regem: quia
essent iam duo reges in solium. et propterea sicut quod
regnum nec erit dos nec para fenale: nec in admi-
nistratione viri: nisi quatenus Regina committit: In non

§. Tertius.

Finaliter tempore natiuitatis Christi omnis potestas
 & iurisdictio diuisa erat in quatuor monarchias &
 regna. s. assirorum: item Medorum & persarum. Item
 grecorum & Romanorum: que confassata sunt per
 Christi natiuitatem: Omnis potestas & iurisdictio
 translata est in ipsum Christum: ut voluit hieronimus quem
 alii sequuntur in d. c. quod super his de uoto de qui
 bus infra dicemus. Quod aperissime colligitur ex
 Daniele in c. 2. ubi dicitur qd nabuchodonosor uisit
 per somnium statuam magnam: cuius caput erat
 ex auro: pectus & brachia de argento: uenter & fe
 mur de ere: tibiæ uero ferree: pedum autem quedam
 pars ferrea: quedam fictilis. Cum dictam statuam
 contempleretur: abscissus est lapis de monte sine
 manibus: & statuam ipsam contriuit: tandem lapis
 creuit in montem magnum: & impleuit totam terram.
 Quam quidem uisionem Daniel propheta: ut Hieronimus
 & Augustinus exponunt: ad quatuor monar
 chias adaptat. Assirorum & caldeorum uidelicet pro
 auro capite: & auro eos comparauit propter diuitias
 & studium sapientie: medorum & persarum pro ar
 gento in brachiis & pectore: qd priore minus: seque
 te manus. grecorum uero & macedonum monarchia
 pro ere uentre & femore quorum sonus longe lateq; dif
 fusus est. Sed Romanorum ultimo pro tibiis ferreis &
 pedibus partim uero fictilibus nam sicut ferrum
 metala domat: sic regnum romanorum sibi omnia
 regna subiecit. Unde circa Christi natiuitatem toto
 orbe romanis subiecto: exiit edictum a Cesare augusto
 ut describeretur uniuersus orbis luc. 2. c. & in hac
 descriptione soluebatur census siue tributum

negat quoniam hoc casu vir concussit raris uxoribus:
 quia eius lateris comitatus illustrat ut l. i. c. de
 prepositis laborum si. 12. sm. bal. de iure tamen
 nostro uerus rex dicitur qui cum regina matrimo
 nium contrahit: & regni administrationem acqui
 rit: & de iure comuni prefertur uir in dignitate
 potestate & iurisditione ratione sexus ut l. in mul
 tis ff. de statu hominum. & ibi glo. & doctores
 de que alias scripsi in c. noua de peni. & xmi.
 Regnum autem neapolitanum habuit ex concessione
 atq; infundatione Romane ecclie. has etiam insu
 las de quibus agimus sibi Romana concessit ecclia.
 Regnum uero nauarre propter hodiernum scisma
 ut plene ac diffuse in tractatu regni nauarre dicimus
 & ita omnia regna que habet: iuste acquisiuit &
 recte illa gubernat. Utrunq; autem a deo est. s.
 potestas uel regnum seu iurisdictio & usus. Quamuis
 regna dicuntur cognita seu inuenta de iure gentium
 ut l. ex hoc iure ff. de iusti. & iu. & consequen
 ter iurisdictio quam reges necessario habere debent.
 & cum uno nomine iurisditiones uocarentur: de
 iure civili processit differecia nominum & forma tan
 iurisditionum & officiorum ut l. imperium ff. de
 iurisditione om. iu. ideo aliqui dicunt iurisdictio
 nes esse de iure civili. Item qd iudicia habent for
 mam de iure civili: nam de iure gentium iudicia
 non habent partes formales distinctas: nec or
 dinem compositionis: quem nunc habet. ut l. 2.
 §. deinde ff. de origine iuris. Ideo iurisdictio dici
 potest de origine iuris civili: quamuis origine dica
 tur de iure gentium sicut ipsi reges iurisdictio
 nem habentes. ita declarat bal. in d. l. ex hoc iure
 co. 2. & nunquid ergo. & p. co. & opponitur. 2. §.
 Concludamus ergo ex omnibus que diximus
 iurisditionem processisse a deo: inuentam fuisse
 a iure gentium: ordinatam esse a iure civili.

his toris tradunt) in recognitionem debite servitu-
 tis: non sine misterio: qz ille natus est verus
 erat mundi dominus & monarcha: Cuius vices
 gerebat Augustus: licet non intelligens: sed natu-
 dei sicut caiphas prophetauit. Vnde hoc insom-
 ctu ductus Cesar mandavit tunc temporis ne
 quis de Romano populo dominum ipsum
 Vocaret: vt ista refert Pau. orosio. in fine libri
 sexti: Isidorus Ithimo. l. 9. c. 3. & bñs Iho
 in tractatu de regimine principum l. 3. c. 12.
 ante finem domini quidem appellationem: Vt
 maledictum & probrum semper exortuit: vt
 inquit suctonius. l. 2. refert Archi. flo. 1. pte
 historiali. ff. 4. c. 6. §. 1. 2. cō. de quompa. 7.
 c. 8. ad finem indicibus autem istius regni Ro-
 manoz: excitavit deus quantum regnum Viāli
 cet ipsius Chri sicut propheta Micheas. c. 5. pre-
 dixerat dicens: ex te orietur dux qui regat popu-
 lum meum: transcribitur per mattheum in. c. 2.
 de quo angelus luc. 1. prodit virgini marię dicens
 omnes gentes servient illi. 23. q. 4. c. displicet
 omnia enim subiecta sunt Chri oves & boues
 insuper & uniuersa pecora campi vñ habetur in ps.
 8. vbi dicit glo. omnia dixit qz nec celestia nec ter-
 rena dimisit. ar. 19. di. c. si romanoz. & c. manda-
 ti. 1. a procuratore. per oues enim intelligimus Christi-
 anos: quorum se dicit esse pastorem. jo. 10. transum-
 ptive in. c. tres personas 23. q. 4. per oues enim
 & pecora campi: intelligimus infideles presertim
 sarracenos qui tanq̄ bestie ratione carentes relictu
 Vero deo collunt idola. & q. sarraceni recte regni pa-
 rentur bestis probat magister in historia scolasti-
 ca s̄ genesis. c. 49. cuius fecimus mentionem in. c. 3.
 §. 7. prope finem: vt per olara. §. 72. & albertiq.
 in ru. C. de paganis co. 2. Habuit ergo Christus po-

- testatem

testatem super omnes homines mundi etiam infi-
 deles cum in nomine eius omne genu flectatur
 celestium terrestrium & infernoz: vt dicitur ad
 Phil. 2. & latius dicemus infra. §. 7. Itaq̄ ha-
 buit potestatem non solum spūalem vel circa spūalia:
 Verum etiam temporalem & circa temporalia &
 sic vtrunq̄ sceptum Chri accepit a patre: Vt inquit
 Ciriilus Patriarcha Alexam. in libro thesaurorum:
 quem refert & sequitur sanctus Iho. in tractatu
 contra errores grecoz. c. 63. idem viduit Ricar-
 dus Mathiei ultimo: dicens. Reges sunt triplices:
 quidam regant sibi subditis: quo ad terrena &
 principes seculares: quidam quoad spūalia:
 vt eccliaz rectores: quidam regunt semet ipsos
 vt singuli fideles. Christus est princeps omnium
 regum: quia ab ipso est omnis potestas secularis
 principum & cura pastoralis rectorū ecclie & sin-
 gularis solertia cuiusq̄ fidelis circa se ipsum. hec
 ille: quem refert & sequitur prepositus in. c. 1.
 15. dis. cō. ii. in fine ideo in prohemio decretalium
 Chri appellatur rex pacificus. Benefacit. 23. q. 1.
 §. 1. quod videtur rationi consonum cum re vera
 potestas temporalis a potestate spūali Vt a maiori
 & digniori dependeat: vt traditur in. c. scilicet de
 maro. et abe. In extrauaganti inam scilicet.
 Post Christi vero natiuitatem: vicem monarchie
 eius gessit Augustus quatuor & decem & quinq̄
 & decem s̄m alios annos toto orbe terrarū subdaco:
 qz vt acta principum romanoz distribuunt:
 dictus Cesar Augustus quinquaginta sex annos
 & menses sex tenuit principatum. Tiberius etiā
 qui eidem augusto sucesit: vt narrant historię Chri
 tanq̄ verum dominum inter deos transferri voluit:
 licet impeditus fuit superbo & factuoso senatu in pa-

hente aliquid dominij s^m orosium *¶* refert b^{atus}
Thomas in tractatu de regimine principum li. 3. c. 12.
ante finem. Sed quis Ch^{ristus} utranq^{ue} habuerit potes-
tatem siue iurisdictionem. s. sp^{iritu}alem & temporalem
q^{ui} inter homines fuit: sola sp^{iritu}ali usus est: Vt ex
discorso euangelistar^{um} liquide constat. Quia cum
opus precipuum ad quod redemptor Ch^{ristus} Venerat
in mundum: erat instructio & redemptio n^{ost}ra: cui
ipse totus ~~erat~~ intentus: alia vt pote inuicem abis re-
linquebat. propterea dixit Joa. 18. regnum meum
non est de hoc mundo. vbi Ambrosius dicit terrena
declinat: q^{uia} propter celestia descendit hec ille.
Quor^{um} verbor^{um} sensus est q^{ui} pot^{estas} vel auctoritas qua
rex erat: non est ex hoc mundo: sed a deo vt sup^{ra}.
dictum est. Vel possunt intelligi de fidelibus electis per
gr^{ati}am separatis & celestibus effectis: qui non sunt ex
hoc mundo s^m Augustinum de sp^{iritu}alibus cog^{it} &
celestibus: erat sibi principalis cura: vt satis patet
ex iam dictis. & adhuc idip^sum ostendunt redempto-
ris verba de quibus per Jo. 3. cum dixit. non enim
missit deus filium suum in mundum vt iudicet mun-
dum: sed vt saluetur mundus per ipsum. hinc est
q^{ui} eundem dicenti magister hic fratri meo: vt d^{omi}n^{us}
dat hereditatem meam: respondit. homo quis me
constituit iudicem aut diuisorem ~~in~~ Vos. lu. 12.
designabatur enim executionem facere super tam-
p^{er}u^{er}is rebus: imo voluit q^{ui} recurret ad inferiores
iudices qui talibus intendebant. Vnde Ambrosius
ibi. Bene ergo terrena declinat: qui propter divi-
na descenderat: non dignatur iudex esse h^umanum
aut arbiter facultatum: qui viuor^{um} & mortuor^{um}
habet iudicium & merit^{um} arbitrium. 1. cor. 6.
& si in vobis iudicabitur mundus indigni estis qui
de minimis iudicatis. nescitis q^{ui}m angelos iudicabimus

quanto

32
quanto magis secularia? secularia ergo iudicia
si habueritis: competentibiles qui sunt in c^{ele}stia: illos
constituite ad iudicandum. hec ibi. hinc est etiam
q^{ui} cum t^{er}ra voluisset eum facere regem. fugit: vt
habetur Joa. 6. quia vt dicit ibi s^{er}uus t^{er}ra. derogas-
set dignitati eius si regnum ab homine accepisset:
qui dicit proph. 3. per me reges regnant. Item pre-
iudicasset eius doctrine: si fauorem ab hominibus
accepisset. Sic enim se habuit & docuit vt totum
diuine virtuti attribueretur. Item vt doceret nos
humanas fugere dignitates: vt late scripsi in
tractatu de consilio & consiliariis regis. c. 10. ha-
bebat ergo utranq^{ue} potestatem a deo: sed raro usus
est temporali: vt q^{ui} fecit flagellum de funiculis
& iecit ementes & vendentes de templo numu-
larior^{um} mensas euerit: & dixerunt iudei in qua
potestate hec facis. vt habetur Jo. 2. c. & ps. di. c.
cum b^{atus} paulus 1. Pauci quidem actus iurisdictionis
temporalis a Ch^{risto} facti reperuntur: non quidem
q^{ui} utranq^{ue} non habuisset potestatem: sed q^{ui} vt
paulo ante dicebamus Venerat in mundum: vt
nos redimeret: & quasi omnes eius actus Ver-
sabantur circa eruditionem n^{ost}ram & pauci circa
exercitium cuiuscunq^{ue} iurisdictionis s. c.

§. Quartus: ~

Postq^{ue} vero Ch^{ristus}: id propter quod Venerat
in mundum expleuit: ascensus ad patrem post
resurrectionem tanq^{ue} bonus Pater familias: ne ge-
nem suo pretioso sanguine redemptam: absq^{ue} pas-
tores desereret: ipsius curam b^{atus} petro apost^{olo} b^{atus}:
vt sae stabilitate fidei ceteros in Christiana re-
ligione firmaret: eor^{um}q^{ue} mentes ad salutis opera

accenderet deuotionis ardore comisit: ut dicit tex-
tus. in. c. pro humani de homi. li. 6. Et tradit dñs
tho. in summa contra gentiles li. 4. c. 96. Itaq; ante
resurrectionem Chrs petrum elegit in principem: qui
luco sui remaneret in terris: sed confirmationem dñs
tulit post resurrectionem: ut discipuli quibus preesse
debut: preberent assensum in spūs electionis facien-
de cum nemo inuitus est. 6i. di. c. nullus sic dicit
Ioa. de fau. Et sequitur archi. in. c. in nouo. 21. di.
Vtramq; igitur potestatem Et jurisdictionem quam
Christus habebat: petro pro ceteris apostolis comisit.
Totumq; ecclie regimen: quantum necessarium erat
Et expediebat ad regimen totius ecclie. Et sic ista
plenitudo potestatis est in papa ministerialis: Et
tanta censenda: quanta necessaria est ad regi-
mem vniuersalis ecclie Et salutem fideium prece-
randam. Ut tradit prepositus Alexan. 15. di. in su-
ma co. 14. Vtramq; autem potestas s. temporalis Et
spūalis erat necessaria ad regendam eccliam: q; spūalia
sine temporalibus diu esse non possunt
petro ergo Vtramq; comisit Et comunicauit cum
dixit Math. 16. ego dico tibi: q; tu es petrus Et
super hanc petram edificabo eccliam meam: Et tibi
dabo clauis regni celoꝝ: Et quod cumq; ligaueris
super terram erit ligatum Et in celis. Vbi quatuor
ponuntur clausule omnes significantie dominij Petri
suorūq; successorū super omnes homines: propter quas
merito summus pontifex Romanus Ep̄s dici potest
rex Et sacerdos. Si enim dominus noster ih̄sus Ep̄s
sic appellatur: Ut Augustinus probat 15. de ciuitate
dei: non videtur incongruum suum sic vocari succe-
sorem circumscriptis rationibus que possent adduci q;
satis est clarum. ita dicit bñs tho. in tractatu de
regimine principum. li. 3. c. 19. Vtramq; igitur potestas
Et clauis per Cr̄m data est petro cui dixit Math. 16. c.

tibi dabo

39
tibi dabo clauis regni celoꝝ. illi autem soli hoc
dictum est: tanq; ahoꝝ principi: Ut ostenderetur
potestas clauium per eum a dñis deriuanda ad con-
seruandam ecclie vnitatem ita dicit bñs tho. in
4. contra gentiles. c. 76. Et 4. sm̄ay. di. 24.
q. fi. Item hoc dixit soli petro: ut euitaretur con-
fusio que inter discipulos foret: si omnibus clauis
tradidisset. Et quis de presenti non daret:
sed daturum promittit: credendum est Et tenendum
q; postea tradidisset: cum deus sit ip̄a Veritas
Ique mentiri nescit Jo. 1. ego sum via veritas Et vita.
Aliqui dicunt q; eas sibi tradidit: cum dixit. pasce
oues meas. Math. 16. transumptiue in. c. signifi-
casi de electio. Vbi dicit glo. in Jo. pasce oues meas:
q; per hec verba dedit eum deus in prelatum. Idem
vult glo. in. c. considerandum 50. di. que dicit
q; per hec verba factus est princeps non per illa tu
es petrus et c. q; illa fuerunt sibi dicta ante passio-
nem. Alii dicunt q; clauis petro dedit qñ dixit: tu
aliqui. conuersus confirma fr̄es tuos lu. 22. c. Super
quo verbo Crisostomus ait: prepositus esto Et apud
sc̄m. Et ip̄m te loco mei surrentes ubiq; terrarū Et
in throno tuo sedentem predicent Et confitent.
Petrus ergo obtinuit ut esset antistes mundi. hec ille.
Item math. 17. dñs soli petro dixit ut hamo pesca-
retur. super quod ait ambrosius ut habetur 24. q. 1.
est et aliud piscandi genus quo genere solum petrum
pescare dominus iubet. per quod nobis aperit: q; soli
petro datur iurisdictio: ex quo datus est sibi Hamus:
continens virgam que est iurisdictionis signum: quam
pastoralem baculum appellamus. ut. c. inter dilectos
de fide m̄stra. non in vtitur baculo curuo: sicut ep̄i
q; non habet curuam potestatem: quod baculi cur-
uatio designat. ita dicit sc̄us Tho. 4. di. 24. in fi.

Refert febi. in ru. de consti. c. 3. §. Et ista pars
est tex. cum glo. in c. vno in fine de sacra vnctione.
Que quidem iurisdictio ad spualem & temporalem
refertur: vt patet ex iam dictis & colligitur ex
c. solite de maro. Sobr. Et nouit de iudi. Et de
foro competentis. Et c. per venerabilem qui filii sunt
legitime cum ibi notat. Quod autem beatissimus petrus
apostolus solus a dno accepit principatum: firmat
leo papa scribens. Dionoro eps alexan. vt habetur in
c. cum beatissimus. 24. q. 1. Et Cyrillus eps
alexan. in libro thesaurorum vbi dicit. sicut dñs
accepit a pte duplex sceptrum ecclie gentium ex isra-
el egrediens se omnem principatum & potestatem
& super omne quocunq; est: vti ei gentia cuncta cur-
uarentur: plenissimam potestatem sic & petro & eius
successoribus plenissime commissit: vt membra manea-
mus sub capite nostro apostolico throno romanoq;
pontificie loco illius qui ipsam edificauit: & nulli alii
quod suum est plenum: sed ipsi sibi dedit: cui omnes
iure diuino caput inclinant: & primates mundi tanq;
ipsi domino ihu xpo obediunt. hec ille. quem refert
scelus thro. in tractatu contra errores grecor. c. 68.
habuit ergo solus petrus a dno vtrinq; potestatem:
cui sibi dictum est duc nauim in altum. lu. 9. quod
declarans Ambros. mirabiliter dicit: sibi petro dicitur
duc in altum nauim: id est profundam disputationem
hoc est fidem ecclie & ipsam defendant eccliam:
que vna est catholica & aplice: extra quam nec
salus est nec remissio peccatorum: que vnum est cor-
pus mysticum: cuius caput est dñs & eius vicarius
petrus petriq; successor. in hac aut potestate duo sunt
gladii. scilicet spualis & temporalis vt. c. omnes. 22. di. Et
ibi glo. spualis ab ecclia: temporalis vero pro ecclia exer-
cendus est manu regum & militum ex concessione vel
permissione ecclie: vt ex iam dictis ista colligi possunt:

in quibus

no dicitur
rillus duplex
pceptus. et go
no fideliter refert.

in quibus hodie amplius insistere non licet: cum
iam sint per eccliam ita decissa. Vt habetur in ex-
trauaganti bonifacii octauu que incipit vnam scdm.
illa ergo potestas iurisditionis & prelationis necessa-
ria ad regendum eccliam que fuit in deo: translata
est in xpm monarcham mundi: & a xpo in pe-
trum vnicum presulum & pastorem ouium vni-
uersi orbis: dicente dno ipsi petro: pasce oues meas.
meas inquit generaliter non singulariter has vel
illas. per quod commississe sibi intelligitur vniuersas.
siue ergo greci siue alii: se dicunt petro eiusq; sui-
cessoribus non esse commissos: fateantur necesse de
ouibus christi non esse: dicente domino in iohane
vnum ouile & vnicum esse pastorem. Ita dicit bo-
nifacius in preallegata extrauaganti vnam scdm
post principium. mundus enim totus pronauicu-
la petro datus est: ita quidem habuit sedem in
antiochia sicut in Roma: & vtruncq; voluisset:
posset esse sedes sua etiam in Babilonia: nam cum
haberet potestatem plenam in omni terra: & in omni
homine eam habuit: quia deus sibi omnem creatu-
ram subiecit: vnde potuit infideles etiam iudicare
ita notanter dicit Petrus de palud. 4. snia. di. 4.
q. 4. prope finem ad cuius confirmationem potest
adueni textus notabilis in c. cum eps de off. ex. li. 6.
vbi dicitur: q; eps in quolibet loco sue diocesis: potest
pro tribunali sedere: & libere exequi que ad illiq;
expectant officium: & in ecclia vel palatio suo vel
in camera sua potest audire causas & ius reddere
sm abb. in c. q. fronte in prin. de appela. Idem ergo
poterit facere petrus eiusq; successores quibus vniuer-
sus mundus datus est pro diocessi vel nauicula vel
territorio vt. c. cuncta per mundum Et c. per prin-
cipalem. q. q. 3. tradit Petrus de ancarrano. in c.

presenti cō. z. de preben. li. 6. Hoc autem
privilegium petro concessum transiit in eius
successores: quia in persona petri omnibus succe-
sibus data est potestas ab ipso Christo. Ita quasi
recte consideretur quibus plures sunt persone que
petro succedunt: unus tamen solus est papa usque ad se-
culi consumationem: ut colligitur ex predictis &
bene facit textus in c. 1. de translatione epi vel
electi. & in extravaganti p. 22. que incipit si
fratrum post principium: que hanc reperitur
sub titulo ne sede vacante: quam bene notabis.
Unde Romanus Pontifex successit beato petro in
ea perfectione potestatis & dignitate vicariatus
qua ipse beatus Petrus a Christo in ecclesia sublimatus
est. Ita dicit sanctus thomas in libro 4. contra gen-
tiles. c. 76. & in tractatu contra errores gre-
corum. c. 69. Unde merito papa petri successor ean-
dem plenitudinem potestatis habet ut dicit textus
in c. ad honorem de aucto & usurarij. Quinimo
non paxi homines sed veri dei vicem gerit in
terris ut dicit textus in c. quanto de translatio-
ne episcoporum. Propterea papa dicitur vicarius summi
regis & preces regibus & imperatori & facit idem
consistorium cum Christo sancti hostiensem ibi. Unde
appellans a sancta pace ad Christum. Videtur heresim
sentire: sentiens quod papa non sit Christi vicarius.
nec habeat idem tribunal cum Christo. Ita not
dicit Collectarius in c. que multoties de re. iij.
Sequitur alexandrinus in c. preceptis. 2. cō. 12.
di. pro quibus bene facit textus in c. non putamus
de consue. li. 6. & in c. Romana in prim. de appe-
eo. libro. Vbi ab officiali & vicario generali epi
non appellatur ad ipsum episcopum. ne ab eodem ad se-
ipsum cum sit idem consistorium utriusque appellatio

interposita

interposita Videatur. Petrus ergo & successores
utramque habuerunt potestatem & utrumque gladium:
ut ex iam dictis satis constat & signanter ex c. i.
de homi. li. 6. & in c. quibus. 21. di. & in c. omnes
22. di. & in c. sacrosancta eadem. di. & in c. Basi-
licas in fine de consecra. di. 11. & in d. extrava-
ganti unam sedem. Traditur per sanctum thomas in
suma contra gentiles li. 4. c. 76. & in tractatu
contra errores grecorum. c. 69. & habet papa pleni-
tudinem potestatis pontificalis quasi rex in regno:
sed epi in partem sollicitudinis quasi iudices in
quibus civitatibus prepositi propter quod etiam solos
eos in literis suis fratres vocat reliquos autem omnes
vocat filios. Ita dicit sanctus thomas 4. di. 29. ad 4. in
solutione 3. q. ad hoc textus optimus in c. in nouo
21. di. de istis plenius dico in tractatu scismatis
in prim. ubi videas.

§. Quintus.

utrumque gla-
dium.

Sed quamvis Christus Petrus & successores
utramque habuerit potestatem vel iurisdictionem
sive gladium spirituale scilicet & temporalem:
spirituali pluries vsi sunt: temporali vero rarissime:
nam hoc certum est quod sacram scripturam relegendes:
inueniunt sola una vice christum potestate tempo-
rali usum fuisse: quando fomiculis negotiatores ex
templo detexit: ut supra diximus. Petrus etiam dam-
navit iudicialiter Ananiam & eius uxorem nomi-
ne saphiram proximine furti & mendacis actuum. &
& in scolastica hystoria actum a postolorum. c. 22. Unde
augustinus de mirabilibus sacre scripture. hec
inquit) quanta est apostolica virtus: sanum

Ananiam dum petrus exquit: per sermonis tan-
tum imperium: morte ligauit: & Tabitam mor-
tis vinculo ligatum: eadem imperij potestate dis-
soluit: ut & apostolica quanta esset potestas os-
tenderetur: hec ille. Item Petrus demonibus
precepit: ut dimitterent simonem magum: quem
per acrem in altum ferebant: & cadens obiit ut
habetur. Alii etiam apostoli ex concessione
petri vsi sunt temporalis iurisdictione: aliqui
per se aliqui per angelos bonos vel malos: Nam
Paulus tradidit sathane duos viros propter blas-
phemiam. 1. thi. 1. Item tradidit incestuosum
sathane. 1. corin. 5. habetur in c. cum beatus ps. di.
item galathi. 1. excommunicauit apostolus angelos
& alios euangelizantes aliud euangelium. Item
Paulus apostolus contra Elimam magum querentem
auertere preconisalem a fide: dixit: (o plene omni-
dolo: & omni fatalia filii diaboli: inimice omni-
iustitie: non desinis subuertere vias domini rectas:
& nunc ecce manus domini super te & eris cecus: non
videns solem vsq; ad tempus: & confestim cecidit in
eum caligo & tenebre: & circuens querebat qui
ei manum daret ut habetur actuum. 17. c. Item
ad iusum iacobi demones duxerunt ad eum sermo-
genem magum ligatum ut habetur.
oportebat autem in primitiua ecclia aliqui vindic-
tam exercere. quoniam enim primo promulgatur leges:
solent ad eas sanctiendas graues vindictae exerceri:
ut rigorem promulgatae legis seruarent seueritas vin-
dictae. Unde in initio legis nascentis pro collectione
ignorum in sabbato: lapidabatur homo. in initio sa-
cerdotii duo filii elaxon igni consumpti sunt pro
ablato igne alieno. Ex castigatione autem & puni-
tione aliorum de quibus supra: factus est timor magnus

in omnes

42
in omnes qui audierunt: ita dicit Petrus comes-
tor in hist. in histo. seclastica acta. aplos. c. 22.
loquens de morte Ananie & Saphire uxoris
eius. Itaque aplos in primitiua ecclia vsi sunt po-
testate spuali plures: sed temporalis raro prop-
ter credentium paucitatem: super quos prima-
liter fuit sibi data potestas & ad conuer-
tendos homines ad fidem per predicationem & mi-
raculorum operationem: sicut dicitur marci vsq;
item quod si temporalis potestate vel iurisdictione
uterentur: infideles magis etiam fuissent pro-
culi. sicut Patianus laurentium propter Thesa-
uros ecclie. Item ne propter sollicitudinem tempo-
ralium: impeditentur procuranda salute animarum.
Item quod erant primi fundatores legis: que docet
omnia temporalia contemnere. Item quod voluit
in illis dominus ostendere mundo maximam seti-
tatem: cuius signum est apud populum: tempora-
rium abdicatio. Item quod voluit dominus con-
fessionem illam diuinitus factam ostendere. De ista
petri & aplos potestate exclamabat Augusti. in
quodam sermone aplos petri & pauli incipiente:
fortis & humilis vbi inter ceteras inquit. Omnia
potentia & ineffabilis gratia saluatoris: quis
plebium piscatorem aplos facile crederet princi-
pem: & regibus obsistere: reges sanctificare: regnis
omnibus imperare: mundum refrenare legibus: de-
mones calcare pedibus: tubere virtutibus: ceterum ho-
minibus apperire cum vellet: claudere cum placuerit:
immortale regnum conuersis donare: negare peruer-
sis: merita mundi cognoscere: culpas & crimina
hominibus relaxare. hec ille. Ecce quanta est
petri & successorum potestas. non solum respectu
spualium: sed & temporalium super omnes gen-
tes & regna. Quam quidem temporibus retro

actis. Sed patres contra principes & Reges ex
iustis & rationabilibus causis executioni man-
dant. non tñ exhortando: vel monendo:
sed etiam disponendo: condemnando: & signi-
ficatibus aliqñ. prouando: vt plenissime dico
in tractatu scismatis hodierni.

S. Sextus.

Quamuis enim in multis officia & regimina
mundi distincta sint: tamen quicunq; necesse
est: ad papam recurritur siue sit necessitas
iuris: quia iudex dubius est quam sententiam de iu-
re proferre debeat: vel necessitas facti: q; alius
non sit iudex superior: vel q; de facto immores
iudices non possunt suas sententias exequi: vel no-
llunt vt deuent iustitiam exercere vt. c. per
Venerabilem q; filij sunt legi. ista sunt notan-
da verba moe. in preallegato. c. licet de foro com-
petenti prope finem: quem alii doctores comuni-
ter ibi referunt & sequuntur & abb. in c. &
si necesse de dona. inter vi. et vxor. pe. co. idem
sentit hostiensis moe. nouit de iudi. Vbi etiam
videndus est abb. siculus & alij moderniores.
Romanus enim pontifex non ex humana sed
ex diuina institutione supremam habet potes-
tatem in ecclia dei vt. c. i. & sacroscta. 22. di.
& c. in memoriam & c. vta dominus. 17. di.
ex eo enim tanq; ex capite alioq; omnium go-
uernatio procedit: preterea in: arduis causis
quæ ad hanc setam sedem sunt referende vt
c. 1. de iura. ca. in prim. c. maiores de baptismo
& d. c. per Venerabilem & c. hec est fides. 24. q. 1.
c. fundamenta de elec. li. 6. & papa de iudic.

omnis

43
omnis iuris dicto Vt dicit textus in. c. cuncta
per mund. q. 3. & in reges & Imperatorem:
Vt concludit augus. de anchora in libro de po-
testate ecclie q. 26. ar. 1. in fine & patet ex
iam dictis imo in omnes homines mundi etia
infideles bonos & malos quoad potestatem iudi-
ciariam: q; sicut omnes habent vnum deum:
sic omnes de iure debent habere vnum pasto-
rem qui vicem eius gerat. vnde quantum ad
hanc potestatem iudiciariam omnes sunt decetia:
nam sñ Augus. in libro de vera religione: catho-
lica ecclia per totum orbem longe lateq; diffusa:
omnibus vtitur ad profectus suos: nam vtiliter pa-
ganis & gentibus ad materiam ^{operationis} sue:
hereticis ad probationem doctrine sue: scisma-
ticis ad documentum stabilitatis sue: iudeis
ad comparationem pulchritudinis sue: omnibus
im q; dei participandæ dat potestatem: siue
illi formandi sint sicut pagani: siue reformandi
sicut heretici: siue recolligendi sicut scismatici:
siue admitendi sicut iudei: ad omnes igitur ex-
tenditur potestas ecclie & pape: nam sicut xps
a pre accepit ducatum & sceptum ecclie gentium
ex israel egrediens s; omnem principatum &
potestatem & super omne quodcunq; est: Vt ei
genua dia curuentur: phi. 2. sic ipi petro &
eius successoribus plenissimam potestatem conces-
sit: ita dicit Cirillus Patriarcha Alexan. in l. p.
Thesaurorum refert Aug. de anco. in l. de potesta-
te ecclie q. 23. ar. 1. de nullo enim diffidendum
est: q; qui hodie sunt iudei vel pagani cras
poterunt esse Christiani omnes enim possunt esse
oues Christi ex parte ecclie per eius charitatem

qz pro omnibus orat vt conuertantur: I per
totz potestatem: qz omnibus datum est velle &
liberam arbitrium quo conuerti possunt: qz ppr
omnes possunt dici xpi & ecclie oues: vnde merito
omnes sunt ecclie subiecti & ab ea eiusqz pontifice
iudicari possunt. Unum tm non est omittendum:
qz in non cognoscentibus superiorem de facto papa
non vendicat sibi penam a lege impositam. istud
not. sentit glo. in preallegato. c. & si necesse in
quarta lectura: quam reputat singularem ibi
ab. inferens ex hoc notabilem limitationem ad
dictum innocentis in preal. c. licet qz ubi deest
superior: papa potest adiri vt faciat iustitia
non autem vt exigat penam a lege impositam.
qz est valde notm scdm bal. notellum in tracta
tu de iure doctum parte
quem similiter refert & sequitur felinus
sandeus in. c. irrefragabili. §. ceterum 3. c.
ps. limita quarto de off. ordi. Ex quo posset
atentari vnam nouam & quotidianam. Certum
est qz regia vna maiestas in rebus istis: habet
supremam potestatem vt possit ius dicere in
tota regno: etiam in locis dominis temporalibus
subiectis: ubi ipsi iustitiam non faciunt: quia
potest supplere in his in quibus domini tempora
les deficiunt: ratione supreme potestatis que
inheret ossibus regni: a quo nullo modo spera
ri potest per donationem loci vel ville alicui dno
temporali vel ecclie inferiori factam: quominus
rex dominus vel eius successor possit adiri p vnam
appellationis. vel alias qm dominus non facit vel
facere non potest vel facere non presumitur ius
titiā in loco suo vel districtu: vt notum est
Voluit so. an. in additio. ad speculum tt. de iuris.
om. iii. c. 7. ps. ex predictis concludi potest:
quem refert & sequitur felinus in. c. meministi

de accusa

de accusa. c. 3. §. nota. 3. & Prepositus ale
xandrinus in. c. 1. de capi. qui cu vendi. c. 6.
ps. tm est aduertendum vbi refert idem tene
re angelum in. l. 2. §. si. ff. de off. eius curia.
est iurisd. de quo per paulum de castro consilio.
230. c. 1. in primo volumine pro qua de
cissione habemus legem regni valde singulare
2. par. tt. 15. l. 5. & 5. parti. tt. 7. que dicit
qz in donatione quam facit rex de aliqua villa:
semper videtur sibi reservasse qz possit ibi ius
titiā facere. intelligo de supra vt notan
ter declarat abia lex regni Regis alfonsi enalcala
quereperitur ff in noua compilatione montalui l. 5.
tt. 9. l. 2. prope finem. Si contingat qz per vim
appellationis regia vna excellentia addeatur vt fa
ciat iustitie complementum: & fit aliqua condem
natio in pena a lege constituta: hoc casu pena apph
cetur domino temporali non autem fisco regio /.
ad hoc videtur tex. not. in. c. 1. §. si quis alicui
de pace tenenda & eius viola. & ibi notat Alba
rotus 3. c. dicens per istam qz condemnationes
pecuniarie que fiunt in terra alicuius comitis
vel baronis spectant ad ipm comitem non aut.
ad principem: & sequitur ibi Prepositus alexan.
in prim. illius c. c. 3. ps. not. qz condemnationes.
Ratio predictoz est: quia multe & pene sunt
fructus iurisdictionis sm bar. in. l. si. ff. solu. ma.
& bal. in. l. si. ff. de fructibus & litis expensis
ad dominum ergo qui habet iurisdictionem spec
tant pene & multe si autem plures sunt domi
ni eiusdem loci qui equalem habet iurisdictionem
& vnus ex hominibus illius loci pro quodam
delicto fuit condemnatus ad certam penam pecu
niariam: diuidetur equaliter inter dominos sm
partem quam quisqz habet de iurisdictione: vt notē

licit. bal. in l. g. servus comaris. ff. de h. stipu.
servo. refert. Et sequitur Iacobus in tracta. de
operis. f. co. in prin. p. sed pene sunt plures quod
est notandum: Unde si maiestas v. r. inserit ali
quem iudicem super aliquo crimine in loco vel villa
alicuius magnatis commisso qui delinquentes con
demnat ad penas per legem determinatas ipsis
diminuis debentur. Ut d. l. f. ff. s. h. f. foro legum.
Iam disponit lex ordinationis de alcala regis al
fonsi que reperitur in nova compilatione montalvi
li. i. ff. l. s. Ad hoc bonus tex. in c. i. s. si
quis aliquem de pace tenen. Et eius viola. Et ibi no
tante Albarotus. z. co. Et Prepositus. z. co.
qui dicunt secus esse in bonis confiscatis Et bene
faciunt due prime glo. in c. ad audientiam de
prescriptionibus. Et que ibi cumulat felinas co.
z. p. due prime glo. Alias vero penas arbitra
rias quas regis iudicio imponunt habeat fiscus
regius hoc iam dicta maxime si tales pene im
ponerentur pro crimine lese maiestatis in quo
cumq. capite: nam ille in distincte applicarentur
fisco regio. q. illud quod debetur in vindictam
sue in iure non debet alteri conferri tex. cum
glo. in l. cum emancipati. s. emancipatus ff.
de collatione bonoz. Rex autem habet iustitio
nem in iure sibi illate tex. est nobis in c. i. s. pe.
que fuit prima causa beneficii amittendi l. feu
dore. Et inde est q. si rex concessit missi castro
vel castellaniam cum quarta parte obventionum
modo contingit q. quidam de illo loco commisit
delictum contra ipm regem p. quod debeat
perdere bona: ego non habeo quartam eoz:
sed omnia regi debentur: ita notante decidit bal
in c. i. pe. co. ff. de capitaneo qui curiam vendi
dit: quem alii referunt Et sequuntur Et Iacobus de
scto Gregorio

45
scto Georgio in tractatu feudoz in parte de
castro rubei montis co. z. p. pone princeps Et
respondit ad contraria ubi per eum: quod
est valde notm: Unde si propter heresim alicuius
confiscantur bona: debentur fisco regis non dno
loci: quia ibi similiter committitur crimen lese
maiestatis: cum longe gravius sit eternam
q. temporalem ledere maiestatem ut l. man die
os. C. de heredi. c. vergentis eo ff. Et ita practi
catur in regnis istis. Ad predicta bene facit
Iax. not. in l. f. s. si in libertinam ff. de bo.
damna ubi dicitur q. si libertus ex delicto bona
perdit: fisco debentur: exceptis illis que domino de
berentur si libertus sua morte moreretur: per quam
Iax. Ita firmat andreas de yserna in c. i. co. z.
si vassallo feudo privetur Et Iatus in c. i. s. here
des de pace tenen. Et in c. i. de vassallo. decre.
etatis co. z. p. utrum autem Et in c. i. s. fi.
in additione de capitulis corradii. Et luchs p. de
pena in li. i. in verbo plectendi. C. de petitis. bo
sublati li. 10. Ad idem facit quod dixit specu.
ff. de feudis. s. qm p. 40. queritur Et barto
Et alii in l. finita s. si de refigabilibus. ff. de damno
infecto Et bellemera in suis decisionibus. 725.
incipiente pro inductione questionis Et matheus.
de q. affectis decisione. 232. incipiente orta lite:
in quibus locis plene tractatur qm. Vassalus comit
tit delictum p. quod eius bona ^{publi} confiscantur
ad quem ibit. feudus an ad dominum an ad fiscum
regium: Et communis conclusio habet q. feudum
revertitur ad dominum: alia vero bona confiscan
tur fisco regali: nisi forsam dno temporalis vel
terre haberet ex privilegio iura fiscalia. s. bonoz
publicationem Et alia ad fiscum regium pertinentia.

nam tunc dicitur dominus terre procuratoris
ei in rem suam. ut not. dicit bar. in l. cunctus
populus in fi. p. C. de summa trim. Et basem. l.
1. in fi. C. de heredi. vel actio. vendi. Et sentit
Andreas de ysernia in d. s. heredes. Bonorum aut
publicatio ad solum regem expectant ut l. unica
C. ne sine iussu principis Et in auct. Ut nulli
iudicium in fi. Et in c. 1. que sunt regalia.
Et est meri imperii. qz hoc arbitrium princeps
nemini concedere nisi verbis specialibus consuevit:
ut C. ne sine iussu principis l. 1. Ita not. dicit
bal. in l. imperatores ff. de off. prefeti vigiliu.
merum enim & mixtum imperium nominatum
est concedendum ut l. 1. ff. de off. eius cui manda.
est & iuris in bal. in l. 1. s. initio co. 2. s. sed
pone princeps. ff. de off. prefeti vrbis. In contrariu
tñ videtur facere lex regni li. 5. ordi. 4. q. 1. c.
de qua infra. c. 45. s. 12. in prin. Idem videtur
dicendum si ex consuetudine talia bona confisca
ta expectarent ad dominos temporales. nam &
tunc fiscus regis se non impedit: ut probatur
in c. 1. de pace constan. in prin. Si ergo esset
aliquis dominus terre habens merum imperium
ex privilegio vel consuetudine: posset subditos
suos ex culpis vel criminibus vel contumacia puni
re in publicatione bonorum: quod potest iudex qui
summam habet administrationem ut l. 5. ad
magistratum. C. de decurio. li. 10. Et si bona
per eius suam confiscata: quasi fructus iurisdi
ctionis queuntur dno non regis fisco. Sed si bona
in consequentiam veniant in fiscum vel etiam
merito iure ppx crimem confiscantur: tunc
erunt regis fisci non dno. ut d. c. 1. s. m. prefatos
doctores Et s. m. predicta intelligendum est illud

quod

quod not. dicit ludovic. Ro. in singulari. 594
incipiente licet magna sit questio: ubi voluit
conclusiue qz cum bona alicuius publicantur: im
mobilia debent applicari fisco in cuius territorio
bona sita sunt. ut est casus singularis in l. qui
cumqz s. si iudex vniuersi. C. de hereticis. mobi
lia vero etiam que sunt alibi debent applicari com
munitate iudicis condemnantis casus est singularis
in c. 1. s. si iudex de pace tenen. et eius viola.
ff. feudorum licet bal. contrarium dicat Et male
per textum in c. 1. s. si quis hominum co. ff.
s. m. ludovicum ubi sup. Unum tñ circa pre
dicta non est omnittendum qz rex in toto regno
Et in terris ducum Et comitum Et aliorum dno
Episcopatum concurrat cum eisdem dno temporalibus
in iuris ditione Et eius exercitio Et in prima
instantia ut late duo in c. 5. s. 19. et post eos
dem dnos in iuris ditione preuenire mittendo vel
constituendo ibi iudicem ut notanter decidit ludi.
de pena in l. fi. C. de locatione predioz. cuiuslibet
vel fisco. li. 1. co. 27. s. 1. Tertio queritur Et
ita practicatur. Et consequenter si rex perse vel
per suos ministros iustitiam ibi fecerit reos qz ad
ad penas condemnauerit: plene applicabuntur fisco
regis non dno temporali ex quo rex habet iuris
ditionem ratione cuius reos condemnat. istud vi
detur de iure verius Et sic quotidie practicatur
idem fit qz. p. vnam appellationis causa defer
tur ad regem vel eius officiales. nam Et tunc pe
na ibi imposita vel confirmata applicatur fisco re
gio non aut dno. Inustum enim Et indecens
videtur qz tales pene per regem vel eius officiales
impositæ: applicarentur dno non aut fisco regio:

cum rex ibi habeat iurisdictionem: leges ergo
regni preallegate que simpliciter dicunt q. pene
debeantur dominis temporalibus debent intelligi
quod fuerint impositae ab ipsis dominis temporalibus vel
eorum officialibus: in quibus nihil rex vel eius offi-
ciales fecerunt per viam querelle vel appellatio-
nis. Si autem rex vel eius officiales penam imposue-
runt vel impositam ab inferioribus confirmarunt
vel impositam a lege mansam declararunt: fisco
regis applicantur ut ex precedentibus satis patet.
Itaque non facio vim an pena sit determinata &
imposita a lege an vero sit indeterminata & ar-
bitrio iudicis imponenda. Super quibus omnibus
posteris nostris cogitandum relinquo: quia articulus
novus est & a nemine quem viderim plene examinatus.

§. Septimus:

Ex predictis inferitur q. cum papa habeat po-
testatem supremam in universum orbem: & omnis
creatura sit ei subiecta tanquam canonis conditori & re-
actoris vicario ut patet ex iam dictis in §. 3. & in
c. 3. §. 7. & tenet inno. in c. 1. de consti. & in
c. cum oportet post principium glo. magne deq.
accusa. abb. & alii in d. c. 1. habebit consequenter
potestatem & iurisdictionem super omnes mundi infi-
deles et a nobis remotissimos & innotos: ut vult
hosti. in d. c. q. super his de voto in glo. magna quem
alii sequuntur & glo. in extravaganti Joa. 22. que
incipit & secundum post principium que ad hodie re-
peritur sub titulo ne sede vacante, & probatur ex
eo quod dicitur Joa. 21. pasce oves meas non distin-
guens inter has oves & alias ut habetur in c. solite
de maiestate & obe. Omnia enim fuerunt Christo
subiecta oves & boues & insuper universa pecora
campi. & dabit illi dominus sedem David patris eius:

Regnavit

intra octiduo
verum est: et
vis creatura
s. catholica sine
baptizata.

h. ostendit

Regnavit in domo iacob in eternum: Regni
eris non erit finis. & illud regnum subiecit sibi
omnia fere regna mundi ipsi Christo per seipsum. quod
significatum fuit per lapidem abscissum de monte
absq. manibus. qui statuum percussit & contrivit.
Hic autem lapis est Christus: nam de se ipso loquens
ait: lapidem quem reprobaerunt edificantes:
hic factus est in caput anguli etc. & sicut ille
lapis fuit percussus de monte sine manibus: sic
Christus conceptus de virgine sine seminum comix-
tione. Ita declarat beatus thomas in tractatu de regi-
mine principum li. 3. c. 10. ad finem & c. 14.
in fi. & diffusius prosequitur durandus in suo
tractatu de iurisdictione ecclesia in fi. & Archi. flo.
i. pte histo. ff. 4. c. 56. in prin. & Albericus
in 1. comatos populos. C. de summa trim. Idem refert
prepositus alexan. 15. di. in prin. c. 3. in fi.
Principatus igitur Christi incepit statim in ipsa
sui natiuitate temporalis: cuius argumento sunt:
in eodem die angelorum ministratio & enuntiatio:
nam in lucia. c. 2. scribitur q. angelus ad pasto-
res ait: Annuntio vobis gaudium magnum: quod natus
est vobis salvator mundi. Item magorum adoratio:
unde matthei. c. 2. dicitur: Cum natus esset Jesus
in diebus herodis: ecce magi venerunt ab orien-
te & perorsimam dicentes ubi est qui natus est
rex iudeorum. Vidimus enim stellam eius in oriente
& venimus adorare eum. In quibus actibus satis
est notus eius principatus ac temporis exordium
secundum beatum thomas in preallegato c. 14. hoc est
enim quod prechixerat daniel. in c. 7. Aspicebas
conquid in visione noctis & ecce cum nubibus celi
quasi filius hominis veniebat: & usq. ad anti-
quum dierum pervenit: & in conspectu eius obtu-
runt eum: & dedit ei potestatem & honorem &

S. thomae.

Durandus
albericus

regnum: Omnes populi terris & lingue ipsi
seruient: potestas eius potestas eterna: que non
auferetur & regnum eius quod non corrumpetur.
hec ille. item de hoc ps. 2. Postula a me & dabo tibi
gentes in hereditatem tuam / & possessionem tuam
terminos terre: per que verba designatur regni
Christi dilatatio que facta est per hoc q. principes
terre & populi pro magna parte subpossuerunt
colla sua iugo Christi per fidem ei obediendo: perfec-
tius subiicientur circa finem mundi: & perfectissime
in extremo iudicio: qm̄ oia perfecte erunt subiecta
Christo. Ut dicit apostolus ad hebreos. 2. sm̄ Nicola-
um & iterum ps. 71. dominabitur a mari usq;
ad mare: a flumine usq; ad terminos orbis terrarum.
ubi glo. dicit. vide qm̄ latum sit regnum Christi: qz
a mari usq; ad mare: id est a quolibet fine terre usq;
ad quem habet finem terre defundetur: tan late dilata-
bitur ecclia. Christus enim post passionem suam me-
ruit iudicialiam potestatem sicut omnem creaturam:
quia pro omnibus sufficienter passus est. & prop-
terea omnes creature rationales sunt oues Christi iuxta
creationis & iuxta redemptionis. Verum tñ est q.
pagani & infideles non sunt ex ouibus christi fidei
adhensione: de nullo tñ est diffidendum: qz qui hodie
sunt iudei vel pagani: cras poterunt esse Christia-
ni. omnes enim possunt esse oues Christi ex parte
ecclie per eius charitatem: qz pro omnibus orat
ut conuertantur / & per eoz potestatem: qz om-
nibus datum est velle & liberum arbitrium quo
conuerti possunt: itaq; super omnes hoies mundi
data est potestas Christo: iuxta illud quod ipse re-
demptor de se ipso aserit. Math. 28. data est
mihi omnis potestas in celo & in terra apoc. 1.
primus regum terre. Unde dicitur de Christo
omnes Reges terre adorabunt eum & campi ps. 3.

per oues.

48
per oues intelligimus Christianos per lobes &
pecora campi: infideles ut diximus sup. S. 7.
Quomodo enim solas oues & sic Christianos Christus
petro commississet videatur quantum ad pastu-
ram & curam animarum. c. in scripturis 2. q. 1. infide-
les tñ tanq; bestie fuerunt subiecti petro & eius succe-
soribus quoad animam & potestatem: Unde de ecclia
intelligatur illud quod habraam dixit uxori sus
sarræ conquerenti de illa maledicta ancilla agar
que eam contemnebat. ecce inquit ancilla tua
in manu tua. Vtere ea. genesis. 16. Per sarræ
enim seta & catholica ecclia significatur: per agar
ancillam infidelitas presertim agarenorū: qui ab
ea traxerunt originem. c. qm̄. c. si eccliam 23. q. 4.
habet ergo papa potestatem super illos: ita concludit
oldra. consi. 72. incipiente an contra sarrærenos
in fi. & sequitur albericus in rñ. C. de paganiis
2. co. habebat etiam ecclia vel papa eius prelati iuris-
dictionem & potestatem in istis insularibus anteq;
ad fidem conuertentur qz totus mundus est
datus petro & successoribus pro nauicula vel diocesi
ut sup. diximus. Unde poterit papa punire gentilem
qui non habet nisi legem nature si contra nature
precepta fecerit sicut dominus puniuit sodomitas
qui contra legem nature peccauerunt genes. 19. et facit
c. dicit de excessibus prelatoz & que tñ notantur
& in c. deus omnipotens. 2. q. 1. Omnis enim dei
vel Christi actio nra est instructio. Ut d. c. deus omnipotens.
de consecra. di. 1. c. solemnitates & c. significasti.
de electi. Dei quidem iudicia sunt nobis exemplaria
ut ibi dicitur facit ergo papa quod deus antea
fecit cum sit eius Vicarius ut sup. dictum est. ita
notz vult innoc. in d. c. q. super his de voto.

in Verbo vniq[ue] statim post principium . quem sequit[ur]
hosti Jo. an. Antonius Cardinalis Salii. Et bonus
textus in d. c. deus omnipotens In d. c. dicit. idem
tenet Augustinus de anachona in libro de potes
tate eccl[esi]e q. 23. ar. 4. quisecus dicit si peccarent
contra legem diuinam veteris Inui testamen
ti vel contra posituam v[er]bi per eum q. pulchre loqui
tur. Idem dicit innocen. quem alij sequun
tur si infideles colant idola quia illud videtur con
tra legem naturalem: naturale quippe est colere
Innum deum creatorem non creaturam. Item dicit
Innocentius cum quo alij transeunt de iudeis quos
papa iudicare potest Et punire si contra legem
fuerint Vt in moralibus. hac ratione moti Grego
rius Et Innocen. mandarunt comburi librum iude
orum qui dicebatur talmud. in quo multe contineban
tur hereses contra legem Veteris testamenti Et contra
fidem nr[ost]am / Et punire eos qui tales hereses sequeren
tur vel doceret De illo libro fit mentio in speculo histori
ali li. 26. c. 28 Et sequentibus. Ex predictis sequi
tur q. si infideles Vel iudeus peccat contra legem
naturae Vel contra legem eor[um] in moralibus: Christianus
potest facere contra eum denuntiationem euangelicam
apud papam Et eius iudices iuxta formam. c. si pecca
uerit. 2. q. 1. Et in c. precipue. ii. q. 3. Et in c. nouit
de iudi. Et in c. quemadmodum de iure iuran do /
Infideles enim dicuntur proximi nr[ost]i: quos debe
mus diligere Et lucrifacere quantum possumus ratio
ne humanitatis: cum sint nr[ost]e naturae participes:
Vn[de] q. appellatione proximo[rum] Veniunt iudei sarra
ceni Et alii infideles: Vt est tex cum glo. de pen. di. 1.
c. proximus merito ergo locus erit denuntiationi eu
gelice contra illos cum ad eor[um] fauorem non Verum

comodum

no.

comodum cedat. Ista est noua Et singlis decisio
abb. siculi in pre. allegato c. nouit de iudicis co. 1.
quem refert Et sequitur ibi felinus in prin. ego etiam
sequor in c. omnis v[er]usq[ue] sexus de peni. Et remi.
in parte fidelis in fi. Quis andreas siculis in d. c. nouit
contrarium asserat. Predicta t[ame]n sunt sane in
telligenda q[ui]a crimina ab infidelibus comissa sunt
eclesiastica: q[ui]a in istis papa exercat iuris ditionem
super infideles sicut contra fideles vnde si iudei vel
alii infideles delinquerent in matrimonio Vel contra
matrimonium: papa Vel eccl[esi]a potuisset in eos aduere
tere v[er]o d. c. nouit de iudicis. in criminibus vero
non ecclesiasticis imperator exercabit iuris ditionem
qui saltem quoad exercitum eam habet super Uni
uersum orbem Et est dominus mundi. l. de precatio
ffad legem. Ro. de iactu. l. bene a Tenone. C. de q[ui]sere
prescri. note in c. que in eccl[esi]a de consti. Inmixtis
vero locus erit preuentioni per eaque no[n] tantum
in c. cum sit generale de foro compe. Vnde in pecc
to contra naturam: vterq[ue] potest esse iudex: quia
hoc pot[est] principaliter concernit dei ^{reue}rentiam
qui est conditor vniuersalis creature. nam ob hanc causa
eccl[esi]a impedit se de crimine Usuraz contra laicos
etiam infideles v[er]o c. post miserabilem Et c. si de usuris
sm abb. in c. si sup his de v[er]o: Cui addo glo. no[n]ualem
in c. sepe 23. q. 1. que vult q. si iudei delinquant in
oprobrium Christiane religionis: possunt ab eccl[esi]a puni
ri pena temporalis. ad idem bonus textus in c. constabit
17. q. 4. Et ibi glo. in f. cedibus de quo pulchre per
anchoranum in repe. r[ati]o. ea que sunt de regulis
iuris. li. 6. co. p. ~~quos~~ sexto quero Et consi. 12.
incipiente iudex spiritalis. Sed quis eccl[esi]a vel papa
ista facere possit contra infideles: aliqui t[ame]n ea non
facit: q[ui]a fatiendi facultatem non habet: vel pro
pericula vel scandala que inde possunt peruenire

ar. c. 1. de tempo. or. & in c. labores de cle. ex.
m. Potestas in faciendo indubitanter est apud eam
s. innoc. & alios in d. c. quod super his devoto.
Vbi per Cardinalem. in 7. q. licet autem Papa patia
tur infideles regere & gubernare ac possidere terras
eo qd ipsos expugnare non potest: non propterea dicitur
tur iusti possessores & domini: imo potius tyranni & rebelles
& committunt crimem lese maiestatis vt. l. 1. & 2. C.
ad legem iuliam maiestatem. s. m. bal. in l. secerni
mus statim post principium. C. de sacrosanctis ecclie.
psi. sed nunquid populus loquens de imperatore &
regibus: maxime qm. processit merito & iustifica
tio ex parte Romani Pontificis vel eius vicem habentis
vt diximus sup. c. 2. s. 1. in fi. & c. 5. s. 2. Do
minium enim tyranicum prescribi non potest: vt. l. 1.
eum qui. C. de decurionibus s. 10. nam qui habet
minus legitimum ingressum dignitatis vel officij
nunq. prescribit. l. si quis decurio eo. ff. vnde
intra si nunq. prescribunt beneficium. 12. q. 2.
c. alienationes ita dicit bal. in preall. l. decerni
mus co. 1. ps. quero nunquid. isti ergo infideles
tanq. tyranni nullo tempore prescribere possunt:
vt sentiunt hosti. & alii in d. c. quod super his
devoto & alia. consilio. 72. incipiente an
contra sorraenos: cuius vba eo tacito ad litteram
retrulit Albericus in r. c. de paganis. istud vide
tur tenendum quicquid dixerit dominus cardinalis
in preall. c. quod super his cuius paulo ante memi
nimus l.

§. 7.

Ex quibus omnibus patet clarissime qd potestas
iurisdictionis spualis & temporalis a summo maximoq.
deo originem traxit a quo deriuata est in populum
iudices reges & sacerdotes: deinde translata est

totaliter

totaliter in Christum qui totius mundi solus mo
narchiam obtinuit: ipse vero eam transfudit in
solum petrum eius vicarium & successores Roma
nos pontifices: qui omnes loco vnius habentur &
Aquis concessa est aliis & permissa: spiritus
quidem concessa est prelati ecclesiasticis tempo
ralis vero imperatoribus regibus aliis qd dominis
temporalibus infidelibus autem permissa est ex
quodam ecclie permissione facta & precaria per
quam eis permissus est iuris dictionis vsus ex ius
ta & inevitabili causa quia ecclia per se vsus iuris
tros eam exercere non potuit: Siquidem exercen
di facultatem habuisset indubitanter posset: quia
datus est sibi vniuersalis mundus pro nauicula vel
diocessi: vnde in qualibet mundi parte papa se
dere ac iudicare potest etiam inter infideles ad uoca
do si opus fuerit ad se cas apud alios ceptus vt. c. ad nrm
de appella. vel prohibendo & vetando infidelibus ne amplius iuris
dictione vtantur: qd iudicium soluitur vel ante eo qui iu
dicare potuit fuit. vt. l. iudicium soluitur. ff.
de iudicis. c. super questionum de off. clele. vnde
de si epus ad se aduocat aliquod negotium attenta
tum coram vicario suo: non valet postmodum
quicquid facit vicarius in illa causa. Potest enim epus
& quilibet alius superior interdiceret vicario suo ne
de aliquo negotio suo se intromittat: & si post inhi
bitionem aliquid faciat non valet: vt notat innoc.
in. c. Romana de appella. h. 6. quem alii referunt
& sequitur & ab. s. xalus & joanes de imola in d. c.
vt nostrum in prin. & in. c. dilecti. co. ff. co. 1.
Nec est mirandum de hoc: nam sup. est epus &
quilibet superior ex libito suum vicarium ex toto
remouere: vt dicit glo. not. in de. & etsi prin

absimul

falsus

falsus

apalis de rescriptis in Ver
procura. in verbo. Inde. si. de
de off. vica. abb. so. de mola innoc. Et alit in. c. sua
Et Iphiz. in. d. c. ut
nostrum bal. in. l. solent S. sicut ff. de offi. pro
consulis Et le. gesta tamen ante talem renunti
ationem: remanebunt valida s^m bal. ubi sup:
quem refert Et sequitur iacobus de scto Georgio
in tractatu feudoz in parte vicarius in prin^o. Potest
autem quilibet vicarium suum ex toto remouere:
sicut sit vicarius forauens datus in aliqua parte dio
cessis qui non habet iurisdictionem ordinariam ideo
ab eo appellatur ab ep^o ut voluit glossa prealle: si
ne sit vicarius generalis epⁱ qui habet ordinaria
ut d. c. sua de off. vi. Et c. perlectis 25. dis. Et
glv. in. d. de cle. Et si principalis Et facit idem
tribunal cum ep^o vel alio superiore eum consituen
te ideo ad h^um^o talis non appellatur ad constituentem
ut. c. non putamus de consue. li. 6. Et in. c. Romana.
in prin. de appe. eo. li. eadem dicendum de vica
riis vel prebendis generalibus d^{no}z temporalium
nam si contingat appellari ab eis: non ad dominum
sed ad domini superiorem appellabitur cum domini
Et vicarij seu prebendis sui generalis idem sit consis
torium. Ita notante voluit Joa. fabri. in statu. de
atitano tutore in fi. principii Et de vulgari Et
pupillari substi. in prin. Quod est bene not^m pro
intellectu Et limitatione legis regni que permittit
appellationem a prebende ad dominum: ut intelliga
tur de prebende particulari alicuius loci non de gene
rali totius domini. Siqui dem dominus Et superior
in totum reuocare potest vel remouere: multo fortius
ex parte respectu alicuius cause particularis. l. que
de h^uta ff. de rei ven. c. pasturalis. S. item cum totum

de off. dele

91
de off. delega. Si ergo papa vel rex cepit cog
noscere de causa coram inferiore iudice pendente:
videtur reuocare iurisdictionem de manibus infe
rioris quoad illam causam s^m innoc. quem alii
sequuntur in. c. cum. m. de consti. idem dicimus
de aliis inferioribus cognoscentibus de causis coram
suis vicariis pendenti bus nam videtur eoz iuris
dictionem reuocare quoad illam causam tantum:
non quoad alias s^m dominicum in. c. si. de off. vica.
li. 6. licet aliter dixerit archidiaconus in. c. mul
tum stupes. 3. q. 6. Quinimo quomodocumqz causa
sit introducta coram principe: non potest inferior
etiam de consensu partium se introuidere: ut
colligitur ex. c. bene et scto. p. nec nocet ab inos
vram recepissemus postulationem disudicandam de
postula. prela. firmat Jo. de mola in. c. licet de
off. delegati. quem refert Et sequitur preposi. Alexa
in. d. c. ut n^um. Et ha ergo que ex precaria per
missione permittit infideles iurisdictionem habere
per quam possessionem nec dominium nec possessio
transfertur videtur: ut. l. q. in eo. ff. de acqui.
poss. sed sola que dam detentatio ad nutum vel
voluntatem eccl^e duratura. ut. l. i. ff. de precario
Et. c. si. eo. ff. poterit q^o. voluerit illam in toto
vel in parte illis auferre. Quamuis enim superior
regulariter non possit inhi bere inferiori ne sua
iurisdictione statua: qz ordo confunditur si sua iuris
ditio vni cuiqz non seruetur ut. c. de persona ii. q. i.
Et ubi Archi. Et alii: fallit t^o quicunqz causa esset
deuoluta Et ad superiorem per viam appellationis vel
nullitatis vel restitutionis in integrum ut. l. si causa
cognita. C. de transa. ff. l. q. C. de acoua. cum simi
libus. Item fallit cum ille cui fit inhi bitio habet iu
risdictionem comissam vel permissam ad nutum supe
rioris Et contingit in vicario episcopi ut patet ex

predictis ad hoc .i. iudicium soluitur ff. de iudi-
cis sup. allega. tenet bal. in l. 1. ad finem ps. item
nota q. sicut princeps. ff. de conste. principum
Et in l. 1. q. 13. ff. de off. consulis Et in l. 1. q. 47.
ff. de rerum diuisione Et in l. eleganter §. si quis
post ad finem. ff. de conditione indebiti Et in l. 1. C.
quomodo Et quando iuris et m. c. i. §. ad hec
de pace iura. fr. co. 4. Et sequitur Iacobus de
scto Georgio in tractatu feudoz in parte Vicarius
i. co. dicemus inf. c. 3. §. 14. fr. co. Cum aut
infideles habent vel habere debeant jurisdictione
ex concessione vel permissione ecclie: vt sup. dictum
est Et probatur in extrauagante vniam sciam quz
reperitur inter extrauagantes comunes sub th. de
maro. Et obe. §. in hac eiusq. potestate ibi sed ad
nutum Et patientiam sacerdotis poterit ecclia vel is
cui ecclia donauit vel concessit illam ad libitum
infidelibus in parte vel in totum tollere. hec videtur
mens hosti. in prealt. c. quod sup. his de voto: Cum
dicit q. tunc erunt infideles iuris diuini capaces
qn. dominium ecclie recognoscant: nam tales sunt
ab ecclia tollerandi: q. nec ad fidem sunt cogendi.
Sic intelligit opinionem innocenti ibi cum voluit
q. sunt iurisdictionis capaces i. dum modo ecclie domi-
nium recognoscant. Sic etiam intelligitur quod
scribitur i. petri. 2. Seruite obedite in timore do-
minis non solum bonis Et modestis sed etiam discolis
habetur in c. solite de maro. Et obe. in prin. Et
pondera q. b. Petrus de ethnicis principibus
loquebatur cum ea tempestate non dum essent prin-
cipes vlli Christiani. obedire iubet dominis etiam discolis
Et tollerare iubet in suos magistratus: ne ordo civi-
tatis perturbetur. Principes enim Et prelati hono-
rantur etiam sicut mali in quantum gerunt personam
dei Et comunitatis cui perstruntur Et in q. tum a deo
habent

Falsum

Falsum
hereticum

92
a deo habent potestatem Et ministri dei sunt
sm apos. Ro 12. Et per b. th. ibi §. 22.
q. 62. ar. 3. in corpore Et q. 103. ar. 2. Et qualli.
§. ar. 7. Aducit per hoc illud puer. p. 26. sicut qui
mittit lapides in aceruum mercurij ita qui tribu-
it insipienti honorem. gentiles enim rationem cal-
culandi attribuebant Mercurio. Aceruus mercurij
dicitur cumulus rationum in quo mercator quicq.
mittit vnum lapidam loco centum marcharum:
ita etiam honoratur insipiens Vel malus qui
ponitur loco dei Et totius comunitatis. Unde Et
in persecutione humanoꝝ Athila interrogatus
a religioso cuiusdam ciuitatis ep̄o quis esset cum
respondisset: ego sum athila flagellum dei. Vene-
ratus in eo scribitur diuinam maiestatem ep̄us. bene
inquit Venerit minister dei. Et illud benedictus
qui venit in nomine domini ingeminans: resera-
tis ecclie foribus / persecutorem admissit: per qu-
em Et asecutus est martirij palmam. flagellum
enim domini excludere non audebat: sciens q.
dilectus filius flagellatur: Et nec ipsius flagelli esse
nisi a dno potestatem. Si itaq. a deo Venerabilis
est bonis potestas etiam in plaga electoz: quis eam
non veneretur que a domino instituta est ad vindic-
tam malefactorz / laudem vero bonoz: Et legibus
deuotione promptissima famulatur? proculdubio mag-
num quid diuine virtutis declaratur inesse principibus:
cum homines nutibus eoz colla submittere: Et securi
plexura ferendas prebent ceruices: Et impulsu diuino
quisq. amet: quibus ipse timeri est. quod fieri
posse non arbitror nisi nutu faciente diuino. Omnis
enim potestas a domino deo est: Et cum illo fuit
semper Et est ante eum: Quod igitur princeps potest:
ita deo est vt potestas a diuino non ~~procedat~~ recedat.

sed ea vtitur per suppositam manum in omnibus doctrinam faciens clementie aut suscipit sue: qui ergo resistit potestati: dei ordinationi resistit per quem est auctoritas conferendi eam: Et cum vult auferendi vel minuendi eam. nec enim potentis est: cum vult seuire in subditos: sed diuine dispensationis pro beneplacito suo punire vel exercere subiectis ita declarat nohilitex Polichratus li. 4. in prin.

pulcherrans

Et sam ista intelligenda sunt Chri verba: principes gentium dominantur eis: Et qui potestatem habent exercent inter eos. non sic erit inter vos quasi licet post aduentum meum eorum potestas fuit cognita Et in me translata ego vero reges Et principes constituam qui potestatem inter vos exercent. Non eo modo quo principes gentium inter ipsos gentiles facere consueuerant per tramidem inter vos autem principatus administratio erit non imperium Et regnum non beneficium erit non humanis ita videtur sentire Erasmus in libro de instit.

absurde glisus
extorquendo sensus.

trone prima pichriani cons. 24. in fine tenemeli Si quidem boni sunt prelati: dupliciter honorantur Et ratione persone Et ratione dignitatis hoc est quod apstus admonet. 2. thimot. 5. cum dicit. qui bene pressunt presbiteri duplici honore digni habentur ut per beatum tho. vbi supra de quo per fratrem astensem li. 2. tit. 13. pe. co. ita potest intelligi auctoritas petri de qua supra: quam aliqui intelligunt de subditis Christianis qui sunt sub iurisdictione Et potestate alicuius infidelis Et videte de mente apostoli. 1. ad thimo. c. 6. vbi ait. quicumque sunt sub iugo serui: dominos suos omni honore dignos arbitrentur: ne nomen domini Et doctrina blasphemetur: Et loqui tunc de dominis infidelibus subditos fideles habentibus. Si enim domini infideles seruas suos fideles intuitu fidei rebelles sentirent.

Chri

no.

presupponit
quod verum

no potes dno
doctr soluer
aut responder
ad illas aucto
nisi adducendo
magna absurdi
tate.

Christi nomen damnarent Et fidem nrā blasphemarent. Ita declarat vbi scribit tho. Que quidem auctoritates videntur presupponere quod infideles habent potestatem Et iurisdictionem super subditos suos etiam infideles. Vel quia de fidelibus facti sunt fideles / vel quod fideles existentes sibi subduntur. Et cum sit tunc dicuntur potestatem Et iurisdictionem habere ex permissione ecclie quod eam in superiorem Et dominā recognoscunt. Et sam ista saluari possunt auctoritates Et fundamenta que adducit innocen.

Vel intelligantur de infidelibus qui ante Christi aduentum iurisdictionem obtinebant Et exan iurisdictionis capaces ut ex predictis patet / non aut de illis qui post Christi natiuitatem illam tenere pretendunt. Nam cum eorum potestas Et iurisdictione finita fuerit per Christi natiuitatem: ex sola ecclie permissione illam tenet ut sepe dictum est Et per mattho.

falsus et im
quod imo hoc
relinquit.

hoshensis opinio
heretia

in d. c. q. super his de reb. dicens quod sam rei veritatem in aduentu Christi omnis iurisdictione Et potestas subtrahere fuerunt ab infidelibus Et translate ex causa iusta ad fideles eo quod deus transfert de gente in gentem regna propter iniustitias ut habetur in c. translato sacerdote de const. iuxta illud math. 21. auferetur a vobis regnum dei Et dabitur genti faciente fructus eius: transumptum in c. sideribus 23. q. 7. dixi late ac diffuse in tractatu regni Navarre parte 5. d. 4. l. Ex iam dictis patet quod dominium prelationis vel iurisdictionis quod infideles pretendunt habere maxime super fideles potestati eis iuste auferri per sniam vel ordinatione ecclie auctoritatem dei habentes. quod infideles merito sue infidelitatis merentur potestatem amittere super infideles qui transferuntur in filios dei. Et notat voluit

scilicet tho. 22. q. 10. ar. 10. Astensis in suma
p. 2. ff. 56. Quia ex quo sunt infideles: non
possunt eam proprio iure tenere sed tñ ex ecclie
permissione. Ex hoc tñ q. sunt infideles: resul-
tat iuxta causa privandi eos illa detentatione quia
ecclia permittente tenent etiam si subditi non essent
fideles sed infideles ut ex supra dictis satis patet.

fidelitas quidem subditorum quibus illi sit meritoria:
non tñ videtur causa sufficiens tollendi dño vel su-
periori jus suum qui ex subditorum conversione nullo
deliquit unde sine culpa sua privaretur suo dominio
et per indirectum ne illum perderet posset ad fidem
novam invitus converti quod esse non debet. It. c. de
iudeis 45. di. ne quod dñi via prohibetur altera
permittatur. c. tunc de procuratoribus. c. vno de clericis
coniugatis l. 6. hoc est quod volunt doctores theologici

Presertim durandus et tho. de argen. 2. li. sm. ar. 2.
di. 44. infideles enim merentur amittere libertatem

et potestatem græ non aut potestatem na-
ture. ideo ordo naturalis regiminis qui est de
lege nature ab eis non subtrahitur si Christianos no
sequuntur nec aliquid turbulentum contra Christianam
fidem attentare presumunt et cum Christianis velint
pacifice conversari. Non enim debent ab eis auferri
illa que sine peccato possidere possunt. Ut sen-
tit glo. nobilis in c. dispar. 23. q. 3. quam sequitur

Augus. de anchora in li. de potestate ecclie. q. 23.
ar. 3. inf. Sed in q. 24. ar. 6. in solu. i. arg. in
distincte dicit planum esse q. omnes infideles merito
infidelitatis eorum merentur potestatem amittere sup.
illos qui in filios dei adoptantur. Unde Papa omnes
infideles tali potestate merito potest eos privare licet
quod in primitiva ecclia hoc fuerit permissum pro
scandalum vitandum et pro multiplicationem

no.

Thomas de
ar. gen.

augustinus de an-
chora.

ipoz

ipsoz infidelium sm cum et sic incidit in his que
prius diximus q. videtur de iure Verius.

54

S. Nonus

Hec maxime procedunt qñ. domini infideles nite-
rentur subditos suos forsam fideles: infidele corrum-
pere: vel ad eorum ritus et ceremonias deducere:
vel iniurias contumeliasq. creatori inferre: nam
tunc dño facto privantur vel saltem privari possunt
prelacione vel iuris ditione quam in subditos habere
permittantur sm. moc. in d. c. q. sup. his de voto fi.
Eo. p. mo simile tractent Christianos. idem sequitur
ubi hosti et Arabum. q. 3. et Car. q. ii. Anchari in
regla petri de re. iur. h. 6. c. 31. Is. item et
predicta. Archi. flo. 3. p. ff. 2. c. 2. c. 4. p. fa-
temur h. idem tenent theologici presertim durandus
et tho. de argen. 2. li. sm. ar. 2. di. 44. idem Augus.
de Ancho. in li. de potestate ecclie. q. 23. ar. 3. in fi. di-
cens q. ecclia persequitur infideles impugnantes
Christianos vel iura dñi tyrannica occupantes
et multa turbulenta contra Christianos attentantes.
In talibus enim casibus papa iuste potest ab eis dñi
et iuris ditiones auferre: et hinc bellum eis indicare.
quod videtur satis equum et rationale sm. eos. Nam
si dominus inferior nullo modo separe a dño superiore
subditum suum meretur amittere jus quod habet in
illud ut dictum est sup. c. 3. S. 4. Deus autem est
dominus omnium ergo qui nullo modo separe a dño
a dominio dei ut faciunt infideles qui fidelem vel
Christianum inquietant merito jus quod in eo obti-
nent amittere debent. ad quod exequendum iuste
poterit papa per se vel per alios bellum movere
contra tales dominos infideles ne Christi fidem blasphemis

malisq; suassionibus vel persecutionibus manifestis
maculent lacerent seu dividant. Ut diximus sup.
c. 3. §. 4. qñ. de reor. dominio agebamus. Preterea
infideles qui male tractant Christianos eosq; ad infide-
litatem deducunt: abutuntur potestate vel iuris ditione
sibi ab ecclia concessa & Verius permessa & consequen-
ter privilegium vel potestatem merentur amittere
c. ut privilegia §. c. tuaz de privilegiis. c. privilegium
ii. q. 3. sicut dicimus in simili q; licet dño permissum
moderata ferri castigatio ut. l. 1. C. de emp. seruis.
Si tñ contra eum sit nimis seuerus & atrox ppe
nimiam seueritatem potest seuius habere recursu
ad superiorem qui providebit seruo ut insti. de his
qui sunt sui vel alieni iuris in fi. & ibi not. so.
fabri qui plura allegat que videri possunt. Expedi-
enim respublie ne quis re sua male utatur ut
ibi dicitur. Si vero est tanta domini seuitia que
modum excedit iudex ex suo off. provideze potest
ff. de offi. presidis l. illicitas §. 2. §. neg. &
dñum serui somno auferre ut sentit so. fabri vbi
sup. & bar. in. l. 1. in fine. ff. de iure psonaz Goh.
in. l. si dominus §. dnoz in prin. & in ps. item
non puniri & ps. item nota q; coherio eo tñ
cogitur ergo dñis vendere seruum quem seuerè
tractat. l. 2. §. dnoz ff. de his qui sunt sui vel alie.
in. & insti. co. §. sed maior per que iuxta dicit
bal. q; dñus seuerus cogitur per iudicem suam domi-
nationem alteri vendere ad quod facit. l. gazo.
§. imperator. ff. de adm. legatis. & in. c. literas
in fi. de resti. spoliatoz: videte textus in. c. 1. §.
quicunq; de pace tenen. & eius viola. refert & seqte
Paris de puto in tractatu syndicali fo. 57. c. 9.
at in parte iuris dñio. c. 2. §. item cogere potest
tene menti. Ex quibus inferitur Unum memoratu

dignissimu

55
dignissimum q; si dominus temporalis subditum
suum male tractet & indebite: Rex noster ad
petitionem partis vel ex suo officio poterit super
hoc procedere & subditum si opus fuerit a iuris
ditione a administratione & ^{subiect} possessione domini pror-
sus eximere. Ita sentiunt doctores preallegati &
firmat bal. in. c. 1. §. pu. latrones de pace ten.
& eius viola. & sequitur decisio d'alphinatus
62. Incipit si quis baro de quo per speculum 3. par.
ff. de denuntiatione co. 3. §. privata vero. Bene-
facit tex. & quod ibi not. Archidiaconus. & ibi
in. c. grandis. de supe. negh. prela. h. 6. & in. c.
ad apostolicam de re iudi. co. h. & in. c. venerabi-
lem de electo. sm. foa. fabri vbi sup. Preterea
pater cui a lege conceditur. filioz castigatio ut
l. vna. C. de emenda. propinquoz & ibi glv. adeo
q; potest facere marcerari filium inobedientem
sñm arbitrium & voluntatem suam ut l. si filius
C. de patria potestate. §. l. 1. §. solent. ff. de offi.
prefecti vrbis. Si tñ pater contra debitam pietatem
filium percutit vel flagellat: & sic abutitur po-
testate sibi concessa vel permessa: auferetur ab eo
administratio personę filii. ff. cum glv. ff. si quis
a parente sue. ma. Maxime si illa castigatio exces-
siua fuerit ut filium ad infidelitatem deduceret vel
circa castigationem hoc procurat vel ceget filia
ad specandum in corpus suum ut l. leones. C. de
episcopali audientia §. l. 1. ff. C. de spectaculis l.
ii. Vbi pater vel dominus peccandi necessitatem
filiabus vel ancillis imponens amittit dominium
vel potestatem eoz. Est quidem aliquñ. tanta pa-
rentum contra filios nequitia q; necdum precibus
& minis filios ad peccandum inducere conantur:
Verum non valentes aliter filios ad illicita inclina-
re eos cruciant & nonunq; occidunt. Ut de leo

noctis 19. gotthoꝝ Regi illius temporis anathia
comemorant qui eum arriana heresi infectus
fuisse hermogildum filium primogenitum illi
heresi non assentiente propria manu consecra
uit. Nam arriana occasione q̄ hermegildus acce
perat uxorem filiam gildeberti Regis francorū
contra eum exercitum congregavit & apud his
palm eum obsedit & cepit carceribus q̄ trussit.
Cui suavit ut catholicam fidem desereret quod
si faceret: Regna illi tanq̄ primo genito dimitteret.
Sed hermegildus terregnum regnum despiciens for
tiq̄ desiderio celeste querens, cepit in cistis lacere
Vinculatus & omnipotenti deo ad se confirmandum
preces effundere tantoq̄ sublimius gloriam tran
seuntis mundi despiciere quanto & reliquias q̄ ag
nouerat nil fuisse quod poterat auferri superue
nienti autem festiuitatis paschalis die intem
pesti noctis silentio ad eum perfidus pater Arria
num ep̄m missit ut de eius manu sacri lege con
secrationis communionem perciperet atq̄ per hoc
ad patris gr̄am redire meretur. Sed Vir deo
deditus Arriano ep̄o Veniente exprobauiit & ut
debat eiusq̄ ase perfidiam dignis increpationi
bus repulit. Quia & si exterius racebat ligatus:
apud se t̄m in magno mentis culmine stabat securus:
ad se itaq̄ reuerso ep̄o arriano pater infremuit
statimq̄ suos auxiliatores missit qui constantissi
mum confessorem dei illic Vbi racebat occiderunt
ut testatur gregorius papa m. c. fi. 17. q. 1. &
latius narant illius temporis chronice. O turpis
simum facinus & patris impietas nequanda im
proba ac temeraria crudelitas que propriam (ut ita
dixerim) vitisti & libens libisti sanguinem
inocentem. Infidelis enim pater & hereticus fi
delem & catholicum impie occidit filium cum

postus

56
potius debuisset fieri contrarium. Nam si filius
scit patrem in heresim lapsam & non solum sibi
ipsi sed etiam aliis praua doctrina nocere: potest
& debet illum accusare vel apud iudicem patris
delictum pandere & nōtē decidit alexander de
hales. 73. partē sumē dum tractat de quarto pre
cepto. c. deinde queritur. S. postea queritur. Refert
& sequitur henricus herp. in suo preceptorio in
quarto precepto sermone. S. pe. c. 55. ^{sexu} consequen
ter quod est menti tenendum. Ad cuius confir
mationem facit illud quod tradit iulius 3. de off.
inquirens si pater conetur perdere patriam si lebit
ne filius? Respondit q̄ primo patrem obsecrabit
ne hoc faciat. Deinde si nihil proficiat accuset.
& ad extremum si ad perniciem patris res ex
pectat: salutem patris saluti patris anteponat.
idem vult bar. m. l. post h. S. filius ff. de capti.
est bonus tex. deuterono. 13. ut habetur in c.
legi. 23. q. 1. vbi dicitur Si pater tuus &
amicus tuus & uxor que in sinu tuo dormit de
prauare Voluerit Veritatem: sit manus tua sup
eos & effundes sanguinem ip̄orū. Ad idem iohannes
Cris. sup math. home. 17. transumptiue in c. occi
dit ea. cā. S. q. occidit (inquit) fines hominum &
reputatum est illi ad iustitiam Abrahā et non
solum homicida sed etiam parricida (quod certe
grauius est) effectus deo magis placuit. & hoc ideo
quia hereticos occiderunt. Unde ciprianus si audieris
(inquit) in vna ex ciuitatibus quas dominus deus
Iesus dabit tibi inhabitare illic dicentes carnis &
seruiamus diis alienis quos deos non nouisti: inter
ficiens necabis omnes qui sunt in ciuitate in cede
gladii. et ff. que habentur de vteron. 13. transumptiue
in c. si audieris. 23. q. 1. Ex quibus uerbis a liqui

audent dicere q. si Christianus videt alium Chris-
tianum idolatram aut suadentem: propria
auctoritate poterit illum impune occidere ut vult
q. m. d. c. si audieris per textum m. c. quando
23. q. 4. Et bene facit illud quod habetur leu.
24. vbi dicitur si quis dederit de semine suo
idolo molochi: morte morietur Et populus terre
lapidabit eum Et q. quod si neglexerit populus
terre Et quasi parumpendens imperium meum di-
miserit hominem qui dederit de semine suo moloch.
nec voluerit eum occidere: ponam furorem meum super
hominem illum Et cogitationem eius sicut lamam
Et omnes qui consenserint ei Ut fornicentur cum
moloch. hec ibi. Ecce quomodo idolatra vel hereticus
iubetur occidi. De quo tñ dicitur Ut per archi-
Et alios m. c. presidentes de hereticis h. 6. latius
per episcopum ouertensem in suo tractatu hereseos. q.
24. Et per decanum segouitensem in suo. q. 20. non
est enim crudelitas sed pietas crimina pro deo pu-
nire ut traditur in l. si quis in hoc genus. C. de
epis Et dicit de hoc scribit beatus Augustinus di-
cens: non vos iudicatis esse maleuolos qm crimē
alterius iudicatis. Magis quippe nocentes nō
estis iudicando crimem qm si fratres vros quos iu-
dicando corrigere potestis faciendo perire permitti-
tis. Si enim frater tuus vulnus habeat in corpore:
quod vult occultari: cum timet securi: nonne
crudeliter a te siletur: ac misericorditer iudicatur
q. ergo patibz debes manifestare crimem ne deterius
crescat in corde. hec ille. Et habentur m. c. 25. q. 4. 5.
Unde si ppe patris defensionem patrem filius occidit
vel e contra: excusatur Ut. l. minime ff. de rehg. Et imp.
finie. tenet q. 8. Et sequitur ibi abb. m. c. puenit in prin.
de munita ecclie idem tenet host. in suma eo. ff. 5. a quibus

Et. materie

57
Et. materie. Ex his dicebat nō. bar. in d. l. mi-
nime per illum tex. quod ex hominis qui potest
impune offendi vel occidi: a filio vel a pre po-
terit occidi. ad hoc quod nōt bar. in l. ammissio-
ne ff. de capi. dimi. Et sequitur abb. in d. c. per-
uenit. Unde si hoc licitum est pro republica tem-
porali: multo fortius pro ipso deo. Cum longe gra-
uius sit eternam qm temporalem sedere maiestate
Et. c. Vergentis de hereticis. 7. q. 4. c. sicut qui
edidit 23. q. 5. c. si apud. Et qui in religionem
diuinam committit: in omnium fertur iniuriam Et
publicum crimem committit. l. manicheos. C. de here-
Et. d. l. si quis in hoc genus. C. de epi. Et ele. Unde
sm aliquos potest populus insurgere contra sacrilegū:
Et ipsum occidere ut colligitur ex his que habentur
2. macha. c. 4. prope finem vbi contra israhelicum sa-
crilegum populus israhel insurrexit: Et ipsum secus
erarium interfecerunt. Sicut ergo filius pro patris
patrem volentem prode patrem vel regem premiū
meretur ut traditur in l. quisquis. C. ad legem iuba-
ria. ita qui patrem hereticum manifestat. Nam ha-
bet pro premio bona paterna qm pater condemne-
tur. Ita dicitur hodie extrauagans Imperatoris fe-
derici que incipit Comissi. 7. 5. ceterum 8. nec qui-
dam. Et refert chanchinus in tractatu hereseos. q.
25. vbi tractat de consecratione bonoz. Quod puto fore
constitutum Et filii inuitarentur ad detegenda
delicta paterna. qz expedit reipue. Ut delicta puni-
antur. l. ita vulheratus. ff. de leg. acqui. c. ut fame
de sen. exco. Propterea aliquando emanant edicta q. qui
malefactorem ostenderit vel reuelauerit: habeat cer-
tam pecunie quantitatem ut lucri causa inducatur ad
manifestandum potius qm ad celandum argu. l. 4. in fi.

f. de condi. ob turpem causam. Vbi licitum est alicui
aliquid recipere ad no pro indicandum seruum fu
gitiuor. Ita dicit hosti. in c. dudum. 2. de ellec. que
refert et sequitur abb. ibi 6. co. ps. quinimo dicit
hosti. quod est valde nonndum et menti tenendum in
practica sm abb. cuius meminit fe. in c. cum dilecti
de accusa. co. ff. 7. ps. utrum aut non reperiens.
Ad cuius confirmationem facit textus et quod ibi
not quillermq bar. bal. ange. fulgo. et alij de qui
bus per sasonem ibi in l. 2. in prin. ff. de iusti. et iu.
qui omnes dicunt q potas civitatis potest facere pro
clamatione q quicumq cepit talem banitum: habeat
tantum de comuni vel bursa fiscali. De quo etiam per
bar. pla. et alios in l. cum nauarcor. c. de nauicula
riis ff. ii. Eadem ratione potest comminari pena no
ostendenti vel reuelanti malefactorum ut quotidi die fieri
videmus. Unde qui non reuelauerit incidit in penam
dum modo habeat probationes ad illud probandum alias
forte reuelare non tenetur nec pprea incidet in pena
non reuelando ut no ter voluit bal. in quodam suo
consilio incipiente qd allegata sunt multa et palchra
quem refert et sequitur so. de pla. in d. publicavit.
in fi. instr. de publicis. iuditiis et doctores moderni in
tractatu malefactorum in parte chemearit tradito co. 5. et
fel. in c. de cetero de re iudi. dicens hoc valde nonndum
bene facit tex. in c. fi. 6. q. 2. in fi. cum dicit ut
magis caueat eps ne dicat in quemq. qd alij documentis
conuincere non possit. Ad idem. 2. q. 7. c. plerunq. in
prin. Vbi ponuntur verba augustini in sermo. de pnia
chicentis: plerunq. boni viri pprea sufferunt a horz pota.
et tacent: qz ^{sope} pota deseruntur a publicis documentis
quibus ea que ipsi sciunt iudicibus probare non possunt.
Ad idem. c. qualiter et qn. el. prin. in fi. de accusa. Vbi
iudex generaliter sup statu ecclie inquirens: non debet
ad obusta reuelanda astringere testes in inquisitione
deponentes. Ad idem textus cum glo. in de. 2. de

hereticis

hereticis vbi dicitur q delictum quod probare no
potest non debet iudici denuntiari si ergo quis pro
bare non potest: taceat sm glo. vbi de quo per epm
ouetensem in suo tractatu hereseos q. 10. in fine
inferentem ex hoc q in potu omnino occulto non
est locus denuntiationi Evangelice vt videtur tex.
cum glo. in c. si peccauerit. 2. q. 1. firmat so. an.
quem ceteri referunt et sequuntur in c. novit de
iudiciis. Taha enim omnino occulta diuino iudicio
sunt relinquenda. 6. q. 1. c. si omnia. quod tame
intelligendum est vt per bnum thio. in 4. sm. d. 19.
ar. 7. q. 1. in so. 2. ar. et 22. q. 33. ar. 7. in cor
pore. **E**x istis posset inferri vnum valde ~~simile~~
singulare et quotidianum q si mulier nupta par
tum supposuit et non habet probationes ad pro
bandum partus suppositionem: non tenebitur marito
vel supposito vel cuiumq. alteri hoc reuelare cum fir
sam nil prodesse possit et famam suam proderet in
publicum quod facere non debet. vt. c. non tibi dico
de peni. di. 1. crudelis enim est qui famam suam
negligit 12. q. 1. c. non sunt audiendi ita no ter dicit
hosti. quem sequitur so. an. anho. abb. et alij in c.
offij de peni. et remi. et archi. flo. 2. p. sume et 1.
c. 13. in fine. Ego dixi plenius in preat. c. offitij in meis
recollectis. **S**ecundo inferitur ex pre dictis ad
generales munitiones que quotidie sunt in ecclis
a iudicibus sub pena excoicationis vt sciens facta
vel alia delicta huiusmodi debeant reuelare. per
predicta enim colligitur qualiter ille sunt intelli
gende et quomodo et ad quid astringunt. Ita
dicit episcopus ouetensis in d. suo tractatu hereseos
q. 10. in fi. in quibus verbis sentit q ille qui scit
taha facta vel delicta comissa non tenentur illa re
uellare nisi aliter ea probare possit. Unde tacen
do sniam excoicationis non incurrit. Quia dispositio
iuris que habet q non tenetur quis reuelare ea

que solus scit & aliter probari non potest excusat
in tali censura. Quod est valde notandum si Verum
est. Ex quo resultaret Una noua & singularis
limitatio ad capitulum ad nram 2. de iure iurando
Vbi dicitur qd qn ignorantur persone testium contra
Veritatem potest fieri generale preceptum sub exco-
municacionis pena vt qui super tali facto nouerint
Veritatem: compareant ad testimonium ferendum.
Et qd ille text. loquatur in materia peccati: idem
tm est dicendum vbi cunq; testes compelli possunt
qd tunc tacere Veritatem est peccatum mortale ii. q. 3.
c. quisquis de crimine falsis. c. 2. quod est no. dicitur
sm. abb. in d. c. ad nram idem vult Cardina. in de.
1. de usuris. S. ceterum q. 3. in prin. & q. 10. in fine.
Nam debet hoc intelligi qn alii hoc idem sciunt
quibus illud potest probari non qn aliquis solus
scit Vt videtur sentire eps Vbi sup. Quod tm
mibi non videtur simpliciter Verum in testibus
qui deponendo testimonium debent etiam que ipi soli
sciunt qd aliter probari non possit nullum incur-
runt periculum maxime vbi admittuntur testes
singulares & producti testes vel compulsi ad tes-
tificandum eo modo quo diximus tenentur Verita-
tem pandere alias tribus personis sunt obnoxii
deo videlicet iudici & parti Vt in prealt. c. 2. de
crimine falsi. Nam si delictum omnino occultum
tenetur quis denuntiare contra proximum Vt proxi-
mus a peccato liberetur vt dicebat bñs thō. in prealt.
locis: multo fortius testis productus vel compulsus eo
modo quo diximus tenebitur manifestare quod ille
solus scit. Alioquin Ultra peccatum quod in faciendo
Veritate comitteret: teneretur ad restitutionem dam-
ni parti & inde pro ueniens vt. c. sicut nobis de testib; q
& ibi abb. in 2. no. & in c. 1. de custodia eucharistie & p plures
alios de quibus pfe. in c. 1. de consti. cō. 21. Ss. testis ca-
sus sup quibus omnibus amplius esset cogitandum.

¶ Quinto videndum est de dominio pñat; et iu-
risdictione qua sarr̄ vna manifestis habet in illas
insulas carnis habitatores. Ad quod (vt in his
dicitur) ex predictis patet respōsus. Nam ex quo
presupponimus et pro constanti firmamus: qd si
premi case dñuz/ptis et iurisdicō per se ante
siam residet: qua totus mundus vniuersiq; hōis
et infidelis dñuz et superiorz recognoscere tenen-
tur: et si requisiti vō fecerint: iure licito pote-
rit contra perse vel per principes christianos eos
debellare: et a proprijs sedib; expellere vt supra
dictū est: consequenter potuit contra manifesti vñ
Illarū insularū donaciones facere. Insule. n. et
lori que ab alijs quib; gentib; possidentur: aliqui con-
ceduntur occupanti: vt in casu au. si de dñs ipa
lig. c. de here. et 10. vll. de statutis animalib; c.
et tu. S. si de pñat; spals. Contingit et qnq; ee
spali concessione ecclie/pape vel principis vel alie
rius iurisdictione habentis: vt in casu vno. papa. n.
alexander septus Illas vobis concessit et donauit:
euz vñ; illas dominis / ciuitatib; / instrō / locis
et villis / iurib; et iurisdicōib; at pertinentijs vñ;
uersis: hereditarijs et successorib; vñ; castelle et legio-
nis regib; in perpetuum. Vnde nemo alij ad insulas
Illas et terras firmas quicūq; et inuenientas sub
terris terminis inclusas: pro mercib; habendis
vel quouis alia de causa accedere presumat absq;
vñ; a heredit; et successorib; vñ; lic. spali: vt in
donacionis instrumētū latij continetur.
§. 1.

¶ Que quidē donatio fuit ne cessaria qm absq; illa
manesno vna vel quouis alij principis secularis in
insulas illas occupare vel bello expugnare nō pote-
rat. Cuz hoc ad solaz cortis Romane elyq; vñ;
riuz de iure spectat vt voluit gmo. et ceteri
in d. c. qd sup hōis de vñ. Jpā. g. sola ecclia pot
christianis principib; nouā conquestim contra infide-
les condere vt infra dicemus in §. 2. Et si forsa
dus pluresue dñi: vel pti prepararent se ad eandē
conquestā & bellandē: pot papa eligere vñ; que pu-
luerit Idoneiorum. Ita notat dicit bartholus

In tractatu de Insula Columa 2. ubi si origines plures dnt.
sicut de pluribus omnibus ad eandem prelatum dci
mus ut habetur p. 8. et dicitur in r. consuet. de
de appella. et in r. licet. q. 1. per s. ubi. 22.
q. 63. ar. 2. presertim in solu. 3. augu. Augustinus
de Antiqua in lib. de yotisa. p. 47. ar. 2.
in vppa. per Robertum sapie. q. lectio. 119. vlu. 2.
Vob. omnia hic dubitatio. farr. illa. 4. Regu. r. 10.
Vbi dicitur - Eligite malione dnt. vni. et ponite sup. soliu
paris sui. Ad hoc solutus sum allegare verum rex.
in l. femine. c. de sen. imp. ubi in que autem
plative meritorie liberalitatis sue et. Que ad hoc
ponderat paul. de cast. q. 1. 173. incipit in causa
quis. cuius meminit Jacobus de c. s. g. corpio in tracta
tu femu. in parte et cum pacto q. de ipso foud. vlu.
4. in fi. Vnde Samuel non
primogenitus: sed dicitur in regem ut hic sic
gr. 1. r. 16. Ad hoc farr. paratiz. v. r. 16. Vbi dicitur
prebiter dicitur filius sui in regem frater sui minoribus
nati: eo q. frater erat et preposuit eum principem
inter eos. Sed et dicitur dicitur qui prebiter dicitur
quis minoribus aliis frater sui et preposuit eum in regem
ut regnaret sup. eos post eum et eius sapientia et probita
te. ut hic. 3. reg. 1. et hic in glo. c. Moyses. q. 1. In
vobam dicitur Abiam filius in regem instituit dicitur sup. dicitur
frater suo. Cogitauerat in facere regem et eius sapientia
et probitate ut hic. 2. palio. c. li. et refert bal. in
in aut. hoc amplius. c. de fidei iur. vlu. 2. q. que
vo an filij. et ex istis inferunt dicitur sans nom dicitur
q. si ex linea femina regali sunt duo proceres ad hie
qui successione ex regna stirpe descendit equales
in gradu: iustu est q. ille preferatur in regno eius
regimine et administrative qui est prudentior. sanctior
et emendatior virtutibus ac iustior altero in gradu equa
li. Ita elegatiz consulti per. de aud. r. consil. 341.
Iuris promotori intelliguntur et. Cu addo regu
fangu. in l. yeto. s. frater delega. 2. Allego pretera
elegatiz de iur. 300. in. in addi. ad hie. in Rub.
de sen. vlu. 9. ubi sed suggestio. Vbi dicitur: q. in feu
do in diuisibili q. debetur primogenito si ex eodem par
tu nascitur duo filij: duo feudi ad que hoc iusu
est recurrerit debet assignare ille feudu filio
prudentiori et honestiori ex eis. si aut feudu est
diuisibile: pertinet ad ocs filios equales et in. r. 1.
s. sed cu hoc. qui sen. dare po. et. i. de fensur. r.
per in pr. in isto vni. ex filijs prelegare dicitur in
Vene meritis p. dicitur. et bal. in. i. de phibi. fen.
alie. p. fredo. magis si primogenitus est iustus. ut
vult bal. in aut. hoc amplius. c. fidei iur. vlu. 2.

Ab. quero an filij regis ubi nominibus dicit q. si asue
runt est in regno q. primogenitus fuerat in regno
si primogenitus est insufficiente: pot. pater. s. de
genito regni dare. Nam consuetudo regni de pre
ferendo primogenito: no debet interpretari contra
voluntatem totius regni. ff. de legib. l. quod favore.
In iure hoc ipso q. primogenitus est natura de
mens q. q. impedimentum est male et p. p. t. s. de
genitus erit hie. Quia consuetudo debet intelligi
de eo qui nate nascitur habilis. scus si exaride
ti efficitur demens. Natur debetur curari vel
wadatur. Quia in persona sua raditur est suo
regie p. t. ut in r. gradi. de supple. negl. p.
lato. lib. 6. et quod notat Archid. in d. s. de obij
ctis. 2. q. 7. In dicitur bal. in r. i. iust. de sur
ces. fen. Et sic ista intelligo q. voluit bal. In pro
henyo grege. s. hoc parifino. vlu. 3. ubi rex pot.
ubi dicit q. hoc pot. determinare in dicitur quis sit
hoc an filij primogenitus vel secundus. Ita facit
ad questio. de duobus filijs regis ex eodem ven
tre natis et ignoratur quis primo natus fue
rit: quis eorum fuerit succedet in regno. de qua
per bal. in l. celso iure. ff. de iur. et iur. vlu.
2. ubi quinto queritur. et latis in 1. q. s. de
in. s. q. in p. ubi quero hoc. Vide Bogin
in gl. 4. 72. et vlu. Ad ista pot. addunt mul
ta que in alio proposito cum dicitur in r. per dicitur.
de dona. in dicitur. et dicitur. vlu. 399. s. restat nre.
Ex quibus vobis a nonnullis alijs que breuiter causa
omittitur patet q. et si plures reges vel principes
ocurrerent ad sub iungendas has insulas apud
de quibus agimus: licet certis iuribus vobis dicitur
preiunctam a dono dicitur ad rom per agenda ele
git vobis sua p. t. in r. aliis sibi in dicitur vobis
donationis instrumentis liquet constet. Que quid dicitur
natis ab eodem matre a suprema omni genitibus domi
na nullisq. legibus subiecta fieri potuit in regno
re. et de eis p. t. disputandum no est: quia crimem
iustis privilegij reputantur ut. l. 2. c. de crim.
no famile. ad hoc facit que de eis p. t. in pre
cedenti cap. dicitur.
§. 2.

Ex quibus existari pot. q. forsam dicitur possit: q. cum
ista insule de quibus agimus s. fuerunt in hostibus ut
insule hie p. t. et mag. a christianis posse fieri: et

cedi nullo iure potuerit ut f. de do. allega.
de l. liber homo. Vbi fundus hostium in stipula
none de curia no pot: q. in eo nullus ius h.
s. d. fundus hostium q. qui iam fuit noster: pro
iustre vel legere possimus. q. q. habentis sub
p. s. t. i. n. d. q. de lega. i. et l. ab om
i. d. g. et. c. o. n. d. o. Et h. r. ratione
qui concessit regnum ierusalem regi carolo et
ei successoribus hoc licite potuit. q. illud regnum
jam fuit nruuz licet modo occupatus sit ab
hostibz. tradit bartho. in d. l. liber ho. et in
d. l. id q. apud hostes. de lega. i. qua alij referunt
et sequuntur. Et andrea. dominicus et philo.
in d. i. abbate. de re iud. lib. 6. Cuiusmodi
iur. feli. in c. i. de proba. ubi. 7. d. l. 2. de da
na. Ex quo inferuntur: q. si donatio conti
net magna summa: sed est de re inuadida no
existente in parte regio donatoris: valetur. qd
est bene notandum: p. voluntate. et intellectu. de
iure iura. et ad ista. n. p. 3. responsio ex sup. dictis.
quod papa curie impur et christi vniuersi dnuuz
et p. h. r. habeat in vniuersis mundi et in o. s.
creatura et infidelibz q. ad sp. alia et sp. alia:
potuit h. aut. q. d. p. t. q. u. h. z. maiestatis
donare. ut l. traditio. de acquir. re. dom. v. g.
dicitur. et ita nihil est anima. et ad cuius confir
matione fiat. l. singularis in d. c. abbate.
Vbi h. r. armagomii donavit fundus qui n. r. p. i.
is fuit si capitur. q. ex p. t. h. r. e. istum cond
tionem honesti est: licet res de presenti in nro
comercio no sit. p. h. r. f. h. r. c. ad leg. f. lauy.
de plagiano. l. in fuga. s. h. r. in d. l. liber ho.
quo alij ammitten referunt et sequuntur. Et di
cuntur bal. angel. alexa. et moderniores:
qd sita papa pot. construere ep. an. in terris sar
razenoru p. n. r. q. u. o. d. i. e. f. a. i. r. et ex i. r. e.
sultant s. b. a. d. u. a. n. a. c. o. n. t. r. a. e. i. q. d. v. i. c. a. n. i. g. p. o. t.
d. a. n. e. p. r. i. n. c. i. p. i. b. z. c. r. i. s. t. i. a. n. i. s. n. o. n. u. n. q. u. e. s. t. e. r. u. m. c. i. u.
a. r. e. s. a. b. i. n. f. i. d. e. l. i. b. z. s. s. p. o. s. s. e. s. s. a. s. C. u. i. q. d. i. n. t. e. r. i. t. e.
l. i. c. i. t. e. p. o. t. e. r. u. n. t. i. n. f. i. d. e. l. e. s. m. o. n. e. r. e. v. t. f. i. d. e. i.
p. r. e. d. i. c. t. o. r. e. s. a. d. m. i. s. s. i. m. t. q. u. i. f. i. d. e. z. n. r. a. z. e. s.
e. x. p. o. n. a. t. a. t. q. u. o. m. a. n. a. c. i. r. c. l. i. a. z. d. n. a. z. e. t. s. u. s. c. e. n. o.
v. z. a. g. u. o. s. m. t. : e. i. q. o. b. i. a. z. e. t. s. u. b. s. e. r. t. i. o. n. e. z. u. p. h. i.

beant. Ad quod bello vi armis dolo et
marchis expugnare licite poterunt s. j. mo.
et alios in d. c. qd sup. l. 10. de do. et d. d. c. f.
sup. in c. 2. nisi.
§. 3.

de Rano predictore quod ipse no dicitur est: qz
inli donatio e vel concessione seu privilegio pape
statum ipse iure sine aliqua approposicione vel tra
ditione: illig conqueste transfertur dnuuz in p. r. a.
e. p. e. z. d. o. n. a. t. a. r. i. u. z. : q. p. g. r. a. m. v. e. l. p. r. i. v. i. l. e. g. i. u. m. p. a.
p. e. v. e. l. p. r. i. v. i. l. e. s. t. a. t. i. a. t. r. a. n. s. f. e. r. t. u. r. d. u. p. u. z. a. b. s. q. u. a. l. i. a.
t. r. a. d. i. t. i. o. n. e. v. t. i. n. s. t. r. u. m. e. n. t. a. v. o. l. u. n. t. t. o. a. m. b. r. e. i. n.
e. o. d. i. u. m. d. e. p. l. o. s. i. g. n. i. q. u. e. a. l. i. j. r. e. f. e. r. u. n. t. e. t. s. e. q. u. i.
t. u. r. N. o. e. s. t. g. n. e. c. e. s. s. a. r. i. a. t. r. a. d. i. t. i. o. q. u. o. a. d. t. r. a. s. : s. e. d.
s. o. l. u. m. v. o. l. u. n. t. a. d. v. i. s. u. s. f. a. c. i. a. r. g. u. e. f. d. e. p. u. b. l. i. c. i. t. a. t. e.
l. a. m. i. s. s. a. f. p. r. o. s. o. c. i. o. l. a. z. d. u. o. b. z. §. 3. d. e. z. r. e. s. p. o. d. i. t.
n. a. p. r. i. v. i. l. e. g. i. u. z. l. e. e. p. r. i. n. c. i. p. i. s. e. s. t. : e. t. l. e. e. d. n. u. z. t. r. a. n. s. f. e. r.
r. e. p. o. t. s. i. n. e. i. n. s. t. r. u. m. e. n. t. a. l. i. a. d. m. i. n. i. s. t. r. a. t. i. o. n. e. v. e. l. p. e. d. a. p. o. s. i. t. i. o.
n. e. t. r. a. d. i. t. i. o. n. e. v. t. l. g. i. l. 29. f. i. n. c. i. p. i. a. d. e. u. i. d. e. n. t. i. a. c. o. l.
1. i. n. 3. v. o. l. u. n. t. i. n. q. u. o. r. e. s. t. a. t. u. s. i. n. f. a. c. i. e. r. e. u. t. i. o.
v. t. c. l. e. m. e. a. u. d. i. t. o. r. d. e. r. e. s. i. n. q. e. t. l. b. e. n. e. a. z. e. n. o. n. e.
c. d. e. q. u. a. d. r. i. c. p. r. e. s. i. n. q. e. t. c. i. n. t. e. r. d. i. c. t. o. s. d. e. f. u. e.
i. n. s. t. r. u. m. e. n. t. a. s. i. n. d. e. n. o. b. i. s. b. a. l. i. n. p. r. e. l. a. f. e. u. d. o. c. o. l. g. i.
v. t. c. e. r. t. u. s. e. s. t. a. u. t. o. e. t. i. n. c. i. i. d. i. n. u. e. s. t. i. t. u. r. a. a. d. 2.
f. s. e. d. a. d. v. a. r. i. u. m. d. i. u. d. e. n. o. u. o. f. o. n. f. i. d. e. l. i. v. b. i. d. i. t. q.
s. i. p. r. i. n. c. i. p. i. s. g. r. a. t. i. a. n. o. p. e. r. d. i. a. m. c. o. n. t. r. a. r. i. s. s. e. d. p. e. r.
v. i. a. m. g. r. a. t. i. a. t. r. a. n. s. f. e. r. t. u. r. d. n. u. z. : q. z. h. e. r. e. s. t. a.
n. u. r. a. v. o. l. u. n. t. a. g. r. a. t. i. o. s. e. v. t. c. i. s. i. t. i. b. i. a. b. s. e. n. t. i. d. e.
p. r. e. l. a. t. i. o. n. e. l. i. b. 6. §. 3. d. e. z. v. a. l. t. b. a. l. i. n. c. i. a. l. u. z. i. n. t. i.
h. u. l. o. q. u. i. d. s. i. i. n. u. e. s. t. i. t. u. r. a. d. i. a. n. o. q. s. i. p. a. p. a. d. i. a. s. s. i. g. n. a.
u. n. t. v. i. b. i. t. a. l. e. c. a. s. t. r. u. i. n. z. p. l. e. n. i. t. u. d. i. n. e. p. u. n. i. s. d. e. l. p. o.
u. n. t. a. l. i. a. v. e. r. b. a. e. q. u. i. p. o. l. e. n. t. i. a. : n. o. e. s. t. n. e. c. e. s. s. a. r. i. a.
p. o. s. s. e. s. s. i. o. f. a. c. i. t. i. q. u. o. a. p. u. d. p. a. p. a. e. s. t. p. l. e. n. i. t. u. d. o. s. u. p. e.
n. e. p. r. i. n. c. i. p. i. s. a. s. s. i. g. n. a. t. i. o. n. e. p. r. i. n. c. i. p. i. s. e. s. t. j. u. r. i. s. c. o. l.
l. a. t. i. n. a. v. t. d. c. s. i. t. i. b. i. a. b. s. e. n. t. i. e. t. l. i. i. n. f. i. f. f.
d. e. a. q. u. a. q. u. o. e. s. t. u. a. e. t. c. d. e. l. i. b. o. o. u. l. i. p. n.
c. i. p. a. t. i. e. e. t. l. p. a. r. e. n. o. c. d. e. i. n. g. e. n. i. s. e. t. m. a. l.
i. n. g. e. n. i. z. s. z. b. a. l. v. b. i. s. §. 3. d. e. z. t. e. n. e. t. b. a. l. i. n. t. f. f.
e. t. l. i. c. e. t. c. a. u. s. z. a. d. §. d. e. p. r. o. b. a. e. t. p. u. r. e. a. d. e. u. i. d. e.
l. i. z. f. i. l. l. i. a. t. e. z. i. n. 2. a. l. u. d. e. p. r. e. s. i. n. q. e. t. p. e. r.
e. a. d. e. z. b. a. l. i. n. t. f. i. i. n. p. u. f. f. d. e. g. i. l. i. u. p. r. i. m. i.
f. a. n. g. e. l. i. u. i. n. l. o. s. t. i. n. i. u. f. d. e. r. e. d. e. d. e. t. f. a. b. b. a.
f. i. l. 21. i. n. c. i. p. i. i. n. q. u. e. s. t. i. o. n. e. h. e. r. e. d. i. t. i. p. u. b. l. i. c. i. d. u. b. i. o.
f. a. l. e. x. a. f. i. l. 328. i. n. c. i. p. i. i. n. c. a. u. s. a. e. t. c.

de Primo inferunt q. res concessa vel donata

est insub notandum et ad propositum magis satis acco-
modatus in l. falsus. §. pe. ff. de furtis. Junctis
glo. et qd tradit bar. in finalibus xlv et c. et
infra. §. io.

Ubi dicitur ad propositum unde paululum me auente
ra: et dicitur manerere. V. in hys insulis et con-
tinenti sub concessione contentis: sicut malis suis
regnis omnimoda hinc jurisdictiones. Ut verbi glo
se vram in clem. vna in vob. omnimoda. de foro
compe. ac iudicij et officio datione, solus et
in solidum privative ad illas insularum obin do-
minos et superiores quos cuique appellat
excluso et pto vniuerso. Quod expresse dicitur sa-
tis constat. Et ultra tam dicta sic ostenditur.
Notissimum est quippe qd insularum illi tenetur
vivere legibus ac consuetudinibus huius regni
cui ad iunguntur. Ut expresse dicitur bar. In
matatu de insula. et in l. si conuenierit. ff.
de pignora. actio. cum multis alijs. de quibus
deo proprio in fine huius c. §. 30. dicitur. Et
sic ita est qd in regno istio facta sunt maestas
omnino solus et in solidum hinc jurisdictiones et
iudicij dationes. §. et c. Qd hinc verum sit
satis patet ex his que dicimus in c. q. si. sup.
eodem ruz de jurisdictionis origine et processu
agebam. Vbi in effectu conclusimus a pnci-
pio jurisdictiones in pto fuisse et postea in
imperatores pto translati. Et qd que
ter. nihil de jurisdictione ac iudicij datione apud
pctus remansisse. Ut aperte colligitur ex iuris
ibi deductis. Et fuit de mente Innoc. si re-
cte eiq xlv. consideretur. In c. cum accessis
postea. in c. cum oco. et titu. quos vtriusq do-
ctores ac referunt et sequuntur signatim Abbas
similis ibi et in c. ff. de procura. 2. de
volunt. Jacobus de bello visu in aut. de defen-
so. ruz. §. v. q. 3. bal. in c. bone memorie. cl.
2. de col. §. p. sed iniquid postea. de postul. pla.
et in c. 1. ad 2. si de investitura iuris do.
et vasa. l. soria. lib. feud. et in l. 1. in pnc.
ff. de iuris. om. iud. et ibi Alex. in fi.
Jasson in finalibus xlv. et v. top. notandum
in l. pupillus. §. territorij. ff. de xlv. sign.
§. bal. in d. c. 1. et Alex. in d. l. 2. in fi.

Juan. fab. in fi. de iur. iudi. in §. pntus et in
cum de dult. bal. in c. i. §. ad her. col. 3. v.
de premissio. de par. iura. fir. dicens qd iurisdictio
est apud cesores magis apud fontem a quo iuris-
dictioe flumant et refluit sic flumina ad ma-
re. flumit itaqz ab eo per concessiones et concessio-
nes et confirmaciones: sed ad euz refluit per
appellaciones / nullitates et querelas. de quibus
euz primus incipit agnoscere: vbi alijs est im-
positus silentij s. jmo. in d. o. euz. m. Ita
dicit bal. vbi §. v. v. ergo iurisdictio est impo-
sit. Nam ipse est qui iurisdictioe tribuit magis
libz et amodo ut confirmado ut prestante aucte vca
di ut confirmado ut in c. i. §. iudicio. de par.
iura. fir. Ita qd et minima iurisdictio no pot
conferri nisi aucte principis in directa ut in me-
diana ut no. in l. et qz. ff. de iuris. om. iud.
et in l. privative. c. co. et per jmo. in c.
euz ab entate. de offi. ordi. Ita de bal. in d. §.
ad her. col. i. har partes tenet quibus bar. in pre-
allega. l. 1. in fi. ff. de iur. om. iud. et Anchar.
in rege. c. 1. de consi. col. 49. contrariuz sentit.
Mouetur ea potissimum rone qd euz statuta unde
re sit iurisdictioe et appctus statuta favore pos-
sit ut l. oco pto. ff. de iust. et iur. l. omdo
pcto. c. de sum. ruz. c. euz oco. de offi. euz
similibz reliquatur necessarium s. oco qd pto
iurisdictioe habeat. Preterea pntus pot redare
sibi eligere constitucere qui iurisdictioe hinc ut in
aut. de defen. ruz. §. pe. in fi. colla. 3. §. pntus
iurisdictioe hinc et c. Et hinc infert doctor iste
de rem curataria et pto pro illis amplifera
et implet multas paginas satis ad propositum
iudicia impertinentibus et c. et in fine at sequit
na / §.

no.

Et Restat adhuc videre et examinare quibus
legibus regendi sunt insularum in illi qui sunt
ibi oriundi: qd illi ex partibus vris et aliunde illur
proficiuntur et habitant: an legibus et consue-
tudinibus eoz antiquis si quas habuerunt: an po-
legibus vris quibus in his regnis vivunt. Veritas

h' abuisse: per coronam et gest' maiore accipi
mus: quod deo infatigabili avaritia et in
mese per augens fencies octidua milia septentuz
annua ad expensas a sonatu auferri sibi impavit
vt refert paul. vrsy. 7. ad augustini.

S. 2.

si ad huiusmodi aut' expensas et sumptus faciendos
et ad alia onera rei publice mandentur p'p'as adu
uantes Reges et imperatores huius: omni tpe necessa
bant. diuisas aggregare et aspuere: modo loqua
mur de p'p'io iudicio a quo oco alia de riuati
sunt vt sup' diximus: modo in alijs in quib' primo
reges p'p'ositi fuere vt ex chronis p'z. Licet n.
no h' sint ex p'p'io expeditu' pecunias in tra
vio huc equib' militib' satisfiat et istud (vigeze
Romano imperio quo tpe inalescebat cura rei
publice) stipendiu' vocabatur. Et per stipend' id est
modo illigebatur vt ff. de vbo. signy. l. 1. ager
§. stipendiu'. Sic n. in economiam expedit huc
penalium subsidij causa vt ff. de lega. 3. l. si chorg.
§. 1. Sic et in regali vt C. de riuine. et actu.
curru. et ad iuroni. l. in p'p'io iudic. lib. 12. et
ibino. Et tenet Oldra. ff. de iur. iur. l. 1. factu
tule est. Quod vniuersis. Sed de p'p'io est h'p
de per l. regu. 2. par. titu. 1. l. 4. Qd mult
m'p' h' b'at. s. h'p. l. 2. c. 7. Et pristinis quip
pe ip'is ante aduentu' christi decime p'p'io
concedebatur vt p'z ex iam dictis et collig' ex
his quo scribit p'p'istratus Soloni vt refert Di
genes laertius in de vita et morib' p'p'ie solon
7. ab. 1. dicens: Deniq' Atheniensiu' singuli
decimas frugum suaru separant: no in usus
vros consumunt: veru' sacrificijs publicis co
mmodisq' vniuersis: et si qn bellu' contra nos
emerferit in sumptus deputat. vt p'z §. 3.
pleniq' dicens. Iudi s'it' tributis regi olim presta
bant et quaru' quozq' fructu' parte vt scribit
Diodorus in de indio agit. Et de hercule chaz
h'p'pania inuadit dr: q' falsas religione in h'p
pauca introduxit ad multoz p'p'iaz conque
redas: vni' decimas sibi p'p'ari mendas di
uina alate deceruit. Vt inquit Diodorus
libro 4. et 9.

libro 4. et 9. Et iusting lib. penultimo. et refert
episcopus giruding in suo paralipomeno h'p'panie
lib. 2. c. 2. ad fine. Et geru. c. 9. filio 2. dicens: her
cules de honorib' sibi a palatinis imp'ium d'isse feruit:
eos qui sibi post q' ad deos translatus esset. Decima
bonoz ditarent: vni'q' filiam viduoz: quod et cue
risset vsq' ad id. t'p'q' vstat. Multi n. Romanoru' no
solum mediocri cursu: sed qui ditissimi sut h' abiti:
decimas h' eruli vouerunt: posteaq' fortunato
facta bona sua ad quattuor tulerunt milia h' eruli
sauerunt. Luculus Romanoz feruere ditissim' q:
est in alijs bonis: decima parte h' eruli dedit: epu
las p'p'ens' vntime: ac p'p'udens multa. h' er
7de. et horu' ex p'lo ducti Reges qui p'p'ie fue
runt et imperatores Romanu' census suis subditis im
posuerunt: qui postea tributi nome' assumpsit. vt
p'z §. 1. h'p' aut' census apud Romanos: Tu
lig hostiliu' primo adiuuunt p'z p'p'iaz: h'c fuit ho
me p'p'iaz annu' ab vrb' condito 4939. Et d' h'p'et
(vt opinor) v' sententia b' h'p'ud. Et sim. lib. 9. in
4. c. 1. dicens: Census primu' agitur 4944.
7de. n. ano tpe p'p'ie p'p'iaz. Eutropius
in Romanu' h'p'pania lib. 1. c. 9. affirmat q' ser
u' h'p' h'p' p'p'iaz om' census cogitavit et ordi
nauit: qui adhuc per orbem terrarum in cogni
tus erat: h'c ille. et p'p'ia infra.

S. 3.

Et sed istud no est nisi sine scrupulo: cui reperia
h'p' d' vrb' tributu' fore agitur ante vrb' conditi.
Na circa annos mundi. 3490. euz t'ant' in eoz
m'p' p'p'iaz filijs loqueretur: ad sachar sermone
vnderit dicos. Sachar asing h'p'ie: accubas inter
terruos: dicit requiem q' est bona: et terra q'
optima: et supposuit humeru' suu' ad p'p'iaz
factusq' est tributu' suens. gene. 49. postea ano
mundi. 3733. dictu' est Josue. 10. in fi. habitauit
chanaanu' in medio effrayn vsq' in dem h'ar tri
butu'iq'. et in seq. c. 17. circa fi. dr: q' filij isracl
fererunt chanaanos sibi tributarios. De iust' ano
mundi. 4098. Saul primo hebreoz regi in p'p'ie
grissu: obtata sut munera. 1. reg. 10. Saul aut
v'ra fundo successit in regno dauid circa annos mundi

in diebus prouinciarum illis quinq; primis annis tot libras
ferri et in alijs ~~quinq;~~ tot argenti: et in alijs
vltimo ut auri. Dicitur autem profectus significat
predicta profectibus prouinciarum in iulio vel augusto: ut
ipse profectus significaret singulis singulis in iulio
bri et octobri: ad hoc ut possent celebrare delibem
re solutio: ne dispendium per subitum exactiones pa
terentur. hoc colligitur ex aut. de collator. in
f. n. vlla. g. et ex glo. in rub. et in l. i. c. de m
s. h. lib. i. vbi per plate. aliquid in iulio et de
nouo. c. vltimo. in f. n. iudicio. et in rubrica. c.
de anno. et tribu. lib. i. et ibi odrosre. glo. ple
niper in aut. ut preponatur nonne p. in x. in
dictione colla. g. Traditur plenissime per spenl.
2. par. Item de m. p. m. c. dicit. in f. n. v. post
annos duos. et x. vltimo et sequit. et p. v. an. in c.
inter electos. de fidei iur. in glo. sup. x. in dicitio.
et in clem. 1. de iur. iur. sup. x. vltimo in f. et
h. o. in summa de fidei iur. s. quibus instrumentis.
s. curauerunt. Prouinciales autem q; habebat solue
re et vel ferru in pmo quinquennio: si maluerunt
auru solvere: quod forte et no habebat bene pote
rant hoc facere: duntaxat pro viginti oris solueret
vnu auri soli. ut l. vltima. c. de colla. oris. lib. i.
et si in s. b. quinquennio no hnt argenti: volunt
p. h. g. auri solvere: admittendi sunt: ita q; pro quolibet
libra argenti decem auri auripetunt. ut l. i. c.
de argen. prec. i. lib. i. si x. in 3. quinquennio qn
auru solvere tenebantur solidos solvere mallebat
ut alia materia: licebat eis hoc facere: itaq; septua
ginta duo solidi faciunt libras auri. Ad q; facien
da erat constituti quidam campores qui equales
habebant lanceas id est balarias rectas et librane
tis p. m. b. ponderare ut l. quilibet. c. de suscepto.
et archa. lib. i. et l. i. et 2. de pondera auri. lla
ro. colib. et tradit odrosre in p. cal. rubri. c. de
anno. et tribu. vlt. 2. Dutia autem prouinciales venie
bat Roma quolibet quinquennio: et apertabat p. m. ci
pi dicitur in tribu et signum gaudij civitatis illustra
bantur sic dicitur: q; est illustrabat cerreis. f. s. b. g.
ut lampadibus. et in d. n. v. quinquennio multo b. b. r. g.
quod erat p. ferta illa iudicio. p. h. m. v. lustratio
noz q; libet quinquennio dicebatur lustruz: et tria quin
que nra tria lustra: vel aluendo s. solucdo. eo q; quinq;
to quozq; tribum predicta soluebatur et vltis lustra
lustruz. s. sacris purgabatur. que purgatio vltis

et lustru dicebatur. Quia deo census ipse sine
lustruz singulis quinq; annis habebatur: censu
ru magistratus inualuit consuetudo ut lustru
appellatue spara quinq; annis appellatur ut
voluit magri expositores. Completo autem tri
bus lustruz ut quinquennio annis: erat completio
iudicio lustruz: et de nouo incipiebatur alia: q;
et sic de alijs. hinc consueuerunt tabellibus
in instrumentis iudicialibus ponere aqua h. m. m. m.
compositos annos: itaq; a nouo et notabili facto qua
le fuit de orbis de ceteris et tribu solutio. ad hoc
c. de m. p. m. c. vltimo. in f. et ibi glo. et in aut.
ut p. p. no. p. p. in p. colla. g. et 33. dist.
c. in notedijs. 73. dist. c. in notis p. m. vlt. et
c. inter electos. s. sed vna p. m. de fidei iur.
vbi glo. et fel. et
s. j.

De Tributus pro capite fuit impositus prouinciarum ho
minum imperio subiectis ab imperatore adriano
cesare augusto. Qui post mundum hanc sub
iugum impio: factus mundi dominus dicitur
solens autem scire numeru regionu totius orbis: nu
meru et civitatu in qualibz regione: nume
ru quoq; capitu in qualibz ciuitate: precepit
ut de suburbanis vicis et pagis: ad suas h. v. c.
conflueret ciuitates unde traherentur originez
et census capitu solueret a septem annis vsq;
ad senes: et quisq; vnu argenteuz precij decem
numera v. p. ualuz. Unde denarij dicebatur:
profecti prouincie tradens: se subdituz Romano
impio profiteretur. ut inqt vltus iudoz sum
or in sua Cronica mundi in. o. etate. c. 2. h. o.
viny sup. m. a. s. c. 22. De argenteis cesaris
imagine habebat et subscriptioz nois ut h. r. p.
et h. y. s. h. o. r. a. s. o. l. a. s. t. i. c. a. Deinde istud Tributus
fuit annuz. Soluebatur in rustici impatori
vigintra sic denarios pro quolibz capite vel sumu
te vnz h. r. no plus iudigebat impioz ut dicit
glo. in l. ager. s. i. in x. stipendijs. ff. de
vlt. signis. Sed hodie prohibetur pecem p. p. t. o. r. e
exponant ut die prouinciarum dimittantur spuz
ut dicitur in l. vlt. p. p. s. c. ff. de just. et iu.
cuz meminit prepositus alexa. in p. vlt. f. e. d. o.
vlt. 22. et iacobus in vlt. f. e. n. in p. m. q. u. i.
quidam inuestit presterunt lura fidelitatis vlt. g.

fundata o fundata: qd prestatum regi existenti in
exercitu ad faciendum fossas vel curas ubi opus erat.
Hoc autem omni iuris iuris aliqui impingit est. Erant
in super nonnulla alia onera et tributa diversis modis
appellata: que regi olim prestatum: quorum aliqua
et fere omnia abrogata sunt. Et tunc ipse ad regis
sustentationem et regni defensionem / infidelium de
gressibus et de ab alijs tributo et subditore oneribus
abstineret hoc. Hec iura regalia in hoc regno
regi concessa sunt. s. redditus portuum: salinarum: pis
cariarum: ravinarum: et ferreriarum et aliorum reddituum:
et portuorum: ut dicitur lex regni. 3. par. tit. 28. l.
1. Que lex sumptus fuit a cap. 1. que sunt rega
lia. lib. fund. Ista sunt tributa ordinaria que
in hoc regno regi ordinario prestatum.

§. 13.

Et est et aliud onus sive tributum in hoc regno quod
gabella appellatur: et ex qualibet re vendita sol
vitur decima pars pretij. Hec fuit imposita
a rege anno

Sed pro quibus annis: deinde fuit prerogata in
aliquo tempore: hoc die est ordinarius onus et publicus
regis et regni necessarius huius et ipsius subsistentis:
ad quos sublevandas alij redditus et iura regni de
quibus supra non sufficere. Iuste ergo imposita fuit et
ordinarius verigal seu tributum iam merito dici potest ex
quo omnium imperpetuum solvendum est. ut l. 1. c. de
quodammodo. Quia non imposita ad beneplacitum ante
dictis sed emergentibus necessitatibus: de cetero ordinarius.
ut l. 1. c. de superinduc. Hanc doctrinam tradit Jo.
de pla. in rubric. c. de iudicio. lib. 1. et in l. 1.
de anno. longi. tit. colub. et in rubric. c. de anno.
et tribu. et in l. 1. de anno. colub. et lib. Et ipse
inferitur quod cum presumimus gabella iuste fuisse impo
sitam quoniam illa fundaverit: tenetur illa restituere
re quodammodo fore. Etiam si gabellarius sit infidelis ut di
ci sup. c. 3. §. 2. Et veratim non potui silentio pre
tereire (quod consuetudo simulat et vocat) quod et si huiusmodi tributum
gabelle a p. fuerit impositum et ad ipsos tractatus ipsi
et ne oneribus supervenientes recte pectur et exigat
tur nec possit nec bona consuetudo fraudari: debuit
fieri in hoc hanc gabella integra sibi applicare pro dictis
necessitatibus sublevandis. Quod si fuerit / usque ea magis
periculis annulus habeatur: non esset opus alia fore
exactione pro ceteris necessitatibus occurrentibus: prout
quodammodo fit. Sed cum iuste fiat: reges ipsi videant
cum non habeant qui sua facta iudicent. permittant
casu magnatibus regni suscipere cum totum regnum et regnum

§. 14.

72
gravissima iactura et incommodum: dicentes non posse eas
ipsas magnatibus sine grandi summo auferre. Quibus
sunt certe si voluissent eas ipsas gabellas a toto re
gno expellere: ut quod nec illas recipere: ut quod
recte impositas: ut quod regno et regni utilitas gravos
sas profectum arabibus per perjuriam et fraudes que in
eis assidue committuntur. Quia autem hoc sibi ipsi aufer
tes: ipsas reducere ad primum statum. Itaque non essent
necessitates regi fuerit ad statum regni conservandum: am
pliores huiusmodi facultates: ea ratione qua potuit gabellas
(ut diximus) introducere: poterit a subditis in magis
certa ordinarius petere ad necessitates statum aut or
dinetur sublevandis: quas ipsi magnates a suis sub
ditis exigere nullo modo possunt. Cum nova verigal
lia et exactiones solus rex in regno exigere possit
ut l. 1. c. de nonnullis verigal. impo. Magnates
autem a subditis nihil exigere possunt nisi in certis casi
bus: de quibus scripsi in tractu. de primogenitis secularibus.
Vide quod facile remedium adhiberi potest huiusmodi in gravi
ssima iactura. Unde sancta illa Helisabeth regina
et huiusmodi forte misit in suo ipso super hanc gabella
impositam quod periti convenirent et informati de
gabelle impositione ac successu usque ad ipsam suam. Scri
beret an iuste in iustis fuerit imposita et quid si
per ea fierendum esset in futurum. forte de hoc re
medio sensit: voluit in huiusmodi gravissimum ex
presso dicere. Prope nos tunc vivens et qui post eum
successoribus regentibus super hoc tempore super re maxi
ma: et regno et regni utilitas utilissima suisque consue
tudinibus valde necessariis et proficiantibus. Et ista sunt tributa
regni. 3. par. tit. 28. l. 1. c. et pro legum lib. 2. tit. 11.
l. 9. et regis alferis in abula ti. 29. l. 2. que repe
ritur in compilatione montal. lib. 3. ti. 13. l. 1. si. Ipsi
in non prescriptioe simytra p. d. l. intelligi debent in
memorialibus / ipsas non apponatur signum ut vis et
nulla. Ita firmas abbas in. c. cum ex offi. de
prescrip. in fin. et in c. super eo in fin. de parrod.
et in c. cum instantia. de censibus. In quo loco re
sistit prescriptio: excludi bona fides ut l. 1. ubi lex. ff.
de usurario. et per omnes saltus de iure canonico maleficia
postea nullo ipse prescribit et immemoriali ut. c.
vigilantia. et c. si. colub. et regala possessor de reg.
jur. lib. 1. cum annotationibus. fiteor quod aliquo tempore

pro regis ut officium suum in iuribus ut regibus:
tenetur rex ea que subtrahere sunt restituere ut
saltem malefactorum capere ac punire. arg. l.
in equis. ff. de incendio rui. nauis. Ita
no. de ordi. arch. in. si quis comp. 24. 3.
Quo magis referat et sequitur quos retuli. s.
3. §. 3. Et si forte ad latrones ut malefido
res persequendo capiendos et insignibus auxilio opus
est: adhibeat rex milites suos quos habet habere de
bet et debet conditio stipendii: quia ea que necessaria sunt
exequation. ut et hoc. no. in. l. 1. c. de off. pref.
magistra. ubi imperator theodosius et archiepiscopus scri
betis prefato augustali dicit: quod si aliqui ex subditis
euegant tributi solvere: eos per militem auxilium si
opus egerint ad sedem compelli cupimus. De isto auxi
lio debet intelligi hoc. in. l. 2. c. de his qui lano. occid.
sic et intelligi hoc. in. l. si quis in hoc genus. in. l. c. de
epif. et cler. cui dicitur: quod irruens in ecclesiam et ministris:
debet impunita puniri per iudicium seculare: et per inquisi
tiones: et debentur sibi debentur. Et si sit in aere vel
lano cequo non possit facta errari: debent ad hoc mi
lites uniuersi et induci bellum. debet. n. intelligi de
militibus quos rex in ciuitatibus stipendiarios habet. Et ob
hoc forsam in singulis ciuitatibus huiusmodi eliguntur ut di
lex pro heronibus. c. de priu. dom. august. lib. 11. et bene
facit id quod in. i. regu. ut. in. l. Quocumque uiderat. et
ut uiri fortes et apud ad prelium: fortissimi cui sibi da
ta forte conuocatum mercede ut stipendio. Quod rem ad
eligendi milites: olim erat officialis prepositus: qui
militum approbatur dicebatur. ut. l. 1. c. qui mili. no. po.
lib. 10. Et si ratio electi assignato sibi competeri sala
rio assentire maluerit: agendi sunt: quia militia pu
blica est unius ut. l. q. ciuitatis. c. de cond. ob
tary. in. l. si si quodam. c. de adul. l. arg. §.
si pater. ff. ad mebel. l. qui a quo. §. cum qui. ff.
de re iud. l. si. §. hironi. ff. de unum. et hono.
si ergo necessitas egerit et branno delinquentes ad
unum compelli pnt: nisi eueniant ut philo. §.
ff. de ce. ius. l. sed reprobari. §. est aut. Item
silenariis ut. l. 2. c. de silen. h. 12. Et palatini
sacroz largitionum et alii de quibus in l. palati
nis. c. de pala. sacroz largitionum. eo. h. 18. Iste er
go milites stipendiarii in singulis ciuitatibus degen
tes: erunt auxilio cum opus fuerit iustitiam minis
tris. Unde non oportebit alios subditos hoc onus

subire

subire tanquam angaris: i. pro mercede vel sti
pendio personaliter seruientes: Et multominus
tanquam angaris: hoc est personaliter sine sti
pendio: imo sumptu suo seruientes: nisi uigens ins
tet necessitas: ut paulo ante diximus. Ea quippe
naturalis ratio que dicitur stipendia regi a sub
ditis ex tributis et regni redditibus ministra
ri et iustitiam feriat regnumque in pace et
quiete teneat: ut sepe dictum est: inuitat
et in subditis qui operas suas regi prestant.
in his ad que rex iure et ratione tenetur
per tributa et redditibus regi que a subditis
sibi prestantur. Rex aut obligatur subditis
suis non solum naturaliter: sed et ciuilitate:
nam si non obligaretur claudicaret contractus
ex parte sua quod esse non debet secundum Canum.
in. l. digna vox. c. de legibus et bal. in. l. prin
ceps. ff. eo. est tex. in. l. 1. §. 1. cum. l. sequi
ff. de off. procu. ce. ubi princeps ad eundem heredita
tatem quis a dispo sit de iure ciuili. l. apud
Julianum. §. ff. ex quibus ca. in. pa. eatur:
noti bar. in. l. ex hoc iure pe. co. ff. de iust. diu.
in. l. fran. de archia in. c. 1. de probationibus et
ibi recitat fel. co. 2. §. modo aduerte. ad idem
est tex. in. l. bene a tenone. c. de quadriennali pres.
ubi contra principem datur actio que est inducta
de iure ciuili que presupponit obligationem. l. licet
§. ea obligatio. ff. de procu. insti. de acch. in. prin. et
ita tenet bal. in. preliis feu. cas. §. expedita
definitione fran. et fel. ubi sup. tenebatur ergo
rex subditis suis ex obligatione naturali et ciuili
satis facere de his que in rebus suis uel pro illis
egerunt tanquam negotiorum gestoribus si contractus
non processit. Si qui dem regis ministri ad hoc

fatiendum non sufficit adhibeat alios qui
his auxiliis sint: vel eisdem subditis cum neces-
tas exegerit: pretio conducant seu mercede cons-
tituta. Et dicitur lex. m. l. cursum. C. de cursu
publico l. 12. §. m. l. 1. C. ut rusticani adnu-
tum obsequium deuocentur cum aliis de quibus
sup. §. 15. non enim coguntur subditi suis scilicet
diis militare: Et de ipso rege. §. late ac diffuse
probauimus. Quamuis enim rex legibus sit solutus
ut. l. princeps ff. de legibus: ipsa tamen naturali ratione
ligatur. l. digna vox. C. de legibus. not. in c. 1. de
probationibus. digna si quidem vox est. (Ut ait
imperator): maiestate regnantis: se legibus obliga-
tum principem propterea: quod de iuris auctoritate prin-
cipis pendet auctoritas. Et reuera maius imperio
est submittere legibus principatum: ut nihil
sibi princeps licere opinetur: quod a iustitie
equitate discordet. Nec in eo princeps detrahi
sibi arbitretur: ubi iustitie sue statuta prefe-
nda crediderit iustitie dei: cuius iustitiam eter-
num est. Et lex equitatis. porro equitas ut iuris
periti asserunt reze conuenientia est que cun-
cta equiparat ratione. Et imparibus rebus paria
iura desiderat: in omnes equalis. Tribuens
Unicuique quod suum est. lex vero eius interpres
est: ut pote cui equitatis et iustitie voluntas innotuit.
Vnde eam ^{omnium} diuinam ac humanam reze competens esse
Christippus asseruit: ideoque prestare omnibus bonis et
malis. Et tamen ^{iurum} hominum principem et ducem
esse. Cui papinianus. Vir quidem iuris experientissi-
mus. Et Demostenes orator prepotens videtur suspi-
cari. Et omnium hominum subiacere obsequium:
eo quod lex inuentio quidem hominis est. Et donum
set dogma sapientum: correctio voluntatum excessuum:
ciuitatis compositio. Et totius criminis fuga. scilicet quia
debet viuere omnes qui in pollicite rei vniuersitate
versantur: omnes itaque legis necessitate seruande

tenentur

tenentur astricti: nisi forte aliquis sic: cui
iniquitatis licentia videatur indulta. Princeps
in legis nexibus dicitur absolutus: non quod crimi-
na liceant: sed quod is esse debet qui non timore
pene sed a timore iustitie equitatem collat: rei
publice prouidet utilitatem: Et in omnibus alio
que comoda peruate preferat voluntati. Sed quis
negotii publicis loquetur de principis voluntate
licet in eis nihil sibi velle liceat: nisi quod
lex aut equitas persuadet: aut ratio comunis uti-
litas inducat. Eius namque voluntas in his quibus
debet habere iudicij et rectissime quod ei placeat
in talibus legis habet vigorem: eoque ab equitatis
mente eius sententia non discordet. Ita dicit Pol-
ichratus li. 4. in prim. de nugis curialium. Est
igitur rex legibus solutus quantum ad vim coacti-
uam legis. Nullus enim proprie cogitur a se ipso.
Lex autem non habet vim coactiuam nisi ex
principis potestate. sicque princeps dicitur solutus
allege: quod nullus in ipsum et si contra legem agat
condenationis iudicium ferre potest. Vnde sup. illud
ps. 50. tibi soli peccavi etc. dicit glo. quod rex non
habet hominem qui sua facta diiudicet. Sed
quantum ad vim directiuam legis: princeps
subditur lege propria voluntate scilicet quod dicitur
in c. cum omnes de consti. Quod quisque iuris in
alterum statuit: ipse eodem iure uti debet: Et
sapientis dicit auctoritas: patere legem quam ipse
tulit. Vnde et principes antiqui subditibus
se legibus a se statutis. Et ad eas implendas alios
prouocarent sicut narrat Valerius li. 6. tit. 5.
c. pe. de silencio locrensium principe regumque
labore. Et inter ceteras illam tulit contra adulte-
ros et qui in adulterio deprehensus esset is utroque
prouocaretur oculo forte accidit et eius filius in hoc

crimine deprehenderetur. nam cum quadam
matre familias adulterium comiserat &
cum civitas filium ~~hunc~~ liberare Vellet
honoris grā: pater nunq̄ aduci potuit: ut pe
nam filio remitteret: tandem instantibus ci
vibus ut absolueretur: quando quidem ita
multis: fatiam ut altero mihi altero illi ex uno
oculo lex impleatur: ita debitum sup̄litij mo
dum legi reddidit: equitatis admirabilis tem
peramento se inter misericordem patrem & iustum
legis laborem partitus est. Similiter ibi narrat
de Carunda civitatis Arum principe qui cum
assiduis seditionibus laborare Videret: Ut se
pissime in foro certaretur usq; ad sanguine:
legem tulit ne quis cum ferro in contionem
prodiret q; si quis fecisset: capitis pena dam
naretur. forte accidit ut hic magros pro
ficiens cinctus gladio esset: & cum in dedo
mum rediret: subito in dicta contione cum fer
ro descendere in contionem non studiose sed
oblitus se eum telo esse. cum igitur a proximo
esset admonitus: se ipm interfecit ne quod
contra legem perfide factum esse Videtur:
sed ex omni parte iusta servaretur. Et
Alexander cum inter se & milites aliquot
esset disceptatio: & causa sua esset dam
nata in castrensi iudicio: illud iudicium
acceptum habuit: iudicibus grās agens quoz
in eo fidem probauerat q; iustitiam omni poten
tati & sibi pregtulerant prout dicit Sophocle
h. s. c. ii. mira ergo tanti principis equitas:
qua voluit se subicere iudicio cum subditis suis.
hoc idem assidue facit maiestas v̄ra cum subdi
tis suis ad iudicium stare volens & patienter ferre
q̄ contra eum sn̄iam ferimus. Ita ut merito
dese

78
dese dicere possit illud quod dese ip̄s sobdicit
c. 31. si contempsi subire iudicium cum ser
uo meo & ancilla mea: cum desceptarent
aduersum me: quasi dicat non contempsi im
properantur enim h̄ij a d̄no qui dicunt & non
faciunt. & qui aliis honera graua imponunt:
& ip̄i nec digne volunt ea mouere: ut dicitur
Math. 23. unde q̄tum ad dei iudicium: princeps
non est solutus a lege q̄tum ad vim directiuam ei
sed debet voluntarius non coactus legem implere.
Nam & Christus qui legem dedit circumcissionis: ip̄am
legem carnaliter impleuit octaua die circumcissus
quadragesima die in templo presentatus ut in se ip̄o
eam sacrificaret ut habetur lu. 1. transumptue. 25. q. 1.
Est etiam princeps sup̄ legem in q̄tum si expedire
fuerit: potest legem mutare: & in ea dispensare
pro loco & tempore ita nōter declarat Gregorius tho.
12. q. 96. ar. 5. ad finem sicutiam debet intelligi
illud quod dicitur insti. de iure nat̄i §. sed & quod
principi placuit legis habet Vigorem. Si placeat
sicut bono viro & bono principi. ff. de fidei co.
li. 1. thars. §. sororem de statuli. l. labeo de
contrahen. emp. l. hec venditio: quia licet non habe
at qui sua facta diiudicat ut dicit glo. super illud
ps. 50. tibi soli peccaui: nichilominus t̄n si aliquid in
iustum & sine causa faciat: peccat apud deum
sicut quilibet alius non solum contra priuatam perso
nam tollendo forsam dominium suum quod sibi
competit de iure nat̄i gentium quod non potest
princeps mutare ut nōter in l. fi. C. si contra
ius vel utilitatem publicam: verum ne contra Uni
uersitatem tollendo ei ius sine causa quod est
publicum vel comune. q; licet non sit singulor̄ f.
est omnium ut l. sicut §. 1. ff. quod cuiusq; p̄oni

Vel imponendo sine causa nouum *Vecligal*
Vt inquit in *no. in. c. innotamus de censibus*
Ita notanter dicit *andreas de yserna in. c.*
1. ff. flamina *eo. 1. p. si faceret sine causa*
in *ff. que sunt regalia h. feu. refert* Et se
quitur *paris de puto in tractu sindicatus fo. 3.*
eo. 2. p. excedunt reges: Et ita volunt q. sicut
rex non potest rem priuatam alicui sine causa
auferri: sic nec reipublice quod est bene notandum.
Rex ergo in omnibus ex iusta causa debet moueri:
non ex sola voluntate: maxime in conditione legis
vt sit iusta: non contra ius naturale seu natura
lem equitatem: vel diuinam ad comune bonu
posita: non ad priuatum commodum condentis.
Talis aut lex dicitur legalis: Et obligat subditos.
Vt. *c. ex it autem lex. 4. di. nam diuine potesta*
ti resistit qui his non obtemperat ad Rom. 13.
Et *c. in istis. 4. di. Et c. qui resistit. ii. q. 3.*
di. ii. sup. c. 4. post principium alias non hqat
in foro *constit. q. non est lex sed legis corruptio*
sm Augus. de libero arbitrio. ita declarat andre.
de yserna in. c. 1. eo. pe. de capitaneo qui coniu
Vendidit h. feu. Eiusdem snig fuit satis tho.
12. q. 90. ar. 1. inf. dicens q. xō habet vim moue
di a voluntate. Ex hoc enim q. aliquis vult sine
ratio imperat de his que sunt ad finem. Sed
voluntas de his que imperantur: ad hoc q. legis
rationem habeat: oportet q. sit aliqua ratione
regulata. Et hoc modo intelligitur q. voluntas prin
cipis habet vigorem legis. alioquin voluntas principis
magis esset iniquitas q. lex. hec ille itaq. princeps
debet aliqua ratione iusta moueri ad legem conden
dam. Istam tñ rationem a his reddere non tenentur.
Et quasi hoc dependeat a sua mera voluntate: dicimus

eius

79
q. eius voluntatem haberi pro lege. *Datus in*
esse q. in lege condenda: populus vocaretur:
sibi q. legis condende vtilitas proponeretur
qm vt non est vulgi temere leges principum
carpere: ita principis est curare vt eas fariat
leges que bonis omnibus placeant et ff. Sicut ergo
naturali Et civili ratione subditi tenentur tri
buta Et seruitia regi prestare: quia illo in tran
quillitate Et iustitia fouet: sic ipse rex qui ab eis
operas recipit in his que ex debito off. tenetur sa
tis facere debet tan in foro contentioso q. conseru. l.
Nam Et ipse legi obtemperat Et eius arbitrio
populum agit cuius se credit ministrum Et in
reipublice muneribus exorandis et ff.

S. decimus septimus:

LEX istis infertur ad vnum perpetuo memoratu
dignissimu: q. si rex mittit ad ciuitatem presi
dem: quem vulgus correctorem appellat: vt ciui
tas ipsa melius gubernetur Et in iustitia foueatur:
rex debet sibi salarium prestare: non aut ciuitas:
vt est casus valde singularis in pre allegato autentico
vt nulli iudicium in pmi. *p. nulli licent* Et
in. c. inter ceteras de off. ordina. eos quibus ipse
cam indiquerunt et ff. Que duo iura ad hoc pro
positum sunt satis acomodata: inducendo eo modo
quo sup. S. 14. in fi. inquam Item esset sub
ditos ad presidis seu correctoris Vel officialis salarium
cogere: ad quod rex ipse iure tenetur: vt in auten
tico de iudicis. S. re aut colla. d. cum aliis de qbus
sup. Idem Videtur de aliis iudicibus delegatis quos
rex assidue mittit ad iustitiam faciendam super occu
rentibus casibus in quibus ordinarius non potest: vel
saltem non ita comode: facere iustitie complementum

Nam & tunc rex tenetur eisdem iudicibus
competens prestare salarium: ne a partibus
quotidie fit exigatur. Ita expresse decidit
hu. de pe. in l. anonas in prin. per illum tex.
C. de erogatione militaris anone li. 12. Vbi fir-
mat q. si rex mittit capitaneum ad civitatem
aliquam maxime non petitam: ipse tenetur
ex suo exarrio salarium capitaneo imponere sol-
vere: non aut potest civitatis moelas ad illud
prestandum cogere: ut frequenter iniuste fie-
ri vidimus. Nam rex in regno suo: propriis &
non subreoribus sumptibus iustitiam ministrare
debet. Quia redditus quos habet in regno sunt
quasi stipendia constituta ad hoc: ut in terra
iustitiam seruet ut dictum est sup. §. 15. Et
si ob eius defectu latrones increscunt & predas
agunt: rex debet damna passis restituere: ut
ait dominus tho. 22. q. 62. ar. 7. sm luchi. vbi sup.
quem refert & sequitur Paris de puto in tracta-
tu sindicatus in parte salarium. c. 4. in prin.
Incipit an syndicatorum. idem dicit Archi. in c.
si quis romipetas 24. q. 1. dicit sup. 150. c. 8.
15. co. 2. & plenius in c. 83. §. 3. cum his conso-
nant leges huius regni que reperiuntur in compilatio-
ne montahis li. 2. ff. 16. l. 2. vbi inter cetera di-
citur q. preses vel corrector per regem alicui civi-
tati vel loco non datur nisi a d' huius loci seu ma-
ioris partis petitionem: Vel cum rex suo viderit
expedire servitio. Et in primo casu debet rex prius
informari de necessitate vel causa mittendi l.
Iudices autem civitatum aut locorum: cum in eis
scandala oriuntur: & perse ipsos ea sedere non
valent: id statim regi notificare debent: sub pena
privationis officiorum. Et tunc rex non mittet correcto-
rem iudicum seu generalem inquisitorem se d' specialem

super

80
super scandalo duntaxat exorto & non ultra
nec aliter. & quidem non mittetur expensis re-
gis seu civitatis vel loci: sed partium quas ne-
gotium tangit seu expensis iustitie negligentis:
Postea vero alia lege regni constitutum fuit q. sala-
rium correctorum: solvatur de propriis locorum bonis:
seu de bonis universitatis: in eorum defectu sol-
vatur ab illis qui in necessitate comuni contribuere
soleant ut habetur in li. 2. ordinationum ff. 16.
l. 7. Que quidem leges habent rationem &
equitatem: presertim eo casu quo redditus regni
non essent sufficientes ad salarium iudicibus
prestandum: vel q. forte fementibus bellis in
regno: fructus & redditus solites rex percipere
non valet: vel universitas seu civitas aliqua pro
singulari sui regimine vel tuitione: iudicem
capitaneum: seu officialem solito maiorem: for-
torem: potentorem: vel sapienterem a rege sibi
concedi postularet: vel alium adiungi. Nam tunc
si quis diceret civitatem ad salarium vel stipendium
de iure & equitate teneri: forte non erraret.
Quia in hoc omnium salus versatur. G. di. c. mira-
mur: non enim sunt ferendi ciues comodum ex hoc
sentientes onus aut subire noverunt. ut l. 1. §. pro
secundo. C. de cordu. tolle. & facit quod in sibi
not. Joa. an. in c. cupientes. §. ad hec in p. aliunde
de ellec. li. 6. ita dicit luchi. de pe. in preallegato
l. anonas. C. de erog. milit. anone li. 12. bonus
tex. in l. fi. co. ff. quem nota & tene menti. Si
ergo civitas non solita habere presidem illum
petat a rege ad communem omnium utilitatem: quia
forsam ibi iustitia aliter non ministraretur: Vel sal-
tem non ita comode: iustum est q. salarium presidi

prestet ex bonis vniuersitatis si habet:
alioquin omnes ciues per capita soluent. Et
l. 1. C. de ano. Et capitatio. li. ii. Et tenet
bar. in r. C. de muli. Et in quo loco li. 10.
debet enim quis hoc onus subire. in loco vbi
est incolae: sicut de collecta dicitur in l. res
cripta. §. fi. ff. de mulieribus Et hono. sm. loa.
de pla. in r. de anonis Et tribu. co. 3. Et item
patet li. 10. Et in l. in ditiones. co. 2. §. fallit
tribus casibus eo. 4. Et li. Et inde est q. licet
alias ad solutionem tributi vel capitacionis tene
antur soli rustici: non citius de iure comuni ut
d. l. 1. C. de ano. Et capi. Ad istud tñ salarium
tentur omnes ciues etiam generosi Et armati mili
tes: ut pulchre Et singulariter per bona fundame
ta concludit oldra. consi. 98. de quo dicemus in
sequenti. §. curus optimo videtur hodie approba
ta per legem regni li. 2. ordina. ff. 16. l. 7. cuiq.
Paulo ante meminimus: in quantum vult q. dictu
salarium debet solui de bonis vniuersitatis: qui
bus non stantibus debet solui ab illis qui in necesi
tatis communibus contribuere solent: in quibus
generosi Et milites contribuunt: ergo Et in predicto
salario contribuere debent. Quia cum ipsi ex rusti
cis administratione comodum sentiant: iustum est
q. in prestando salario tanq. iure vtili. Et vni
uersitati nec. sic in ceteris rebus vniuersitatem
ipsam tangentibus contribuent. Quando vero
aliqua persona particularis de preside vel iu
dice ciuitatis non contenta: iudem specialem se
aliquo particulari negotio petit a rege nec est
quid regi imputari possit: ex quo rationem in
ciuitate constituit iudicem: dabitur iudex pe
tenti expensis petentis: vel rei culpate: sicut

de ciuitate

81
de ciuitate officialem Vel iudicem petente paulo
ante diximus. ad hoc vltimum est tex nobilis
in l. circensium. C. de decurionibus li. 10. vbi
cogitur quis desertum resumere magistratum
Et expensas quas propterea ciuitas subit: ipse
desertor reffundere debet: illum textu tene
menti. Regulariter enim expense debent fieri
a pente ut est bonus tex in l. qm. liberi. C. de
testi. tenet bal. in l. ait preter. §. fi. ff. de eden
do Et in l. generaliter. §. his de presentibus. C.
de testi. an. sicu. in c. 2. de rescrip. Et in c. postu
lasti de foro compe. co. 17. fe. in d. c. 2. co. 15.
de quo pel. bal. in c. 1. §. si iudex de pace tenen. Et
ergo viola. li. feu. Et in c. de festi. 2. co. Ad hoc
l. regni li. 3. ordina. ff. 17. l. 2. prope finem.
Et hinc est q. expensas factas in procedendo vel
inquirendo contra homicidam: ad petitionem he
redis occisi: tenentur heredes defuncti cum tene
antur vicem defuncti. Et dicitur ut p. totum titu
litu. ff. Et C. de his quibus ut indignis. ita
concludit decisio tolosana q. alie vero expense
expectant ad dominum cuius est iurisdictio ut
notanter voluit henricus in c. ad aires de simo
nia in 2. di. vbi etiam ponit de expensis factis
per iudices seculares in sequendo tñcum de hinc
tem Et est hoc quotidianum.

§. 17.

EX predictis inferitur ad aliud non minus
singulare q. tempore exercitus seu expeditionis
aduersus inimicos / regnum forsam intrantes per
sonas occidentes Et vniuersa bona visitantes rege
absq. subditoꝝ auxilio resistere non valente

poterit eorum auxilio uti. Et nullus cuiuscumque
ordinis vel dignitatis: seu sacrosanctae ecclesiae: vel
domus Regia anglicae vel per anglicanorum ex
cusationem habet: ut. l. neminem. C. de sacro
san. eccles. l. nullus penitus. C. de cursu publico
li. 12. Ex quo dicebat ibi bar. q. t. p. q. uo
Veniant pessime societates ad regnum vel
comitatum/ depredando currendo et occi
dendo. possunt etiam cogi ad collectas et alia
honera sordida. ut contra dictas gentes reg
num reparetur et hostes discedant quod dicitur
velut singulare refert et sequitur ibi Joa. de pla.
refert. etiam abb. in. c. peruenit co. 2. de immu.
eccles. an. sicu. in. c. cum olim el. p. co. 3. de off.
delegati et in. c. 1. co. 2. de rez. permutacione
et con. 1. patis 3. Jason in. l. placet co. 4. et
2. no. C. de sacrosan. eccles. et in. l. si ex toto
in prin. dele. 1. fuit de mente innocentii si recte
eius oba attendatur in. c. non minus de immu. ecc.
in quibus locis preallegati doctores moderni ad hoc
propositum multa cumulant: que per ipsos videri
possunt: Et vitande prolixitatis gra omitto. quibus
addo bonum tex. in. c. vos autem 16. q. 1. ubi augus
tinus exortat clericos ad operandum pro ecclesia: qm
ecclesia opera eorum desiderauerit. sed qm magis desi
derat qm cum exercitus alienus vel extraneus
regnum intrat vastando bona ecclesiarum et monas
teriorum et omnium habitantium in regno. etiam
enim et sacerdotes milites sunt celestes et
probatum in. c. 2. de clero exco. cum multis aliis
que cumulantur in rel. de dona. inter vir. et iro
co. 164. et idem est dicendum et tenentur tali
tempore etiam personaliter operari: ut habetur
2. Esdr. c. 3. ubi dicitur qd surrexit elisaphat
sacerdos magnus et frater eius et edificauerunt

portas

82
portam gregis. hoc enim ipso iustum esse dicimus
quod per aliquem sortem vixum factum esse legitur
q. q. 3. c. si maiorum enim actus pro lege acci
piuntur ff. de penis. l. capitalium. d. ff. de
reliquo. et sumptibus fu. l. minime. eodem modo
alii milites armare militie tali necessitatis tem
pore tenentur ad operas etiam personales de
quibus dicitur. 2. Esdr. c. 4. vna manu fa
ciebant opus: et altera tenebant gladium. et si
ficantium enim vnusquisq. gladio erat accinctus
renes: ut ibi dicitur nullus ex necessitate tem
pore excusatur. hinc est qd de emptione et trans
uentione spectierum id est collecte que imponitur
pro comparandis spectibus exercitus principis
necessariis: qm transit de vno loco ad alium:
nullus qualiter cumq. preuilegiatus vel pauper
se excusare valet ut est casus singulis in. l. 1.
C. de quibus mune. seu potes. ff. ff. 10. Nam et
habitantes in domibus vel preclis principis
et auguste: non excusantur in emptione spe
ctierum patrie necessariorum ut. l. 1. C. ut mem
ni liceat ab emptione spectierum se ex. eo h. Nec
in transitu principis vel muroz constructione
ut. l. 1. ad instructionem et ibi gl. C. de sacrosan.
eccles. et l. absit. C. de priu. dom. auguste. et l.
2. C. de exco. et translatione militaris ano.
li. 12. et l. regni li. 4. ordina. ff. ff. 15.
Nullus enim quacumq. priuilegiatus munitus valet
se excusare a muneribus personalibus realibus
vel mixtis principi et eius exercitus exhiben
dis per que cumq. loca iter accipiat. ut. l. 2.
C. de quibus muneribus. cum aliis de quibus
sup. siue q. sint habitatores domoz principis vel
auguste siue calioz. siue sint persone illustres
et in aliis dignitatibus positi siue sint persone

habentes excusationem eis per pragmatiam
sanctionem concessam Et cum procerum delibe-
ratione factam vel vius vocis oraculo: nemo
excusatur ab angariis idest personabilibus presta-
tionibus: nec a per angariis idest mixtis: nec
a curribus idest a realibus nec a quolibet alio
ministerio Et seruitio principi in expeditione
accedenti exhibendo Et omnes debent obedire
prefecto predicta ministeria Et preparamenta
inducenti. Est igitur hoc casu omnium ad equa-
ta conditio ad huiusmodi subventiones Et pre-
paramenta principi transeunti facienda: ut nec
etiam hoc casu illustres aorilibus excusantur
ut est tex. valde notus in l. maximam p. ex-
ceptis his. C. de excusa. mil. h. 12. ex quo colligi-
tur doctrina singularis Et ad propositum de quo
agimus sempiterna memoria digna q. munera nu-
li remittuntur nisi per legem reperiantur re-
missa. ita dicit glo. no. in l. 2. C. de preposi-
tis sacri cubiculi in pbo. excepto h. 12. spetia-
le est enim in quibusdam in quibus munera
remittuntur: ut l. 1. C. de salariis h. 10. Et l.
pe. C. de excu. mil. h. 12. cum multis similibus:
ergo in aliis nullatenus est remissum ut l. 1. 2.
C. de privilegiis do. iuncta l. 1. ff. ad munici-
 Sed ita est q. nobilibus vel generosis non reperi-
tur per legem remissum: ergo tenentur ad illud
prestandum. Solus enim in magnis dignitatibus
constitutus remittitur non autem aliis qui non
sunt in tanta dignitate ut sunt milites Et genero-
si: ut est tex. apertus. in d. l. maximam in p.
ceteros quem ad hoc valde commendat so. de pla.
in d. l. 2. C. de quibus muneribus. Ad idem facit
l. 2. C. de silentariis h. 6. 12. ubi silentarij
Et decuriones alironum Et quozq. prestacione

habentur

habentur immunes: nec prestare coguntur pres-
taciones extra ordinarias que necessario imponi-
tur. Ad idem l. 3. in prin. ff. de muneribus Et
ho. Vbi dicitur q. his qui in castris operam per
militiam dant. nullam municipale ius iniungi
potest. Ceteri autem privati suis militum cog-
nati sunt: legibus patrie sue Et provincie obe-
dire debet. nobiles ex ratione nobilitatis non
excusantur. nec a realibus nec a personabilibus.
non quidem a realibus cum nec augusta domus
excusetur que maior est nobilitati. ut. C. de
privi. domus aug. l. 2. l. ii. et r. et infra
§. 22.

et Aliud preterea cum reuocatus impositus est: in
qui de lege sibi hospitis gratis recipiendi quotiens
enim rex ad ciuitates vel oppida regni accedit:
vel milites suos mittit protutandis provinciis Et
regno: tenentur subditi Regi militibus Et curia-
libus hospitia gratis prebere. Quod quidem onus
Et si grauissimum sit Et multa pariat incomoda
ut infra dicitur: antiquis tñ temporibus in his regnis
est introductum. Ortum quippe (ut reor) habuit
a legibus Et consuetudinibus romanorum apud quos
onus istud hospites gratis recipiendi fuit cog-
natum Et per leges constitutum. Nam in l. obserua-
re in prin. ff. de off. proconsulis Et legati v. prius
iuris consultus dicit. Obseruare autem proconsulem
oportet ne in hospitibus preben dis honeret provinciam.
Presupponit enim consultus ibi q. illud onus iam erat
introductum. moderatio enim circa hospitia preben-
da presupponit qm sus hospitandi q argu. l.
ff. de verbo. obh. c. ad dissoluendum de spon. impu.
Item in l. qui originem d. eos milites. ff. de mune.
Et hono. dicitur. Eos milites quibus superuenientibus
hospitia prebere in ciuitate oportet: per vicos ab omnibus

quos id munus contingat suscipi oportet. ibi sumi liter
pressupponitur hospitandi munus iam fuisse introductum
tum ab eo. s. spore quo res publica romanorum militare
cepit. Cum ad militiam conseruandam militesq; recre
andos hospitibus opus erat. Ad hospitiorum autem
mensurationem & assignationem mensores & assignato
res ab imperatore deputati sunt qui in postibus vel iam
is domoz scribebant militum nomem qui hospitabatur
Quod non liceat aliquo modo abolere sub falsi pena
vt l. i. C. de metha. et epri. h. 12. Ex quo dice
bat ibi Joa. de pla. q. similes in suo hospitio pro
signo posuit suum statutum vel quid aliud: qui
eum amouerit incidit in penam falsi vt ibi &
ixi incidit in penam falsi. l. 1. §. qui rationibus ff.
de fal. pondero q. in preallegatis iuribus solum
modo hospitia militibus preberi uentur & merito
imperator enim vel rex debet habere secum & adu
cere ad iustitiam ministrandam & imperium vel
regnum in pace tenendum milites strenuos non
stratores / starios vel castaldos ut hinc textus cum
glu. in d. l. obseruare & in l. 1. §. iura carnis
ff. de off. prefeti urbis & in l. 1. C. de epis &
cle. Hos vero milites rex conseruare & sustine
re non potest nisi hospitia eis prebeantur que viches
appellatione continentur vt l. 1. §. bo vichus de vectorz
significa. & facit illud quod habetur iudicium. 19.
Nulla re indignus nisi hospitio quasi sine eo
vissa conseruari non possit. Cum autem regis mili
tes aliq; curiales cum sequentes non possint vbiq;
habere hospitia & necessarium sit Regnum pa
care & tranquillum tenere ipsumq; a sceleratis &
malefactoribus hominibus purgare & huc & illuc
per totum regnum ambulare vel saltem milites mitte
re vt d. l. congruum iustum necessariumq; est vt
ipsi regi eiusq; militibus & curialibus eum sequen

tibus

84
tibus hospitia prebeantur tum in prouinciis q; in
ciuitatibus vel oppidis ad que pro tutanda patria
vel iustitia ministranda contingat accedere. Nam
ex quo prouinciales & regnicole a regis militibus
& curialibus seu regis ministris eum sequentibus
pacis tuitionis & tranquillitatis beneficium recipi
unt: iustum est q; saltem in hospitibus gratis pres
tandis honorentur vt l. ab eo. C. de fidei commissis
c. cum in officis de testa. 12. q. 2. c. charitatem
Itaq; non solum militibus transeuntibus hospitia
sunt prestanda: vt volebant iura romanoz pre
allegata §. l. deuotum. C. de metha. & epri. h. 12.
& l. unica. C. de salgamo hospitibus non prestantis
eo. h. & l. fi. §. sin vero etiam. C. de re mil. h. 12.
& l. cenaticoz. C. de exoga. mil. ano. eo. h. verum
etiam militibus cum rege stantibus ad executionem
iustitie faciendam vel ab commissis & omnibus eius
ministris curialibus cum sequentibus sine quibus
curia subsistere non potest. qm ppe eoz multitudi
nem impossibile vel saltem difficile esset eos in hos
pitiis publicis hospitari: & ita seruetur de consuetu
dine. Pauci vero etiam iustitie ministri vt sunt bari
seli qui vadunt per regnum vel comitatum causa
purgandi ipm malis hominibus: non debent compel
lere subditos: q; hospitentur eos gratis sed mercede
congrua recepta. ita dicit Gal. in prealt. l. obser
uare in prim. ff. de off. procons. & lega. & si sunt
hospitia publica: non debent accedere ad priuata vt
l. nullum. C. de off. rectoris prouincie & l. unica cum
glu. C. de palatis & domibus dmicis h. ii. & l. pre
toria. C. de operibus publicis. Alioquin prouinciantur 50.
libris auri vt. C. de off. rectoris prouincie. l. fi.
Si autem non sit domus publica: poterunt habitare
in priuata pro mercede: Non enim potest iudex
vel iustitie minister aliquem cogere vt sibi domum

suam locet etiam pro mercede iusta ut. l. solent
S. fi. ff. de off. p. con. & lega. & l. unica ad me
dium. C. de contradibus iudicum sed sibi
provideri per comune s. m. quillermum Albericum
& alios in. d. l. obseruare in prim. gratis autem re
cipere non potest ut. d. l. solent in fi. & l. plebis
cito. ff. de off. presidis & c. cum ab omni de vita
& honore. chico. Nam gratis habitare in domo dona
tio est: ut. l. in edibus. ff. de dona. nisi forsan
reciperet a consanguineo amico vel coniuncto ar. l.
a quibus regulis. ff. de dona. & s. m. ista debet
intelligi textus in. l. 2. S. g. ayus scipio ff. de ori
gine iuris ubi g. ayus scipioni data est domus in
publico ubi responderet de iure. Sic etiam potest
intelligi textus. in. c. vno prope finem ubi palatia
in ciuitatibus consuetis in. ff. que sunt regalia. vel
potest intelligi de palatiis deputatis pro iustitia ex
hibenda s. m. bal. ibi. fi. co. Ex quibus colligitur
an & q. i. iudex vel iusticie minister potest acci
pere hospitium gratis vel pro mercede in domo publica
vel privata. Ad propositum redeo & dico quod ius
ius hospitis dandi est ius regale soli regi competens
in regno: ut patet ex predictis & tenet bal. in. d. l.
obseruare in prim. & an. de ysernia in. d. c. 1. que
sunt regalia in verbo palatia per illum tex. quem
intelligit de domibus quas imperator vel rex in do
mibus habere consuevit / vel de hospitibus regi vel
imperatori prestandis pro se militibus officialibus
& ministris suis ut patet ex iam dictis & patet
sentet an. de ysernia in. d. c. 1. que sunt regalia
in. ff. extraordinaria collatio. 2. co. in prim. qui
sic intelligit illum textum ut aliquando adat de cer
tis prestationibus que debentur imperatori a subiectis
ut ius recipiendi hospites vel milites armatos qui
faciunt cum imperatore in expeditione ad quod omnes

subditi

85
subditi tenentur & in preallegatis iuribus & in. l. 1.
C. de epi. & cli. s. m. Albarotum & Alexandrinum
in. d. c. 1. 3. co. Solus ergo rex in regno habet ius
hospitis dandi ut patet ex predictis & in. l. de
iuratum. C. de metha. et epide. & ubi non. bar. &
alii. hoc idem disponunt leges regni de quibus per
montalium in sua compilatione h. 2. ff. 21. l. 1. S. 12.
Modus autem diuidendi & assignandi hospitia s. m.
leges Romanorum erat q. hospes vel mesor domum
in tres diuidebat partes. Primam eligebat domi
nus secundam hospes tertia domino relinqueba
tur. Ab hac diuisione excipiebantur ergaste
ria id est stationes quibus laboratur vel merces
venduntur que non dabantur hospitibus sed do
minis vel conductoribus deseruebant ut. l. 2. C.
de metha & epide h. 12. unde sumpta fuit lex
regni fo. 2. ut habetur per montalium in sua
compilatione h. 2. ff. 21. l. 1. S. 12. que disponit q. in
stationibus vinariis vel granariis hospites no
dantur. Quod si in. 3. pte militi assignanda
et abulum pro equis sufficiens non habetur nisi
dominus aliter provideat: ergasteria etiam
militibus concedantur ut. d. l. 2. si vero illustres
fuerint hospites: dimidia domus deputetur.
hospes diuidat & dominus eligat. ut. d. l. 2.
cum glo. Consuetudo regni habet q. media do
mus detur hospiti q. ius non sit illustris /
Diuisio autem fit per hospitorum messorum vel
per alios iusticie ministros messorum manda
to. Melius t. esset q. domus in tres diuide
retur partes assignandas eo modo quo lex pre
dicta disponit: ut cives & regni colle minus le
derentur vel damnificarentur. Vel saltem hos
pitiis daretur s. m. domus dis. positionem &
capacitatem: & non ultra habitacione ad

necessitatem domini vel conductaris domus
vt dicit Jo. de pla. in l. in ditiones in prin.
C. de amon. & tributis h. 10. facit l. regni
regis loa. i. segouie de qua sup. Est autem hoc
onus recipiendi hospites munus recte non per
sonale vt. l. 3. S. munus hospitis ff. de mune. & hono.
l. 3. C. de muneribus primoniorum h. 10. In glo. in l.
1. C. de epis & cle. Est enim honus domus s^m
plateam in d. l. in ditiones. Ab hoc autem munere
vel onere excusantur ecclie & domus clericorum vt
l. 1. C. de epis & clericis. Item philosophi & artium
profesores milites veterani & medici vt. l. fi. in
fi. ff. de mune. set hono. Jo. de pla. in l. 3. & in
l. prophesio. C. de muneribus primonialibus h. 10.
per glosam in d. l. 1. C. de epi. & cle. De consue
tudine regni seruatur q^d in ecclis monasteriis
& domibus clericorum non dantur hospites prout
etiam disponit lex regni henrici scilicet de qua
in compilacione montalui li. 2. ff. 21. l. 7.
aliqui t^m q^m rex presens est & hospitiorum neces
sitas occurrit. rogat clericos vt alios clericos curiales
in hospitibus suis recipiant. Sunt preterea exem
pte ab hoc hospitis munere domus pretorie pre
sidum prouintie in quibus etiam maiores iudices
hospitari non possunt vt. l. cunctos iudices. C.
de metha. & epide. h. 12. hinc moleuit consue
tudo in his regnis q^d in domibus publicis ubi so
lent rectores ciuitatis congregari ad expedien
da ciuitatis negotia: non dantur hospites. Ex
cusantur etiam ab hospitum receptione fabri
censium domus ubicunq^e constitute fuerint vt
l. fabricensium eo. ff. fabricenses dicuntur qui
publica faciunt arma vt ibi & in xv. de fabricensibus
h. ii. exponit glo. Item principes medicorum aut
maiores medici tam qui sunt in palatio principis
quam

26
quam in urbe Romana magistri litterarum pic
ture q^d professores dum t^m sint ingenii ab hospi
tium receptione sunt liberi & immunes vt. l. archi
altos. C. de metha & epide. & in l. fi. C. de mune.
& hono. Sed ille dignitatis non sunt in usu. Item
sunt immunes ab hoc sponere domus decurionum &
silentiariorum principis vt. l. decurionibus. C. de silen
tariis. h. 12. silentarij sunt quibus imperator
vel rex secreto sua silentia committit vt notatur in l.
omnimodo in fi. C. de inoffi. testa. vel ea que sunt
secreto seruanda vt consilia exquisita vel exqui
renda. ideo imperator eos vocat amicos. ff. de iure
patro. l. diui. & merito nam & apostolus Christus
vocauit amicos eorum omnia secreta eis nota fecit
dicens. vos autem dixi amicos q^d omnia quecumq^e
audiui a patre meo: nota feci vobis. Jo. 15. consilia
rij enim regis corporis eius pars dicuntur. l. quis
quis. C. ad legem iuliam magestatis merito ergo
eorum domus ab onere hospitis recipiendi sunt im
munes de quorum aliis privilegijs late diximus
in tractatu de consilio & consiliariis regis l.

Utra personas predictas nemo est priuilegia
tus ab hoc onere nisi a rege principaliter sibi con
cedatur: illi autem qui tale impetrant priuilegium:
non debent nec possunt in alienis domibus hospi
tium habere. Alioquin perdunt priuilegium &
aliter puniuntur vt dicit in l. ^{omnes de} metha & epide.
Quia vero ciues & incolę regni grauantur in hos
pitio prebendo: nullam aliam molestiam sustinere
coquantur vt dicit textus in d. l. omnes in prin. C.
de metha & epi. quod aliqui intelligunt de ractura
que a militibus inferitur sicut in sibi dicitur in l.
2. in fi. C. de curiosis h. 12. & in l. non patimur

C. de cursu pu. co. h. v. non potest nec debet
miles extorquerē ab hospite suo salgimum. hoc est
calsitras oleum ligna & similia que necessaria
sunt esui. & potui que salgami appellatione conti-
nentur vt l. vna cum glv. C. de salgamo hospi-
tibus non prestando h. 12. §. 1. 3. ff. de peru lega.
Quinimo nec a volente hospite vel sponte dante
miles aliquid recipere potest alias venit punien-
dus vt d. l. vnica. Quia in dubio semper presu-
mitur concusio donanti sm glv. ubi quum mul-
tum comendat fo. de pla. intellige nisi forsam
miles hospitetur in domo alicuius consanguinei
vel amici nam tunc potest recipere a sponte da-
te qz cessat presumptio concussionis vt l. 1. ff.
ad legem rubiam repe. sm joa. de pla. in pre-
allegata l. vnica. Itaqz nihil ab hospite nisi solu
hospitium exsurgendum est vt l. deuotum in
fine §. 1. hoc perspectum. C. de metha. & epide.
Sicut de iudice dicimus qz nihil amplius qz sala-
rium exigere debet l. in sacris la. tertia. C. de
proximis sacroz serineoz h. 12. notate eum in
c. cum ab omni spe tre mali de vita & honestate
cleroz. Sed propriis stipendiis debent milites
hospitati emere necessaria vt l. venaticorum. C.
de eroga. mil. ano. h. 12. nisi proficiscantur Ultra
triginta dies vt l. ff. §. sm vero etiam. C. de re
mil. co. h. sm joa. de pla. in d. l. deuotum. in prin.
Consuetudo tn in his regnis antiquissima est qz
militibus & curialibus familiaribus & milis
teris regis dantur supellectilia ad lectum neces-
saria qz unis dicat lex qz non excusatur miles
aliquid exsurgens pretextu consuetudinis autz.
vt nulli iudicum. §. 2. coll. q. no. m. d. c. cum
ab omni. Multa et alia exigunt hospites ultra hospitia.

87
& multa fatiunt in hospitibus tum circa perso-
nas: qz circa res ex quibus grauitur offenduntur
& damnificantur ciues & regnicole contra regis
mentem & legis: leges aut romanoz preallegate
in distinate hoc prohibuerunt cum quibus concor-
dat lex regni .7. parti. ff. 19. l. 1. 2. Vbi dici-
tur qz si hospes alicuius virginem/viduam vel ho-
nestam in eodem hospite habitantem subduxerit
& carnaliter cognouerit si fuerit honorabilis homo
perdat medietatem bonoz suoz regis camere ap-
plicandoz, si est vilis publice fustigabitur. &
merito quidem qm hospitati non debent esse ingra-
ti de beneficio quod receperunt: Vt ait tilius 2. de
offitiis c. 2. & seneca. 4. de beneficiis. c. 19. §. 28.
Vbi dicit de quodam milite naufragante qui cum
esset in possessionem cuiusdam appulsus receptus est
ab illo triginta diebus. Recedens vero ait refera-
de gratiam si contingat me videre imperatorem.
Cumqz venisset ad Philippum regem macedoni:
petit sibi dari preda illius a quo fuerat hospita-
tus. quod ille fecit. Alius vero expulsus non
sicut rusticus iniuriam tacitus tulit, sed regi
omnia intimauit. Qui mandauit vt omnia prio-
ri domino restituerentur & militi improuissimo
& hospiti ingratisimo stigmata inscriberentur ho-
minem ingratum testantia. Similiter narrat Vale-
rius h. §. c. 7. de quodam qz cum esset ab alio hu-
manissime hospitatus: hospitem ad pugnam prouo-
cauit. ille vero cum esset corporis & animi
virtute superior: monere in gratitudinem voluit
magis qz vincere. Tuum inquit sit crimem hospi-
tem occidere voluisse: meum aut non erit vt hospes
sit occisus. hec ille. que reasumit valensis in suo
comuni h. quo parte 4. di. 3. c. 10. debent enim
hi qui hospitantur grati esse & fideles his qui eos

in hospitibus suis recipiunt. Unde hugo. hospes
dicitur hostium potens quasi hostio pedem inferat.
Antiquitus enim qui recipiebat & qui recipie
batur venientes ad hostium ponebant pedem in eo
& affirmabant qd unus alium non deciperet. Et sic
Vterqz ponens pedem: amicitie pactum firmabant
Ad solendam igitur in gratiitudinis occasionem
eorz qui in alienis hospitibus recipiuntur ad evi
tanda etiam incommoda que ex huiusmodi receptio
ne quotidie eueniunt. Euenire solent tam in
personis qm in rebus: scilicet & laudabile foretqz
regni cole a molestia & iniuria istius honoris
si fieri posset reuocarentur: solendo videlicet istud
onus hospitibus recipiendi & in eius locum subroga
do aliquod anuum tributum a regnicolis prestandu.
Quod ipsi sponte prestabant. Dixi autem tributum
annuum pro isto onere regi prestando non aut
pecunia semel redimendum qd quis aliquibus istud
videatur vtilius / si tñ recte considerent illud vide
bitur tutius & securius. Nam forte aliquis rex
superueniens sciens illud onus antiquitus introduc
tum: faciliter renouaret non sentiens comodum ex
pecunia precedenti regi concessa. Unde regnicole per
dita pecunia onus hospitibus subire cogerentur: quia
successor in regno diceret hoc onus non potuisse aufe
ri in presudicium dignitatis regalis vt. c. intellecto
de iure iurando. Tutius ergo erit si aliqui ista comu
tatio facienda erit qd fiat per tributum anuum.
Vt si forte sucesori in regno: postea ista comutatio
non placuerit: regnum in pecunia non grauetur. Ex
isto autem anuo tributo potuisset rex militum &
curialium quibus hoc onus hospitibus debetur / salariu
augere vt ex hoc & hospitioz mercedem persolue
rent. Ex residuo vero potuissent plures gentes
armoz ad regni tuitionem & tranquillitatem suis

Amari

Amari. Hec aut comutatio de iure fieri potest. 88
Vt notet voluit Andreas de ysernia in c. impe
rialem. §. firmiter de prohibita feudi alienatione Per
fredericum & in c. i. §. eo. quis dicatur dux vel
marchio. & in c. i. §. sed neqz est alia iustior causa
que fuit prima causa beneficii amittendi & in c. i.
§. similiter de capitulis contractis & in c. licet si de
feudo fuerit controuersia inter dominu & agna
tum. h. fe. in quibus locis ipse tenet qd seruitu
quod regi debetur in rebus vel personis: potest comu
tari in pecunia. idem voluit bal. in l. i. C. de ope.
h. in §. argu. istius legis dicens qd tñ necessitatis
pro seruitutibus personalibus dominus potest imponere
suo subdito charitatum subsidium vsqz ad valore
operaz / vel mandare subdito qd seruiat alteri in
eisdem operis vt ff. eodem. l. si libertus artem
Quod dictum tanqz singulare moderni doctores in ple
risqz locis referunt & sequuntur de quibus forsam
infra fiet oportuna mentio. hec autem comutatio
habet rationem qd sm aliquos iura antiqua que
dicebant qd recipientes hospites non debent cogi alia
molestiam sustinere vt dicit tex. in d. l. omnes in
prim. C. de metua & de p. cum aliis de quibus sup:
debent intelligi de molestia inferenda ab exactoribus
tributoz vel alterius honoris prestationem non tene
antur: ne videantur duplici honore pregrauati vt. l. pe.
C. de agricolis & municipiis domi. §. l. §. C. de om
ni agro deserto. §. l. prima. C. de excu. mune. &
l. pe. ff. ad. l. Rodiam de iactu. ita dicit luchas
de pena in preallegata l. omnes & subdit in hoc
esse aduertendum qd onus hospitij ppe durat
tatem temporis quo durauit: potest oneris pensio
nis que petatur compensari. & ut auult comu
tationem fieri eo modo quo diximus: maxime cum

ratio dicitur qd eo anno quo hospiti onus imponitur;
ab aliis exactionibus subditi releventur: ut sup. dictu
est. Eo in casu quo huiusmodi commutatio fieret:
oporteret providere circa hospiti mercede prestanda
in civitatibus & oppidis regni militibus officialibus &
ministeris regis quibus hospiti ius competit ne for-
te in voluntate populorum relinquatur Regem Venien-
tem non admittere & per hanc viam regio obedientiam
subtrahere. Oporteret etiam deputare officiales in
civitatibus & totidem decurialibus qui prestent cura-
mento qd fidehiter hospitium exequerentur circa hos-
pitiarum assignationem & mercedis taxationem pro-
videre prout curialium necessitati & civium vti-
litati & incolumitati viderint expedire sicut olim
constituti erant epidematice ut habetur in ff. de me-
ticia & epide. li. 12. hodie vero hospitiorum mesores
& vulgo aposentadores nuncupantur. 2. part. ff. q.
1. 15. Hi vero officiales gratis debent officium suum
exercere & nihil inde recipere nisi ea que per le-
ges regni sibi permittuntur de quibus in compilatio-
ne montalvi li. 2. ff. 21. l. 3. q. 5. 6. & 15. Et
si contingat aliquam officialem predictarum extorquere
ab aliquibus aliqua munera ne illis graventur in
hospitiis concedendis fingentes forsam regis Vel
curialium adventum graviter debent puniri ut
est lex nobilis in l. illicitus §. ne potentiores &
ne tenuis ff. de off. presidis & ibi not. bar. cuius
meminit perinde puto in tractatu syndicalis in
ff. de off. syndicalibus. c. 23. in prin. Similiter
isti methari vel hospitioarii non possunt ab aliq
militate prelato vel quavis alia persona strenuorum
nomine vel alias quicquam potere vel recipere et si
gratis sibi concedatur nisi quatenus leges regni permit-
tunt. Alioquin officium perdunt & inhabiles ad

illud

89.
illud obtinendum effituntur. Quod aut recep-
erunt debent cum septuplo restituere ut cononetur
in pragmatice sanctione quam maiestas Vra
helisabethi. Regina in opido de madrid constituitis
tis anno dmi 1499. Preterea isti methari alieu-
ius muneris pretextu vel alio non debent aliquo
a munere hospitiis gratis recipiendi reuolare Cum
hoc munus omnes equaliter tangat. Equabilitas igitur
obseruari debet in militi vel hospiti suscipien-
do ne res publica destituatur ut. l. 3. §. eos mili-
tes ff. de mune. & hono. ad idem facit textus
& quod ibi not. bar. in d. l. omnes. C. de meticia.
& epide. glo. in l. 1. §. C. de mune. p. rimonis. §. 10.
& tex. in l. ultra modum. C. quemadmodum
in civitia munera indicantur eo. li. vbi dicitur
incustum esse qd unus ciues in milite suscipiendo
plus altero gravetur. Sed debet haberi respec-
tus ad facultates ut ibi & in l. 1. C. de mune.
p. rimo. Immo sm domus capacitatem & non ultra
& si pro parte quis domum possidet solum pro
ea parte gravatur non insolitum. l. omnes qui
C. de collatione fundorum p. rimo. li. ii. ita dicit Joa.
de pla. in l. inditiones in prin. C. de ano. & tri-
bu. li. 10. cuius sup. meminimus & recte loquitur
qm ut sup. dictum est: hoc munus recipiendi hos-
pites reale censetur qd principaliter concernit do-
mos / Ergo earum capacitas est consideranda & atten-
denda non autem alie facultates vel fortune habitan-
tis in domo prout in aliis muneribus preallegata iura
disponunt. Eodem modo prohibetur methariis
exigere vel recipere victualia vihorum pretio qd
vendantur in mercato publico. Alias incidunt in
crimen concussionis. Quod extra ordinem puni-
tur. l. 1. cum glo. ff. de concussionibus Joa. de pla.

in l. 7. C. de croga. mili. ano. li. 12. idem sicimq
de ipsis militibus & aliis cum rege venientibus
vel aliter ab eo missis pro iustitia exequenda vel
aliis negotiis ex petentibus prout quotiens fit &
habetur in l. 1. ff. C. de croga. mili. ano. Nam vic
trahia pabula equorum & alia similia debent eis
iusto pretio vendi non cariori nec viiori q̄
vicinis v̄ l. 1. ff. ad legem iuliam de annonā
& l. 1. anahā. C. de cursu pu. libro. 12. & ibi
hoc tenet Joa. de pla. l. 1. vna prope finem
C. vt nemini liceat in comparatione spehere se
excusari. Vt autem ipsis methatis vel hospitio
nariis omnis tollatur occasio accipiendi munera ab
his qui hospites recipere vel supellectilia ad lectum
necessaria concedere tenentur: statuit maiestas
v̄ra cum illa beata regina q̄ ipsi methati hos
pitia non prebeant in locis curie vicinis: nec
inde supellectilia extrahunt nisi de consilio &
assensu consiliariorum regis: edita fuit illa cons
titutio in alcala de henares anno dni 1503. qua
do vero methati aliquem locum ad hos pitia
alicui militi vel persone concesserint: vt ibi de
beat hospitari, vel vt inde supellectilia ad lectum
necessaria capiantur: debent in suis mandatis
expresse dicere q̄ supellectilia inde sunt ex henda
dato prius pignore vel fidei iussore de restituendis
supellectilibus ante hospitum discessum. Alia
vero victualia hospitibus necessaria iusto pretio
concedantur. Hec fuerunt a maiestate v̄ra cons
tituta cum predicta regina in alcala anno 1498.

89

Ms
176